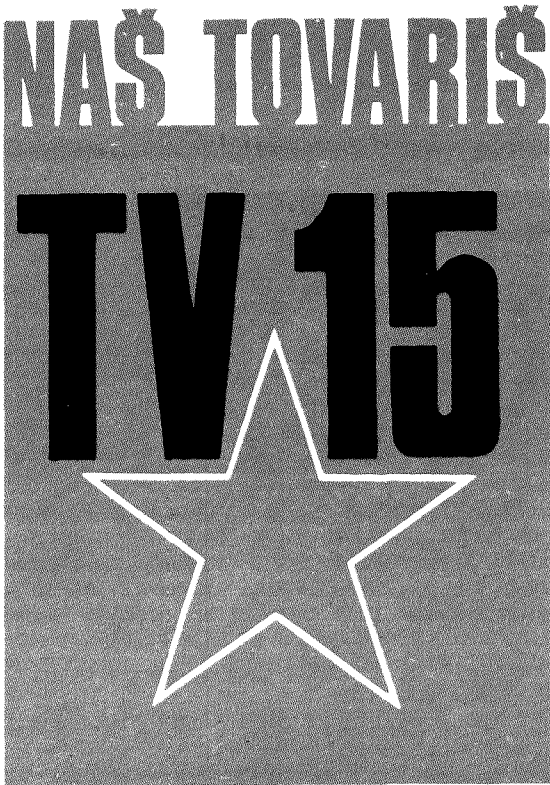

Št. 51-52 29. decembra 1977 Leto XV

Glasilo Zveze združenj borcev NOV in Zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije

Glavni in odgovorni urednik:
SILVO TERŠEK

Novinarji:
Milena Štrajnar, Tone Urbas, Milan Vogel

Tehnični urednik:
Sine Kovič

Tajnica uredništva:
Mara Okorn

Telefon uredništva: 327-780

Letna naročnina 140 din, za inozemstvo 160 din; posamezna številka v prosti prodaji 3 din

Uprava in naročninski oddelek »TV-15«:
Miklošičeva 28, pp 598/XI, 61001 Ljubljana

Telefon uprave: 320-486

Tekoči račun:
50100-833-30005 pri SDK Ljubljana

»TV-15 izhaja vsak teden – izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28

Rokopise pošljite na naslov:
Uredništvo TV-15, Miklošičeva 28, pp 598, 61001 Ljubljana

Rokopisov in fotografij ne vračamo
Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije štev. 421/1-72 od 12. 4. 1974 se za »TV-15« ne plačuje temeljni davek od prometa proizvodov

Tisk:
CGP Delo, Ljubljana, Titova 35

SREČNO
1978!

RO ZZB NOV SLOVENIJE
RO ZRVS SLOVENIJE
ZALOŽBA BOREC
UREDNIŠTVO IN UPRAVA
TV 15

Naslednja številka TV-15
bo izšla v četrtek,
12. januarja 1978

Na pragu novega leta 1978

Kako zastaviti delo in življenje, ki je z njim najtesneje povezano, v novem obdobju koledarskega leta? Odločno in kritično, požrtvovalno in ustvarjalno... Vselej je v načrtih veliko udarnosti in zdi se, da tudi preveč popustljivosti, kadar gre za ocenitev premalo uspešnega dela. Obešati se na objektivne težave, kadar gre za vprašanje uspešnosti posameznih ljudi, je skrivanje osata v pšeničnem polju. O osebni odgovornosti občana v našem samoupravnem socialističnem sistemu, o vlogi posameznika v delegatskem sistemu, o dolžnostih in pravicah s tem v zvezi, je bilo veliko napisanega. Ne zaman, a še vedno ne dovolj! Pa se vendar prerado dogaja, da ta ali oni stopi iz vrste, da se želi utaboriti, ko drugi nadaljujejo revolucionarno pot. Izkušnje iz naše revolucionarne preteklosti, iz našega narodnoosvobodilnega boja nas uče, da mora ostati kolona strnjena, da se morajo mnogokrat interesi posameznika podrediti skupnim interesom, da je bolečina današnjega dne lahko jutri radost, sreča.

Dediščina naše preteklosti, naše življenje, naš samoupravni sistem, ki so ga izoblikovale množice delovnih ljudi Jugoslavije, je naš obračun dela v minulem obdobju. Iz leta v leto ga dograjujemo, hočemo ga zlit v eno samo resnico: voljo in hotenje občana v združenem delu. In ob tem je bila vselej poudarjena potreba po bogatitvi osebnega znanja, osebni kulturi, kajti vse to tvori bogastvo naroda. Generacija udeležencev narodnoosvobodilnega boja, generacije ljudi v letih po vojni, mladi, ki so komaj zaznali svet – vse to je ena sama kolona, eno polje, kjer izkušnje zaplode navdušenost in delovno vnemo pa cilj, ki mu moramo slediti vsi. In potem je odveč postavljati vprašanja o tem, kako zastaviti delo in življenje v novem obdobju koledarskega leta.

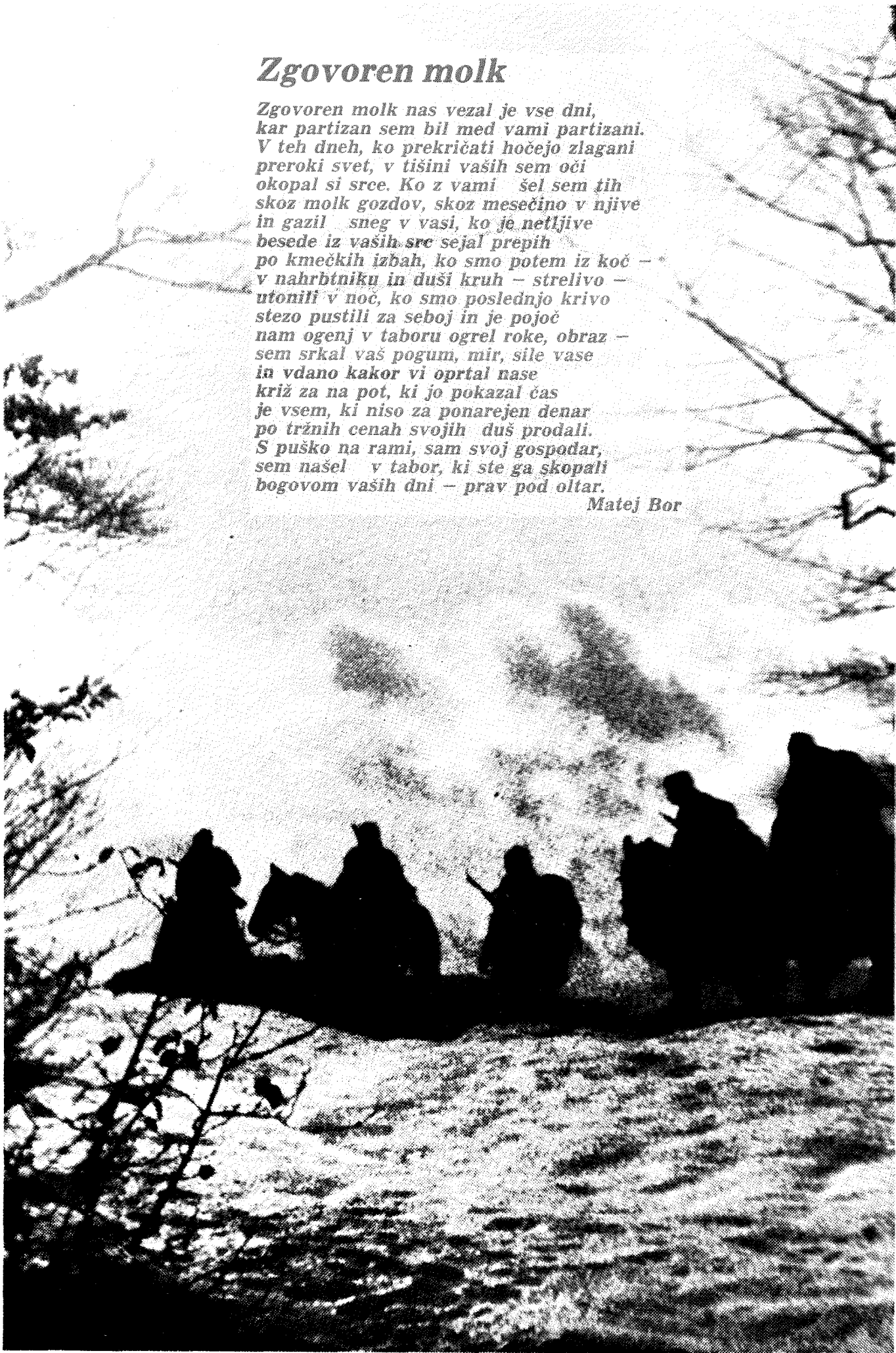
Naša pot je načrtovana daleč v prihodnost.

SILVO TERŠEK

Zgovoren molk

Zgovoren molk nas vezal je vse dni,
kar partizan sem bil med vami partizani.
V teh dneh, ko prekričati hočejo zlagani
preroki svet, v tišini vaših sem oči
okopal si srce. Ko z vami šel sem tih
skoz molk gozdov, skoz mesečino v njive
in gazil sneg v vasi, ko je nečljive
besede iz vaših src sejal preprič
po kmečkih izbah, ko smo potem iz koč –
v nahrbtniku in duši kruh – strelivo –
utonili v noc, ko smo poslednjo krivo
stezo pustili za seboj in je pojoč
nam ogenj v taboru ogrel roke, obraz –
sem srkal vaš pogum, mir, sile vase
in vdano kakor vi oprtal nase
križ za na pot, ki jo pokazal čas
je vsem, ki niso za ponarejen denar
po tržnih cenah svojih duš prodali.
S puško na rami, sam svoj gospodar,
sem našel v tabor, ki ste ga škopali
bogovom vaših dni – prav pod oltar.

Matej Bor

Koliko ranjencev se je zdravilo na celotnem Pohorju

Pojasnilo k člankoma tov. Ignaca Mikliča in Adolfa Ankona, objavljeno v TV 15 dne 8. dec. 1977.

Čutim za dolžnost, da povem svoje mnenje o številu zdravljenih partizanov v času NOV na Pohorju.

S 14. divizijo sem prišla na Štajersko. Ko je bil ranjen tov. Mirko Brodnik, takratni načelnik divizije, sem ga spremljala v bolnico na Pohorje. Tako sem prišla in ostala kot medicinska sestra v partizanskih bolnicah sektorja P/2 – vzhodni del Pohorja, do osvoboditve. Po podatkih, katere hrani muzej NOV v Mariboru, po spominih še živečega osebja bolnic in izjavi pokojnega zdravnika dr. Slokana Zmagota, ki je te bolnice vodil, se je zdravilo na tem sektorju približno 300 ranjencev. Sektor P/2 – vzhodni del Pohorja – je imel naslednje postojanke: Tihi dol, Košuta, Zaklon Jesen, Pomlad in Zima ter sprejemališče Košuta.

Do pomote prihaja zaradi tega, ker se je na celotnem Pohorju v času NOV zdravilo skupno 600 ranjencev. Po izjavi zdravnika dr. Kopač Ivana-Pavčka ob priliki proslave bolnic pod Malo Kopo, (sektor 9/1 – zahodni del Pohorja) se je zdravilo tu okoli 300 ranjencev.

Skupno na obeh sektorjih Pohorja se je torej zdravilo 600 partizanov.

Kambič Marija-Saša

Z zaupanjem glejmo naprej

Časnik TV-15 je res naš tovariš

Če se ne motim, bo NAŠ TOVARIŠ – TV 15 januarja 1978 že imel za seboj 15 let izhajanja. Ne zato, ker je ta številka v njegovem naslovu, pač pa zaradi tega, ker je tolikšno obdobje že kar primerno za oceno časnika, je treba ob tej obletnici tudi javno razmišljati o njem.

Maloštevilna skupina borcev – novinarjev, seveda novinarjev predvsem po delu in volji pa manj po strokovni izobrazbi, se je torej pred 15 leti pogumno in odločno lotila odgovornega dela – urejati in tedensko redno izdajati časopis TV-15. In borčevski časnik je šel na pot, ki je bila nekolikant negotova, obenem pa tudi dokaj strma, naporna. Strma in naporna je bila zaradi težav, s katerimi se je mladi časnik moral spopadati in jih premagovati, če je hotel obstati, strma pa tudi v smislu kvalitete, ki jo je časnik kljub vsem težavam in oviram le dosegel.

Ves borčevski je ta NAŠ TOVARIŠ – TV-15. Borčevski zato, ker se kar naprej mora otepati s težavami materialne narave. Boriti se je moral s stroški, ki so mu iz leta v leto postavljali nevarne zasede in skrb pred nelikvidnostjo je večkrat zoprno zavijala okrog oglov te novinarske hišice, oziroma šotora. Res, prav borčevsko!

Družbeni dogovor, ki bi sistemsko in dolgoročno uredil gmotna vprašanja časnika, je na žalost še vedno le ideja, predlog. Ne vidim razloga, zakaj bi ga že v prihodnjem letu ne dosegli in s tem bistveno pomagali časniku, da bi še z več elana in z večjimi močmi zakoračil proti svojemu srebrnemu jubileju. Če kdo misli, da bo s kar najmanj novinarji mogoče stalno imeti dober časopis, se moti. To je slabo varčevanje.

Izpodkopava kvaliteto časopisu, obenem pa nalaga težko breme tistim, ki največ delajo in ki so za stanje, kakršno je, najmanj krivi.

Večstranska analiza bo potrebna, da bo moč podati objektivno in celovito oceno o vsebini tega časnika doslej. Časnik ima trdno določen okvir, čez katerega ni moč iti. Je tednik in izhaja na 20 oziroma 24 straneh, od tega je vedno tudi po nekaj strani zapolnjenih z reklamnimi oglasi, kar vsebinski del časopisa še bolj oži. Stalno pa se je pri vsebini pojavljalo vprašanje, če je časopis dovolj, preveč ali premalo borčevski, naj bo bolj zgodovinski ali bolj sodoben in akcijski. Morda ta zadeva še tudi sedaj ni do kraja dognana, dovolj dorečena.

Kot časopis organizacij ZZB NOV in ZRVS ima že s tem določeno vsebino, ki pa jo je moč pojmovati širše ali ožje. Člani borčevske organizacije se gotovo ne zanimajo samo za preteklost, za dogodke let NOB, ampak so kot politični dejavniki v okviru svoje organizacije zainteresirani tudi in še zlasti za ves povojni razvoj, za napredek naše družbe, za samoupravljanje. Med člani ZRVS v Sloveniji je sedaj že okrog 80 odstotkov rezervnih starešin, ki so to postali v povojnem obdobju in so torej še kako zainteresirani za vprašanja današnjega dne in za potrebe sedanjega časa. Podružbljanje obrambnih priprav (SLO) in družbena samozaščita sta področji, ki gotovo po svoji tematiki spadata tudi na strani tega borčevskega časopisa. Izkušnje iz NOB, presajene in soočene s sodobno vojno mislijo pa z izkušnjami vojn, ki so se v bližnji preteklosti zvrstile, so še kako dragoceno učno in vzgojno gradivo za vsakogar, ki se s temi zadevami ukvarja in tako predvsem tudi za rezervne vojaške starešine mlajšega (povojnega) rodu. Ali more naloge na tem področju dovolj dobro pokriti revija NAŠA OBRAMBA? Gotovo ne, saj je to mesečna revija, ki ima tudi svoj koncept, program in vsebino.

Stran ali strani za mlade so tudi vidno prizadevanje uredniške politike, naj bi bil časnik odprt navzven. Za člane dopisniških ali novinarskih krožkov po šolah je velika vzpodbuda, ko je v TV-15 objavljen prispevek njihovega člana, članice, ko je v TV-15 objavljeno kaj iz šolskega glasila. Revije za šoloobvezne otroke (Kurirček, Pionir, Pionirski list) imajo svoj določen program, v katerem je nekaj prostora tudi za tematiko iz NOB. Časopis TV-15 na svoj način izredno lepo in koristno dopolnjuje vse to, in to vsak teden.

Ponosni smo na naš kraj in radi ga imamo

Pismo iz Šenčurja

Prebivalci Šenčurja, predvsem pa borci, se zahvaljujem za pozornost, ki jo je TV-15 izkazal na svojih straneh. Dejstvo je, da večkrat nismo prišli toliko do izraza s svojimi prizadevanji, da se ne znamo hvaliti, da pa nas kaj radi grajajo zaradi črnih gradenj in zaradi tega, ker imamo svoj kraj radi preveč radi, da bi se izseljevali. Zakon o zračnem prometu menda zadržuje urbaniste, da nam ne dajodovoljenj za gradnjo, pa čeprav imamo svojo zemljo. Mnogi nas tolažijo, da bo že bolje, vendar vam je treba povedati, da mnogi zgublamo potrpljenje, da preprosto ne razumemo, zakaj ne bi dali kraju poleta, ki si ga želimo in nam ga življenje tudi narekuje.

Zdaj, ko ste objavili članek, da je Šenčur mesto z bogato revolucionarno tradicijo, kar je tudi res, menimo, da bi morali nadaljevati s to tradicijo in vsakomur dopovedati, da se igrati z ljudmi ne bi smeli. Proslava, ki je bila v Šenčurju, govor dr. Joža Vilfana in nastop partizanskega pevskega zbora vse to je seglo ljudem v srce. Članek, objavljen v vašem glasilu, pa je dal ljudem zavest, da stopamo po stopinjah revolucije.

Zal nas nekatera občila zanemarjajo. Tako med drugim Radio Ljubljana, ki bi iz take proslave tudi lahko poročal, ni spravil o nas niti besede. Zato toliko večje priznanje našemu listu TV-15.

Hvala Vam in tovariški pozdrav!

FRANC ŠUNIGOJ

Preveč bi bilo, ko bi se lotil razmišljanja ob vsaki časopisni rubriki. Tudi nimam namena, da bi se podrobno spuščal v vsa ta razglabljanja. Bodo že še drugi to naredili, morda temeljiteje in bolje kot bi to mogel jaz. Naj omenim še enkrat tisto varčevanje, ki se mi zdi nepravdo, ki gre na škodo kvalitete. V rubriki Imeli smo ljudi... so bile več let zapored objavljene fotografije umrlih članov borčevske organizacije. Letos so »zaradi varčevanja s prostorom« te fotografije odpadle in ljudem to ni bilo všeč. Krajšanje podatkov v tej rubriki je tudi boleča zadeva. Seveda ne gre, da bi kdo tu dolgoval, vendar pa je potrebno osnovne podatke o udeležbi v NOB le ohraniti in objaviti. Ne le svojci, tudi zgodovinarji bodo za to hvaležni.

Še misel o sistemski ureditvi materialnih zadev časnika. Če bi bila že dosežena taka sistemska rešitev ali ko bo dosežena, bo moč oglasni del časnika znatno zmanjšati, morda vsega na eno stran, ali pa oglasni del sploh opustili. Pridobili bi prostor za vsebinsko izpolnitev časnika.

Bodi dovolj! Z zaupanjem glejmo naprej. Družbeni dogovor je morda bliže kot menim in tako bo NAŠEMU TOVARIŠU – TV-15 kmalu lažje živeti, delati in širiti dragoceno poslanstvo.

CIRIL ZUPANČ
Nova Gorica

V imenu tradicij NOB

Ob 15-letnici izhajanja TV-15

Kot zvest bralec TV-15 že nekaj let redno spremljam njegova prizadevanja in razvoj. Niso mi tuji napor pri izboljševanju kvalitete in zunanje podobe časopisa, pri reševanju gmotnih težav in zagat in seveda njegova (generacijska) odprtost, ki dopušča sodelovanje avtorjev najrazličnejših starosti in poklicev.

Vendar ta ugotovitev ni povod za pričujoče pismo. Želel bi raje nekoliko spregovoriti o splošnem konceptu TV-15 – o njegovi splošni in idejni naravnosti v našem družbenem prostoru. Predvsem bi se rad najprej in predvsem dotaknil vprašanja, ki že nekaj časa sproža najrazličnejša mnenja in dileme in ki terja čimprejšnji odgovor: je TV-15 res zgolj glasilo ZZB NOV in ZRVS Slovenije ali – preprosto časopis, ki v imenu teh dveh organizacij in še mnogih drugih, skrbi za kontinuiteto narodnoosvobodilnih tradicij v našem časopisnem življenju? Po mnenju nekaterih je le prvo. Nedvomno pristranska in neobjektivna trditev, ki ne ustreza povsem dejanski vsebinski zasnovi časopisa. Je moč to trditi za časopis, ki poleg zapisov o NOB in pripravah na vseljudski odpor, posreduje našemu bralcu tudi sestavke o življenju in delu osnovnih organizacij ZK, primerih patriotizma in revolucionarnosti že davno pred drugo svetovno vojno ter zunanje političnih dogodkih...? Mislim, da ne. Vse preširok izbor najrazličnejših sestavkov, ki se nanašajo na NOB in druga obdobja naše revolucionarne preteklosti ter sedanjosti je zaobsežen v vsebinskem konceptu TV-15, da bi ga lahko omejevali zgolj na eno ali dve organizaciji.

Nedvomno bolj sprejemljiva je druga alternativa, po kateri bi bil TV-15 preprosto (edini) slovenski časopis za zgodovino NOB in ohranjanje revolucionarnih tradicij. Še v večji meri naj bi bil most med staro in mlado generacijo, med udeleženci NOB in bodočimi nosilci njenih tradicij ter družbenega razvoja. Ta most naj bi med mlado generacijo še bolj utrdil zavest o pomenu NOB in njegovih tradicij, kar bi bilo zanesljivo jamstvo, da bo njena idejna podoba tudi potem, ko neposrednih udeležencev NOB ne bo več, narodnoosvobodilnim tradicijam v prid.

Vidik, ki govori v prid drugi alternativni, pa je prav gotovo zelo raznolika socialna struktura bralcev TV-15. Zmotno je mnenje, da TV-15 berejo le nekdanji borci, aktivisti ali kvečjemu le še nekdanji interniranci. Iz primerov v samem našem kraju vem, da TV-15 berejo tudi drugi občani – delavci, kmetje, učenci in izobraženci, ki se zavoljo takšnih ali drugačnih razlogov niso mogli aktivno vključiti v NOB, a ki so odločno na strani njenih tradicij. Prav ti, kakor tudi še nekateri drugi bralci, menimo, da TV-15 ne more zastopati le borčevske organizacije. Naj zastopa vse organizacije in posameznike, ki skrbijo za krepitev in ohranjanje narodnoosvobodilnih tradicij in tako kot do zdaj osvetljuje temne lise na zemljevidu slovenske revolucionarne preteklosti.

B. VRHOVEC
HORJUL

Po številnih obravnavah na sejah republiškega komiteja za vprašanja borcev NOV in vojaških invalidov ter ob upoštevanju pripomb zakonodajno-pravne komisije skupščine SR Slovenije, komisije za vprašanja borcev NOV skupščine SR Slovenije, odbora za družbenopolitični sistem zbora združenega dela skupščine SR Slovenije ter odbora za družbenopolitični in komunalni sistem zbora občin skupščine SR Slovenije, je republiški komite za vprašanja borcev NOV in VI Slovenije na svoji 22. seji sprejel predlog zakona o grobiščih in grobovih borcev. Po tem zakonu bodo odpravljene nejasnosti sedanjega zakona o vojaških pokopališčih in grobovih (Ur. l. SRS št. 26/73). Za grobišča in grobove se po predlogu novega zakona štejejo grobišča, kostnice, grobnice, in grobovi borcev NOB Jugoslavije, borcev za severno mejo v letih 1918 in 1919 in slovenskih vojnih dobrovoljcev iz vojn v letih 1912 do 1918, pripadnikov bivše jugoslovanske vojske, ki so padli v boju s sovražnikom, jugoslovanskih vojnih ujetnikov, internirancev in drugih žrtev sovražnikovega nasilja iz druge svetovne vojne in iz prejšnjih vojn, kakor tudi predvojnih revolucionarjev-žrtev političnega nasilja ter žrtev sovražnikovega delovanja proti državi oziroma ustavno določeni ureditvi SFRJ. Zakon zajema tudi s spominskimi znamenji označena grobišča in grobove borcev, iz katerih so bili padli ali v vojni umrli borci prekopani in preneseni v drugi kraj.

Grobovi morajo biti označeni z nagrobnimi spomeniki ali drugimi nagrobnimi spominskimi znamenji, na katerih so vpisani podatki o padlih ali med vojno umrlih borcih, ali pa označeno, da v grobu počivajo neznani borci. Skrb za vzdrževanje teh grobov in za urejanje pravnih oziroma zemljiškoknjižnih vprašanj prevzame občinski

Predloga dveh novih zakonov

Republiški komite za vprašanja borcev NOV in vojaških invalidov je izoblikoval predlog zakona o grobiščih in grobovih borcev ter predlog zakona o varstvu družinskih članov oseb v obvezni vojaški službi.

upravni organ za vprašanja borcev NOV in VI, ki pa lahko s samoupravnim sporazumom prenese skrb za vzdrževanje posameznih grobov in grobišč na organizacije združenega dela oziroma na krajevno skupnost. Prav tako se lahko občinske skupščine z družbenim dogovorom z organizacijami združenega dela, krajevnimi skupnostmi, samoupravnimi interesnimi skupnostmi, družbenopolitičnimi in drugimi samoupravnimi organizacijami in skupnostmi, društvi, šolami ter zavodi za spomeniško varstvo dogovorijo za skupno varstvo, urejanje in vzdrževanje grobov in grobišč borcev. Občinski upravni organ za vprašanja borcev in vojaških invalidov, organizacija združenega dela ali krajevna skupnost mora pripraviti program varstva, urejanja in vzdrževanja grobov in grobišč borcev, ki ga mora najpozneje leto dni po tem, ko zakon začne veljati, sprejeti občinska skupščina. Ker pa programa ne bo mogoče narediti brez evidence, za katero je prav tako zadolžen občinski upravni organ za vpra-

šanja borcev in vojaških invalidov v posamezni občini, na ravni republike pa republiški komite za vprašanja borcev NOV in VI, mora v letu dni po sprejemu zakona biti narejena tudi evidenca grobov in grobišč.

Nadalje predlog zakona določa, da posmrtni ostankov padlih ali med vojno umrlih borcev, ki so pokopani v urejenih in vzdrževanih grobovih ali grobnicah in so označeni s spomeniki ali drugimi nagrobnimi znamenji, ni dovoljeno prekopavati. Prekop je mogoč le takrat, če želimo borce, pokopane v posameznih grobovih, prenesti v sedanja ali na novo urejena grobišča, da bi bili tako njihovi grobovi bolj dostojno urejeni. O prekopih in o večjih spremembah na grobiščih odloča občinska skupščina, ki pa mora dobiti dovoljenje svojcev padlega ali v vojni umrlega borca ter mnenje republiškega komiteja za vprašanja borcev NOV in vojaških invalidov.

Republiški komite za vprašanja borcev NOV in VI bo v šestih mesecih po tem, ko bo

zakon začel veljati, predpisal navodila o varstvu, urejanju in vzdrževanju grobišč in grobov borcev ter navodilo o vsebini in načinu vodenja evidence in zbiranja ter shranjevanja dokumentacije o grobiščih in grobovih borcev. Občinske skupščine pa morajo v dveh letih veljavnosti zakona urediti pravna razmerja in zemljiškoknjižno stanje grobov in grobišč borcev.

Republiški komite za vprašanja borcev NOV in VI je tako dopolnjeni predlog zakona poslal IS s predlogom, naj ga čimprej potrdi skupščina SR Slovenije, sam pa se bo vključil v razpravo o zakonu o varstvu kulturnih spomenikov, ki bo poskušal sistemsko urediti varstvo spomenikov revolucije in narodnoosvobodilnega boja.

Tudi predlog zakona o varstvu družinskih članov oseb v obvezni vojaški službi je republiški komite za vprašanja borcev NOV in VI dopolnil s predlogi že prej navedenih komisij in odborov ter s predlogi skupščine skupnosti socialnega varstva Slove-

nije, ter takšnega posredoval IS skupščine SR Slovenije. S tem zakonom naj bi precej izboljšali materialno in socialno varstvo družinskih članov oseb, ki služijo obvezni vojaški rok, kolikor je pač po zveznem zakonu o varstvu družinskih članov oseb v obvezni vojaški službi prepisano posameznim republikam in avtonomnim pokrajinam. Ker so ta vprašanja v posameznih republikah in avtonomnih pokrajinah različno urejena, je za enotnejšo ureditev v pripravi tudi medrepubliški družbeni dogovor, ki naj bi bil podpisan konec prihodnjega leta.

V predlogu zakona o varstvu družinskih članov oseb v obvezni vojaški službi je določeno, da bodo pravice lahko uveljavljali tisti upravičenci, ki izpolnjujejo pogoje za varstvo po določenih zveznega zakona o varstvu družinskih članov oseb v obvezni vojaški službi ter po določenih novega zakona. Drugi člen določa, da dobijo oskrbnino tisti upravičenci, ki sami ali njihovi družinski člani nimajo takih rednih dohodkov, ki bi presegli z zakonom

določeni najnižji osebni dohodek na družinskega člana v Sloveniji, ki znaša v letošnjem letu 2162 dinarjev. Če pa izpolnjuje pogoje za priznanje oskrbnine več upravičencev, se višina oskrbnine poveča na vsakega upravičenca za 50 odstotkov. To velja takrat, če upravičenci nimajo rednih dohodkov. Če pa imajo upravičenci redne dohodke, je višina oskrbnine enaka razliki med delom dohodka, ki pride mesečno na upravičenca, in z zakonom določenim najmanjšim osebnim dohodkom v naši republiki. Ta oskrbnina se poveča za 50 odstotkov za vsakega nadaljnjega upravičenca. Kot redni dohodek se šteje osebni dohodek, pokojnina, čisti dohodek iz samostojnega opravljanja dejavnosti z osebnim delom z delovnimi sredstvi v lasti občanov, dohodek od stavb, razen dohodka od lastnega stanovanja, v katerem upravičenec stanuje, katastrski dohodek, prežitek in dohodek od zemlje v zakupu. Pri vseh teh dohodkih se upošteva poprečje iz preteklega leta.

Upravičenci bodo imeli po tem zakonu zdravstveno varstvo in pravico do povračila potnih stroškov v zvezi z uživanjem zdravstvenega varstva urejeno po predpisih o zdravstvenem varstvu, pravico do otroškega dodatka pa po predpisih, družbenih dogovorih ali samoupravnih sporazumih o družbenem varstvu otrok in o skupnostih otroškega varstva. Teh pravic pa ne smejo uživati na kakšni drugi pravni podlagi.

Upravičenci vlagajo zahteve pri občinskih upravnih organih za vprašanja borcev NOV in VI, sredstva pa zagotavljajo občinske skupščine v svojih predračunih. S tem zakonom se bo krog upravičencev sicer nekoliko povečal, vendar njihovo število še vedno ne bo takšno, da občinske skupščine ne bi mogle zagotoviti potrebnega denarja.

MILAN VOGEL

Nosilci številnih dejavnosti

Volilne konference ZZZB NOV v Cerknici, so se poleg 28 prisotnih delegatov s celotnega območja cerkniške občine, udeležili tudi predstavniki skupščine občine, SZDL, ZK in JLA, kar nedvomno dokazuje, da tudi družbenopolitične organizacije v občini živo spremljajo dogajanja in težave, s katerimi se srečujejo borci.

Potem, ko je predsednik občinskega odbora ZZZB NOV JOŽE TELIČ prebral obširno poročilo o delu borčevske organizacije v minulem štiriletnem obdobju, opozoril na uspehe in težave s katerimi so se srečevali in na dokaj zahtevne naloge, ki čakajo borce v prihodnjem obdobju, je pri tem med drugim še posebej poudaril:

»Borci so imeli in še imamo do marsikaterega vprašanja dokaj kritičen odnos. V nas je prisotna še

vedno tista revolucionarna neučakanost, ki je značilna za našo revolucijo in ki vedno stremi k boljšemu in naprednejšemu. In prav je tako! Ta neučakanost se včasih pokaže v nestrpnosti, v iskanju bližnjic, v poenostavljanju stvari, v poskusih, kako bi z enim zamahom uredili marsikdaj zapletene težave, ko bi sicer morali z močjo dokazov dosežati enotnost v posameznih vprašanjih in akcijah!«

Da so člani ZB v cerkniški občini še vedno v središču domala vseh političnih dogodkov in hkrati tudi nosilci številnih dejavnosti, potrjujejo tudi seje predsedstva in občinskega odbora, na katerih so člani obravnavali aktualne družbenopolitične vprašanja, organizacijska vprašanja, stanovanjsko problematiko borcev in VVI, se tvorno vključili v

pripravo odloka o občinskih priznavalninah, sodelovali v pripravah na SLO, v vojaški vaji »Jesen

74« in še v številnih kadrovskih in drugih vprašanjih.

V tehtni razpravi pa so

Poročilo o štiriletnem delu občinskega odbora ZZZB NOV je na volilni konferenci prebral dolgoletni predsednik občinskega odbora ZZZB NOV Cerknice JOŽE TELIČ, na sliki skupaj s člani delovnega predsedstva Karolino Meden, Tonetom Jernejčičem in Stanetom Šega

delegati opozorili na nekatere pomanjkljivosti, ki zadevajo boljšo organizacijo zdravstvene službe za borce, o prizadevanju za ohranjanje zgodovinskega gradiva, vzdrževanju spomenikov in spominskih obeležij, pri čemer ne gre pozabljati na mladino, da se tvorno vključi v prizadevanje borcev, kajti kot je dejal Stane Šega iz Grahovega, bodo ostali za borci taki grobovi in spomeniki, kakor si bomo znali vzgojiti mladino.

V imenu krajevne organizacije ZB Žilce pa je Franc Pavlin iz Kremence podprl predlog občinske konference SZDL, naj bi obveznice, ki jih prejema jo občani od vplačila prispevka za ceste, odstopili občini, ki naj bi s tem denarjem in še dodatnimi prispevki pospešila gradnjo in preureditev cest v najbolj nerazvita območja občine.

Za predsednika občinskega odbora ZZZB NOV Cerknice so enoglasno ponovno izvolili že dosedanjega dolgoletnega predsednika Jožeta Teliča, za podpredsednika Janeza Intiharja, za sekretarja Toneta Jernejčiča, za blagajnika Franca Kovarja in še osem članov predsedstva, nadzornega odbora in člane komisij za spomeniško in zgodovinsko dejavnost, SLO in družbeno samozaščito, stanovanjske zadeve, priznavanje posebne dobe, vojaške vojne invalide in komisijo za nekdanje pripornike, internirance, deportirance in vojne ujetnike.

Domačina Janka Rudolfa, predsednika republiškega odbora ZZZB NOV, in Jožeta Teliča so na skupščini predlagali za delegata republiškega odbora ZZZB NOV Slovenije.

TONE URBAS

Dosedanje delo je porok za uspehe v prihodnje

V nedeljo, 11. decembra, je bila v Preboldu volilna konferenca občinskega odbora ZZB NOV Žalec. Poleg delegatov so se volilne konference udeležili tudi vidni predstavniki občinskih družbenopolitičnih organizacij, občinske skupščine, delegat iz Trbovelj in predstavnik republiškega odbora ZZB NOV Slovenije.

Že v uvodnem poročilu je bilo poudarjeno, da so se borci in borčevska organizacija zelo uspešno uveljavili pri reševanju svojih specifičnih nalog in pri reševanju vseh drugih družbenopolitičnih ter ekonomskih vprašanj. Uveljavljena je splošna aktivnost borcev, predvsem v krajevnih skupnostih, v krajevnih konferencah SZDL in v drugih društvih. V marsikaterem društvu, predvsem v planinskih društvih, borci gojijo tradicije NOB in dve tretjini borcev je organiziranih v tej ali oni obliki političnega dela.

Zelo pestro je bilo delo na področju razvijanja in negovanja revolucionarnih tradicij. Nemogoče je naštet vse, kar je bilo na tem področju narejeno. Občinski odbor je sodeloval s šolami, z ZSMS, s planinci, taborniki in z zvezo prijateljev mladine. Organizirane so bile različne razstave, pohodi ob spomenikih NOB, obiskovali so partizanske domačije, sodelovali pri kurirčkovih pošti. Bile so organizirane proslave, odkrita nova spominska

obeležja ter organizirana množična proslava na Čreti. Na volilni konferenci je bilo ugotovljeno, da je takšno delo z mladino veliko bolj pomembno kot kabinetno podajanje zgodovine v šolah. Našteli so tudi številne pohode, ko so kolone borcev, tabornikov, mladine in planincev odšle v gozdove in obiskale skromne spomenike, ki so bili že večkrat pozabljeni. Ob njih so borci spregovorili o dogodkih iz NOB in poznejši pogovori z mladimi so pokazali, da mladina na takšen način najlaže dojame veličino narodnoosvobodilnega boja, zato si pohodov še želi.

Predsednik občinskega odbora tov. Cilenšek je v uvodnem govoru naglasil, da bo pri tem delu potrebno seči tudi na prikazovanje življenja samega, ki se je odvijalo med NOB, na življenje, ki so ga borci živeli med vojno. Te komponente tedanjega življenja so važne tudi za splošni ljudski odpor – tovarištvo, preoblikovanje življenjskih navad, humanizem itd. Mladino je potrebno seznaniti z moral-

nim likom, ki je vladal med NOB. To je bil eden izmed zaključkov občnega zbora.

Tudi spomeniška dejavnost je bila v pretekli mandatni dobi zelo razgibana. Pridobljeno je bilo 8 spomenikov in spominskih obeležij. Tako je danes na območju občine 85 spominskih obeležij, spomenikov in grobišč. Pri tem je značilno sistematično delo, da se ob vsakem občinskem prazniku, ki je vsako leto v drugi krajevni skupnosti, obnovi ali na novo postavi spomenik ali spominsko obeležje in da se pred šolami urejajo parki, v katerih so postavljeni doprni kipi borcev, po katerih so šole in pionirski odredi poimenovani.

Tudi delo na področju rekreacije borcev je bilo uspešno. Borci imajo priložnost letovati v Banjolah pri Pulju. Od leta 1974 do danes je letovalo skupno 389 borcev.

Borci želijo, da bi pri zdravstvenem domu v Žalcu zaživela posebna ambulanta za borce. Ob tem vprašanju je bila zelo živahna diskusija. Ome-

njeno je bilo dejstvo, da je danes veliko borcev, ki so osamljeni. Sklenili so, da bo treba te borce večkrat obiskati. Delegati so tudi proti participaciji za zdravstvene usluge, ki naj bi jo plačevali tudi borci.

Ko so sprejemali program dela za prihodnje obdobje, so sklenili, da bodo tesno sodelovali s svetom za obujanje revolucionarnih tradicij, ki deluje pri občinski konferenci SZDL, vso pozornost bodo posvetili delegatskemu sistemu in se v največji možni meri vključili vanj.

Naslednje leto naj bi postavili spomenik na mestu zbora in odhoda 1. Štajerskega bataljona na Brežiški pohod, sodelovali bodo pri izvedbi proslave v počastitev 40. obletnice prve konference KP Slovenije v Šmiglovi zidnici, zavzemali se bodo, da bi bil krajevni praznik v vsaki krajevni skupnosti in da bi na teh praznovanjih poudarili dogodke iz NOB. Dela bo veliko, a dosedanje uspehi so porok, za uspeh.

FRANC JEŽOVNIK

Vedno bolj delovni

V nedeljo, 18. decembra, je bila v hotelu Peca v Meziški dolini volilna skupščina borcev NOV Meziške doline. Poleg delegatov krajevnih organizacij ZB in VI so se skupščine udeležili tudi predstavniki ostalih družbenopolitičnih organizacij občine in sosednjih odborov ZZB NOV Koroške regije.

Na konferenci so med drugim ugotovili, da se niso vsi borci v Meziški dolini dovolj vključevali v družbeno gospodarsko delo v kraju, kjer živijo. V duhu programa ZK in SZDL so si borci prizadevali razvijati pridobitve NOB in prenašanje tradicij na mlade generacije. V diskusiji je bilo rečeno, da bi borci Meziške doline lahko pisali svoje spomine iz NOB že od leta 1941 dalje. V ta namen se že pripravlja zbornik dogodkov iz NOB v Meziški dolini.

Borci tesno sodelujejo tudi z mladinsko organizacijo v občini in železnici Ravne.

V Meziški dolini pa vsako leto organizirajo poleg občinskega praznika tudi krajevne praznike, ko se spominjajo dogodka iz NOB, kjer sodelujejo vsi krajsani, predvsem pa mladi.

V minuli mandatni dobi so borci obnovili dve partizanski bolnišnici, odkrili štiri partizanske spomenike in pet spomeniških obeležij po vsej dolini. Vsa ta spomeniška dejavnost je povezana z velikimi stroški, ki jih borci zmorejo le z razumevanjem in pomočjo tukajšnjih delovnih organizacij. Tem organizacijam so borci izrekli na konferenci najlepšo zahvalo. Več borcev je za svojo dejavnost prejelo srebrna in bronasta odličja OF. Pobratene občine Čačak, Varvarin in Garešnica vsako leto izmenjajo obiske z občani ravenske občine. V zahvalo krajanom Varvarina in v spomin umrlim izseljencem, so odkrili spominsko obeležje, ki so ga skupno postavili občinski odbor ZB Varvarin in Ravne.

Občinska organizacija ZB Ravne je prevzela tudi skrb nad grobovi padlih borcev na avstrijskem Koroškem.

Za naš kraj še vedno ni rešeno vprašanje borcev, ki so stopili v NOB po 9. 9. 1943. Tudi ti borci so zelo veliko prispevali s svojo hrabrostjo ob zaključnih bojih 1944–1945 do končne zmage. Prav teh borcev je v Meziški dolini največ padlo in zato bi se moralo preživelim priznati udeležbo tudi z zakonom.

Zelo aktivno so borci sodelovali pri evidentiranju kandidatov v organe pri krajevni skupnosti. V krajevnih odborih ZB in VI v občini je bilo evidentiranih 219 možnih kandidatov.

Borci so ugotovili, da še vedno ni rešena vloga za dodelitev domicila 4. bataljona 3. VDV brigade, čeprav je bila vloga z vso dokumentacijo predložena SO Ravne.

V OO ZB Ravne delata dva aktiva borcev v podjetjih in sicer v železnici Ravne in rudniku Mežica. Ti borci so vključeni v vrste delavskega samoupravljanja in sindikata. Posebno aktivni so borci v železnici Ravne. Žal pa je teh borcev v aktivih vedno manj.

V minuli mandatni dobi je v OO ZB Ravne delalo 10 komisij. V OO ZB je združeno 9 krajevnih odborov ZB in 4 krajevna združenja VI. Skupno je v OO ZB Ravne 1810 članov ZB. V zadnji mandatni dobi je umrlo 108 članov.

Komisija za ugotavljanje posebne dobe je v svoji mandatni dobi rešila borcem zamudnikom 56 primerov. V pretresu je še vedno 16 vlog, pri katerih je pomanjkljiva dokumentacija. Domnevamo pa, da je na terenu še vedno 10 do 15 primerov nepopolnih vlog, ki imajo vse pogoje za uveljavljanje posebne dobe.

Borci se vsako leto udeležijo letovanja v Puli. Tako je v minulemu letu letovalo 295 borcev. Nekaj vojaških invalidov pa se je udeležilo letovanja v Strunjanu.

Na konferenci so izvolili nov 45 članski odbor. Za predsednika so ponovno izvolili dosedanjega predsednika Ivana Močnika.

S konference so Luki Leskošku poslali pismo, v katerem so mu ob njegovi 80-letnici zaželeli še veliko let trdnega zdravja!

IGNAC ZDOVC

Obračun dela

Delegati in gostje volilne skupščine ZZB NOV Radovljica, ki je bila 16. decembra, so v razpravi na dokaj obsežno poročilo dosedanjega dolgoletnega predsednika Janeza Strgovskega, ugodno ocenili štiriletno dejavnost občinskega odbora, njegovih organov in tudi krajevnih organizacij ZB NOV. Z zadovoljstvom so ugotovili, da je še vedno velika večina udeležencev revolucije živo prisotna na vseh področjih gospodarskega in družbenega življenja v občini, kjer se prizadejo vključujejo v uveljavljanje delegatskih razmerij in samoupravnih odnosov. Neprecenljiv je zlasti njihov delež v obrambnih pripravah in utrjevanju družbene samozasčite, kjer so še vedno glavni nosilci najodgovornejših nalog. Njihova zavzetost je bila močno navzoča tudi v prenašanju izkušenj na mlajše, pri organiziranju številnih spominskih pohodov, vaj in prireditev. Prav tako pa so si vztrajno prizadevali za uveljavljanje izročil NOB z razni-

mi oblikami povezovanja z mladino in v drugih družbenopolitičnih organizacijah. Z veliko mero poslušnosti so razreševali številna vprašanja v krajevnih skupnostih in z zaostroeno kritičnostjo posegali v odpravljanje slabosti, pa naj bo to neupravičeno bogatenje, črne gradnje, poskusi omalovaževanja revolucionarnih pridobitev ali pa zlorabljanje položaja, odločanje posameznikov ali ozkih krogov o pomembnih vprašanjih.

Delegati so odločno ovrgli tudi miselnost nekaterih ljudi, ki menijo, da z leti tudi učinkovitost organizacije ZZB NOV postopoma voden in da borci zanimajo zgolj lastne življenjske in socialne zadeve. Posebno odločno so se postavili po robu tistim krogom, ki neprizadeto gledajo na položaj naše manjšine v Avstriji, ter obsodili pojave kot so tuji napisi, zanikanja svoje narodne pripadnosti in jezika ob obiskih v sosednjih deželah itd.

Veliko zanimanje so delegati pokazali tudi za novi občinski in republiški sporazum o pravicah do zdravstvenega varstva, ki po mnenju večine ne ustreza potrebam in položaju borcev, saj jih v primerjavi z nekaterimi drugimi kategorijami zavarovancev postavlja v precej slabši položaj, kar pa je zaradi vedno bogatejše družbe in vedno manjšega števila borcev, v občini jih je v tem mandatnem obdobju umrlo že 308, povsem nesprejemljivo.

Na konferenci so izrekli priznanja zdravnikom, ki so prizadevno opravljali sistematične preglede in pri tem opozorili, da bo v bodoče nujno urediti zdravniško službo na Bledu in v Bohinju, ki je v zadnjem času zaradi spleta okoliščin dokaj pomanjkljiva.

Kar zadeva priznavalnino, so delegati in gostje ugotovili, da so v radovljiški občini borci dejansko oškodovani v primerjavi z borci drugih gojenjskih pa tudi slovenskih

občin. Čeprav je število udeležencev NOB enako ali pa večje, prejema priznavalnino v radovljiški občini tudi dvakrat manj članov kot v drugih občinah. Te je dobilo le okoli 200 borcev v skupnem znesku 111.500 din, kar gre najbrž pripisati skromnosti ali pa tudi nepoznavanju svojih borčevskih pravic. Enako velja tudi za koriščenje zdraviliškega in toplotnega zdravljenja borcev. Od 3050 članov so se doslej letno zdravili le trije ali štirje, le letos je izkoristilo to možnost 30 borcev.

Na skupščini so izvolili novi 33 članski občinski odbor in 15 člansko predsedstvo ter novega predsednika Slavka Staroverskega iz Radovljice. Delegati so poslali pozdravno pismo tov. Titu, zveznemu odboru ZZB NOV Jugoslavije in zvezi koroških partizanov v Celovcu.

Tovarišu Strgovšku, ki je bil na čelu ZZB NOV skoraj 10 let, so izrekli posebno priznanje in zahvalo.

Ranjenci smo ostali sami

Do leta 1944 sem bil doma in do takrat sem spoznal nekaj aktivistov. Dne 9. septembra 1944 se nas je sedemnajst fantov, vsi smo bili rojeni isto leto, odločilo, da gremo med partizane. Bil sem čevljar in sem svojim sotovarišem pripravil nahrbtnike, čevlje in drugo zimsko opremo.

Odšli smo v Šentilj, kjer je bila javka, oziroma mobilizacijski referent Blaž Kralj, s katerim smo imeli že prej zveze. Dva dni smo se zadrževali tam zaradi neke hajke in smo se zato tudi precej razkropili. Naslednji dan smo se vsi zbrali pri kmetu Jakoba v Kotih. Na to zbirno mesto so prišli vodiči, ki so spremljali novince in z njim smo odšli čez Paške vrhe v Paško vas. Proti jutru smo prišli do reke Pake, ki smo jo morali prečkati, preden je okupator kontroliral železniško progo z oklopnim vlakom. Srečno smo prebredli vodo, ki nam je segala do pasu, in nadaljevali pot proti Mozirju. Takrat je bila Zg. Savinjska osvobodjena. V Mozirju smo dobili nekaj tople hane, zvečer pa smo nadaljevali pot na Veliko planino. Dobili smo nalogo, da za borce spravimo nekaj orožja in municije z Velike planine v dolino. Bili smo mokri in izmučeni, vendar smo do jutra nalogo vseeno opravili. Pot smo potem nadaljevali skozi Ljubno v Luče, kjer smo bili dodeljeni Tomšičevi brigadi. Nekaj mojih tovarišev, moj brat Martin in jaz smo prišli v drugo četo 2. bataljona, v kateri je bilo že precej domačinov. Največ smo se zadrževali v Savinjski dolini, šli pa smo tudi do Pohorja preko Graške gore in nazaj.

Takrat, ko je bila Zgornja Savinjska dolina osvobodjena, smo izvedeli za nemški protinapad s kamniške strani. Naša četa je dobila nalogo, da onemogoča prehod po glavni cesti iz Kamnika čez Črni-vec proti Savinjski.

Proti večeru 24. oktobra, smo prišli na kamniško stran ceste in tam podirali drevje in minirali cesto. Takrat sem bil prvič na stražarskem mestu. Star sem bil 16 let in bilo me je zelo strah. Del Tomšičeve je takrat napadal Šmartno. Noč je bila mirna, proti jutru pa so Nemci začeli s svojimi oklopnimi vozili protinapad. Mi smo se ukopali na položajih. Bil sem pomočnik mitraljezca tovarišu Krofliju. Nemce smo dolgo odbijali, vendar so dobili pomoč in prišlo je do hude borbe. Ranjenih je bilo 18 borcev, med njimi tudi jaz. Koliko je bilo mrtvih, ne vem. Dobil sem strel v desno nogo nad kolenom. Vse ranjenec so takoj evakuirali s položaja. Franc Sevcnikar in Janko ali Zdravko Skok iz Šentilja sta me nosila na nosilih, narejenih iz vej in nemškega platna. Nato so organizirali prevoz z vozovi. Proti večeru smo v Lučah dobili nekaj tople hrane in najnujnejše obveze, potem pa so nas z vozovi prepeljali po gozdnih poteh. Pri nekem kmetu smo počakali bolničarje. Transportirali so nas po vodi v Lučko Belo. Imeli smo zavezane oči. Okrog polnoči smo prispeli v bolnico »Solčavo«. Bil sem presenečen, ko sem videl barako z okoli 60 ležišči in s kuhinjo. Raz-

svetljena je bila s karbidovkami. Med ranjenci, ki so že bili v bolnišnici je bilo precej borcev iz mojega kraja – Pirmanšek iz Podkrajja, Skok, Jurč iz Polzele in še nekateri, ki sem jih poznal. Še isti večer so me dr. Pavel Voušek-Lojze, bolničarki Kalan I. »Ivica« iz Zagorja in Hermina Vodopivec iz Šibenika pregledali. Bil sem operiran in poskrbeli so za mojo rano, kolikor je bilo v njihovih močeh. Imeli smo redno in dobro prehrano. V kontrolo je prihajal tudi referent za bolnice poročnik Dr. Julij Saje-Hakim, ki me je poznal še iz Velenja, kjer je pred tem služboval.

Ko so Nemci v decembrski ofenzivi zopet zasedli Zgornjo Savinjsko dolino, so nas v bolnici večkrat opozorili, da je lahko nevarno, da pa nas ne sme skrbeti, ker je za težke ranjence narejenih nekaj zemljank.

Dne 19. decembra v bolnici niso zakurili, da nas dim ne bi izdal in vsi, ki so skrbeli za varnost bolnice, so bili na položajih. Okrog pol enajstih dopoldne so se oglasili prvi rafali. Bolničarke so nam začele deliti obleko in nas hrabriti, češ, da bodo napad odbili in naj ne bomo panični. Vendar pa je bil napad hujši, kot smo pričakovali.

Ko sem se oblekel, mi je neki soborec dejal, naj ne čakam, ker ne vemo, kaj bo, in da se bomo skušali prebiti iz ognja.

Streljanje se je stopnjevalo in mi smo se umaknili. Nekaj težko ranjenih borcev je ostalo na ležiščih. Hermina, ki je bila zelo borbena in odločna, je zadnji trenutek rešila vsa zdravila in postrelila še nekaj Nemcev, ki so jurili na bolnico. Težki ranjenci so jo prosili, naj jih ne pusti Nemcem. Dva sta si dala pod glavo angleško bombo, da ju je razneslo. (Ostalo je še 6 težkih ranjenec. Da ne bi prišli v roke Nemcem, sta jih Hermina ali komisar Tone na njihovo prošnjo postrelila. Prip. Anton Ikovič).

Vsi, ki smo pobegnili, smo se bali, da nas bodo Nemci zasledovali, vendar so ostali pri bolnici in jo požgali.

Mi smo šli naprej po visokem snegu in ponoči prispeli na Ravno polje v drvarsko koč. Na sredini

je bilo ognjišče, ob straneh pa ležišča. S seboj nismo imeli ničesar. Zjutraj jih je nekaj šlo iskat hrano v požgano bolnico. Prinesli so nekaj posode, hrana pa je bila vsa uničena. Nekaj dni smo se preživljali s staljenim snegom in kuhali smrekove vejice. Tako smo prišli do neke vrste čaja, ki je imel okus po smoli. V tisti koči smo

ostali približno teden dni. Vodstvo bolnišnice se je odločilo, da nas premesti v nasprotni hrib visoko nad cerkev sv. Antona v Podvolovljeku. Vse, ki nismo mogli hoditi, so prenesli do neke kamnite drče kjer so pripravili iz vej vleko ter nas spravili po snegu v dolino, drugi pa so odšli že prej. Po narni poti so nas spravili v

opuščeno zemljanko terenske apoteke »Viharnik«, kjer je bilo še nekaj neuporabnega veterinarskega sanitetnega materiala. Zemljanka je bila vlažna in smrdela je po žveplu, pa tudi uši ni manjkalo. Z neke vzpetine smo lahko opazovali Nemce v dolini. Nas je bilo vsak dan manj. Osebe, ki je skrbelo za našo varnost in hrano, je odhajalo z izgovorom, da gredo po hrano in po informacije, vendar se niso vračali. Ločeval se nas je obup, kajti ostali smo brez orožja in hrane. Tudi zdravnik in bolničarke so odšli. Začeli smo razmišljati, ali naj gremo v dolino in si sami poiščemo nekoga, ki nam bo pomagal, ali pa nam je usojeno, da nas bodo ujele.

In res. Nekega dne ob pol enajstih dopoldne, ko smo bili vsi v zemljanki, prej smo zakurili, ker nas je močno zeblo, se je odprl pokrov in nekdo je skočil v zemljanko z naperjeno brzostrelko in v slovenščini zavpil: »Roke v vis«.

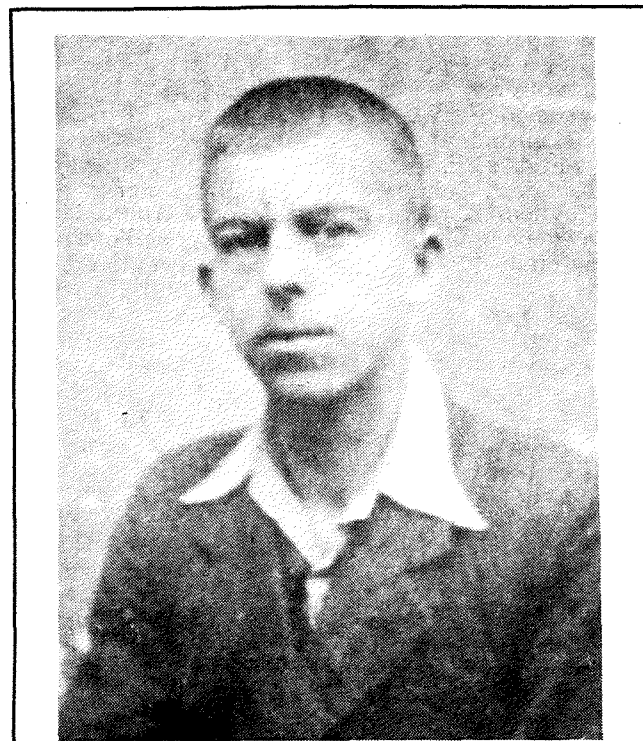
Bili smo brez moči in neoboroženi, zato se nismo mogli braniti. Domo-branci Erpičevega bataljona so nas spravili iz zemljanke in nas pozneje z volovskimi vpregami in sanmi spravili do cerkve v Podvolovljeku. Kmalu pa so nas prepeljali v Luče, kjer so nas zadržali. Dobil smo tudi nekaj hrane. Zmerjanje in psovanje pa ni trajalo dolgo. Po uri ali dveh so nas prevzeli Nemci in nas zopet zadržali, nato pa so nas zaprli. Po treh ali štirih dneh so nas s sanmi prepeljali v Ljubno, kjer so nas spet zaprli in zadrževali. Med nami je bil tudi neki intendant, baje organist, ki so ga že kar na začetku zadrževali, kajti imeli so neke njegove dokumente. Iz Ljubnega so nas potem prepeljali v Mozirje, kjer smo bili v požgani šoli štirinajst dni. Hrana, ki je bila zelo skromna, smo dobivali v gostilni pri mostu. Bili smo pod nadzorom nekega starejšega stražarja, ki je z nami lepo ravnal. Nekega dne sta prišli organista obiskat sestra in njegovo dekle. Prinesli sta kruh ter med in medtem, ko se je on pogovarjal z njima, smo mi lahko jedli, kar sta obiskovalki prinesli. Tudi ponoči so večkrat prignali

v zapor kakega domačina, ki pa so ga zjutraj spustili. Zapor je bil tako majhen, da nismo mogli ležati. Tudi kurjeno ni bilo, na tleh pa je bilo le nekaj slame. Ko so prišli v kontrolo gestapovci, je bil med njimi tudi Gruber iz Šoštanj. Napravili so nekaj posnetkov ujetih partizanov in se pogovarjali, ali naj nas spustijo ali postrelijo. Ker sem hodil v nemško šolo, sem kar dobro obvladal nemščino, zato sem tudi razumel, kaj so se pogovarjali. Gruber je dejal: »Nima smisla, da jih spustimo, ker jih bomo zopet imeli v gozdu in se bodo proti nam borili. Moje mnenje je, da jih postrelimo«. Vendar nas takrat niso ustrelili. Odpeljali so nas v Stari pisker, kjer sem bil tri tedne. V tem času so iz moje sobe odgnali dva. Domačin Restovnik iz Škal pri Velenju je bil obesen na Frankolovem. Da me niso dočeli za talca, me je rešila moja mladost. Rojen sem bil leta 1928 in še nisem bil vojni obveznik. Nekega jutra so nas strpali v veliko sobo. Zelo nas je skrbelo, kaj bo z nami. Ob štirih zjutraj so nas uklenjene po dva skupaj postavili v vrsto na hodnik ter odgnali na železniško postajo nato pa v živinskih vagonih pripeljali v mariborske zapore.

Tam sem bil zopet tri tedne in med tem bil dvakrat zaslišan v Franciškanski cerkvi, kjer so imeli Nemci svoje pisarne. Kadar je bil zračni alarm, so nas zaklenili v podzemne bunkerje, sami pa so odšli v zaklonišče. Pri zasliševanju me niso tepili, zasliševalec pa mi je obljubil, da bom čez teden dni izpuščen, vendar ne v Velenje, da bi me zopet dobili »banditi«, ampak pod stražo in na delo.

Ko sem bil izpuščen, so me poslali na Mariborski otok, kjer so gradili hidroelektrarno. Čeprav sem delal pod stražo, je bilo bolje. Dobil sem boljšo hrano in tudi nekaj zaslužil. Nekako čez štirinajst dni sem se dogovoril s prijateljem iz Brežic, s katerim sva delala skupaj, da pobegnava med partizane. Po neki zvezi sva prispela peš do železniške postaje Ruše in od tam sem srečno s vlakom prispel v Celje. V Celju sem na razglasni deski pri sedanjem domu OF poleg železniške postaje zagledal sliko, ko so nas Nemci slikali v Mozirju. Še bolj sem se bal, da bi me kdo prepoznal in prijavil. Brž sem jo pobrisal iz Celja do Žalca in se oglasil pri znanki Mimici Švener iz Velenja, ki je bila tam poročena. Pri njej sem dobil boljšo obleko in se navedel. Zvečer sem se vrnil z vlakom v Velenje, se oglasil doma in se skril ter se čez tri dni zopet javil terencem v Šentilju. Vključil sem se v terensko delo in tako dočakal svobodo. Kot hranilec matere sem bil demobiliziran decembra 1945.

Po pripovedovanju Stanka Hudalesa
napisal ANTON IKOVIC

Stanko Hudales leta 1945

Alenka Gerlovič, Kolona z ranjenci 1945, linorez

Naša gostja: Olga Vipotnikova

Za še lepšo, srečnejšo mladost naših otrok!

Njen pogled na svet in življenje je bil vedno vester. Tudi v najtežjih trenutkih. Pri ljudeh je rada iskala dobre strani, nikoli slabih. Uporno je luščila vrednostni mozaik osebnosti, s katerimi se je srečevala. In ne zaman.

»Bili ste sekretarka SKOJ, komisarka, mladinska aktivistka Stajerske in Koroške, tudi povojnega časa... So spomini še živi?«

– Živi so, vznemirjajoči. Boji, pohodi, tesnoba v pričakovanju prvega strela, obnemogel korak, so potisnjeni daleč nazaj. V ospredje pa silijo tisti vzneseni trenutki, ko smo zapisovali zvestobo ciljem narodnoosvobodilnega boja, ljudstvu, ko smo hodili na sestanke, prirejali mitinge, pred okupatorjem nosom pisali in tiskali Mladega tovariša... Da bi izlili svoja prekipevala čustva, domoljubne misli in heroizem soborcev na papir, da bi navduševali ljudi za zavestno vstopanje v vrste narodnoosvobodilne vojske. Kaj bi pripovedovala o teh stvareh, saj jih poznate. (Nikoli jih ne bom dovolj poznala, tovarišica Vipotnikova!) Vse to smo delali z navdušenjem. Starejši tovariši in vodstvo so nam zaupali in dajali zelo odgovorne naloge. Smo prav zaradi tega neznankega zaupanja lahko zmogli več, kot bi sicer?

Z mladino je Olga Vipotnikova ostala povezana tudi kasneje, v svojem strokovnem in družbenem delu:

– Otroke, tudi mlade, skušam razumeti. Samo ne vem, če mi je uspelo tako jim zaupati, kot so nam zaupali naši vodniki. Morda danes to niti ni tako enostavno, razmišljam, ko beležim spomin na Drvar maja leta 1944.

– Takrat sem bila članica slovenske delegacije na kongresu USAOJ. Bil je to veličasten shod mladih iz vse Jugoslavije. Mladih, ki so se borili za iste cilje, a se prvič takole srečali. Še jih vidim: polne entuziazma, pripravljene na najtežje naloge. In ponosne, da so med tistimi, ki so med vojno videli Tita. Prav tak je bil, kakršnega smo si predstavljali. Videli smo zavezniške misije, ogromno osvobodeno ozemlje. Doživeli smo Drvar, gostoljuben, bratski. Vse to je govorilo o veličini boja, ki smo se mu zapisali, o priznanju našega boja zunaj meja naše domovine. Kdo bi lahko to opisal! In ko se je še

istega popoldneva nemška štuka umaknila pred partizanskimi topovi, ki so se oglasili iznad Titove pečine... Koliko simbolične, koliko povedanega brez besed.

In vezi, ki so jih mladi iz vseh naših republik in pokrajin stkali v teh drvarskih dneh, so še vedno žive.

»In kakšni so vaši delovni načrti za leto 1978?«

– Nekaj jih imam, če bo le zdravje vzdržalo. Rada bi kaj vrednostnega napisala za otroke in za starše. Za čas in družbo, v kateri živimo in uresničujemo ideale mladih dni. Vrtec, prilogo revije Otrok in družina, bo treba popestriti, še izboljšati. Nedokončan je tudi priročnik za delo s pionirji. Pisci kasnijo, njegova podoba še ni izdelana, treba pa bi ga bilo izdati še danes. Ljubljanski program Samoprispevka II moralno obvezuje in ga bo treba z združenimi, s samoupravnimi močmi izpeljati po predvidenem načrtu.

»Nekoč ste zapisali, da bomo z boljšim delom, predvsem mentorjev, dosegali še vzpodbudnejše rezultate v pripravljanju naših najmlajših na njihovo jutrišnje družbeno življenje... Kakšno vlogo smo v teh prizadevanjih – in kako nam to uspeva – dodelili tradicijam narodnoosvobodilnega boja?«

– Mentorjev je odločno premalo za zdravo, celostno in socialistično oblikovanje mladih. Pretežni del vzgojnega kadra z otroki še vedno leži na ramenih učiteljev in družine. Objektivi vzroki za to so pomanjkanje zunajšolskih prostorov v krajevnih skupnostih za družbene in interesne dejavnosti otrok. Organizacija ZSM se prepočasno ogreva za družbeno vzgojo otrok. In borci? Naši borci so zelo angažirani pri vzgoji pionirjev, vendar so premalo podkovani za vzgojno delo z njimi. Morda so tudi preveč zazrti v bojne zmagice in premalo v človeške razsežnosti – etičnosti našega osvobodilnega boja, da bi popolneje odgovorili na vprašanje, zakaj smo zmagali, zakaj iz naro-

Na Koroškem leta 1944, z Marjeto Pirjevec-Vasić in Ivom Zupancem

»Tukaj se ustvarja nova kultura!« so besede, ki jih v pogovoru pove Olga Vipotnikova. Izgovorjene so bile v partizanski bolnišnici Jelenbreg, kjer je, sama ranjena, pripravila miting ranjencev... »Javili bomo upravi,« je rekel zdravnik Miča. In mitingu so prisostvovali mnogi tovariši iz vrst našega političnega vodstva, Lidija Šentjurčeva, Kidrič!

V Drvarju, na kongresu USAOJ je bila tovarišica Vipotnikova članica slovenske delegacije

dnoosvobodilnega boja raste naša samoupravna socialistična družba... Kaj vse je takrat nastajalo in kaj se je dograjevalo po vojni, vse do danes! Kako je v tem procesu rasel in se krepil značaj našega človeka, našega naroda in vseh nas, delovnih ljudi.

»Jubileji partije in Tita, praznovanje tridesete obletnice pionirske organizacije, so dragocene učne ure... Kaj storiti, da ta učna ura ne bo prekinjena?«

– Zares so jubileji lahko dragocene učne ure za vsakogar, zlasti pa še za mladi rod. Še več od tega so! Terjajo ustvarjalno zagnanost, terjajo, da se veličina tistega časa in njegove vrednote vnašajo v današnji dan in da se jim dodajajo nove, enakovredne tistim znamenitim, legendarnim, a pogojene v novih družbenih premikih, v času, ko naš človek postaja sam sebi gospodar in samoupravljaec, ko zori v ustvarjalca.

»Tradicije narodnoosvobodilnega boja moramo torej razvijati kot trajne vrline naše socialistične družbe... Katere so tiste vrednote, ki bogatijo vas in vaše delo, pa ste jih prinesli iz teh dni?«

– Vera v človeka in njegove zmogljivosti, zaupanje v lastne moči in trdno voljo vztrajati v skupnem boju za ustvaritev svetlih ciljev narodnoosvobodilnega boja, naše revolucije. To pa je velika popotnica, ki sta mi jo dala na življenjsko pot OF in naša komunistična partija. Morda boste to bolje razumeli, če vam povem, da sodim k tisti generaciji, ki je bila vzgajana v ponižnosti, pokorščini in podrejanju tistemu socialnemu položaju, iz katerega je izšel. Narodnoosvobodilni boj je torej pomenil zame vstajenje novega človeka v meni in tudi v našem ljudstvu.

Je v tem mozaiku vrednot vtakan tudi spomin na miting v Trebnjem? Takrat so prvič zapeli »Hej, brigade« in takrat je k njim, kdo bi lahko pozabil te besede, pristopil advokat z besedami:

»Od danes naprej sem z vami, hodil bom po vaši

poti, nosil s seboj ta rdeči svet!«

»Te dni ste prejeli kurirja Jovice... Kakšno obrazložitev nosi s seboj to priznanje Sveta za vzgojo in zaščito otrok Jugoslavije?«

– To je njihovo najvišje priznanje, ki ga že vrsto let podeljujejo najboljšim pionirskim odredom. Kipec kurirja Jovice ponazarja legendarno osebnost partizanskega kurirja, ki je svoje otroštvo, mlade sile žrtvoval za svobodo. Letos so ta kipec prvič podelili štirinajstim odraslim družbenovzgojnim delavcem za njihovo dolgoletno vzgojno prizadevanje za otroke in z otroki, s pionirji. Med izbranimi iz Slovenije sva letos dva, tovariši Stane Repar in jaz. Rada bi še povedala, da mi to priznanje pomeni več kot vsako drugo odlikovanje in da ga jemljem tako, kot mislim, da je prav: da to priznanje velja vsem družbenim delavcem Zveze prijateljev mladine Slovenije in ne samo meni, vsem, ki dolga leta vztrajajo na fronti socialističnih in samoupravnih prizadevanj za naše otroke. In to, da me bo kipec kurirja Jovice v mojem domu spominjal na skupna snovanja in prizadevanja za še lepšo, še srečnejšo mladost vseh naših otrok, na vse te čudovite ljudi, ki sem jih srečevala na tej poti in z njimi delala.

★

Poslovila sem se od nekdanje komisarke Olge. Partizanke, ki je bila leta 1944 pri Žužemberku hudo ranjena... Ne govorim o sebi, čeprav so bili to zanjo težavni trenutki. Govori o tovariših, ki so jo nosili v partizansko bolnišnico Jelenbreg in, čeprav so bili še malo prej zavarovani pred sovražniki, ponovno tvegali življenje zanjo. Govori o bolničarki Špeli, ko ji je hotela zavezati oči, govori o besedah dr. Lunačka.

»To je komisar in komu bomo zaupali, če ne našim, partizanskim komisarjem!« je rekel. Tudi to so njeni ponosni spomini.

Pogovarjala se je: MILENA ŠTRAJNAR

Najbolj veselo poslavljanje od starega leta

Neko novo leto

To je bilo slovo od dvainštiridesetega leta v Gubčevi brigadi. Obračun, ki se daje ob koncu leta, je bil za brigado zelo lep. V štirimesečnem obdobju je izpeljala vrsto uspešnih akcij, med njimi dve, ki sta odmevali po vsej domovini. Zavzetje utrjene belogardistične postojanke na Ajdovcu in zavzetje gradu Dob pri Mirni, Dob s svojimi debelimi zidovi, dober strehlaj od italijanske postojanke v Mokronogu in z železnico povezane z bližnjim Trebnjem, je veljal za trdnjavo, ki se ne da zavzeti. Italijanski črnosrajčniki so se v njem počutili popolnoma varne, posebno še, ker so vsa spodnja okna zazidali in pustili v njih le strelske line. A bombaši Gubčeve so se po lestvah povzpeli v prvo nadstropje in v dvodnevnem boju v samem gradu in s kolonami, ki so poskušale priti iz Trebnjega in Mokronoga na pomoč napadenim, je bila sovražna postojanka uničena z vsemi njenimi branilci. Ruševine starega

gradu so ostale kot okamenel odmev krika po svobodi.

Gubčeva se je premaknila na sektor Trebeljnega, da tam dočaka novo leto. Štab brigade in en bataljon sta se nastanila v bližnji vasi Blejčji vrh.

Tudi v partizanih je bilo Silvestrovo nekaj posebnega, vznemirljivega. Obrnila se je letnica in vedeli smo, da bo novo leto precej bližje zmagi. Zato smo ta dan hoteli vedno dostojno proslaviti. Na silvestrovo 1942 je v Gubčevi izšla prva številka Tovariša, brigadnega glasila. Hiteli smo s pisanjem in razmnoževanjem, da bi z njo pozdravili prihod novega leta, od katerega smo si mnogo obetali. Z resno besedo in humorjem, s pesmijo in prozo, smo z najpreprostejšo razmnoževalno napravo – kožo – v brigandem listu pokazali najzanimivejše stvari iz življenja brigade. Celo pesem o zavzetju Doba je bila objavljena. Za tistih nekaj amaterjev, ki smo vso svojo uredniško prakso dobili pri oblikovanju

stenčasov, je bil izid brigadnega glasila izredno dejanje, za vso brigado pa dodaten ponos, ki je še povečal samozavest ob izvojevanjih zmagah. Brigadni list je pomenil spoznanje, da smo vse več kot samo vojaki, da smo ustvarjalci novega.

Od starega leta smo se tudi »intendantsko« primerno poslovali. Pečenka je bila in vina po želji. Ljudje so nas nagrajevali za zmago na Dobu tako, da so nas gostili, kot še nikoli prej.

Na velikem skednju je bil miting. Zunaj so svetile zvezde in luna je omamljala s svojo mesečino. Borci so zavzeto poslušali komisarja Novljana-Lada Ambrožiča, ki je znal čudovito slikati vizijo svobode. Vse nas je prevzelo trdno prepričanje, da bo zmaga resnično naša, čeprav bo zanjo treba dati še mnogo.

Kuhar Niko Paternost, ki je pripravil okusno večerjo, je med Novljanovim govorom prinesel škafič vina. Nekdo mu je

rekel, naj ga postavi na tla, ker bo govor še nekaj časa trajal. Toda Niko se ni dal motiti. Držal ga je kar v rokah. Potem, po govoru, ko so borci s čutaricami zajemali vino, pa je Niko od časa do časa potegnil krepak požirek kar iz škafo. Vsi so mu nazdravljali, on pa je izjavljal, da pije le zato, da bo brigada bolje plavala skozi novo leto, ki prihaja. In tako je poleg večerje s svojim humorjem prispeval k najbolj veselemu poslavljanju od starega leta.

Kazalec na uri je prešel dvanajsto. Veselje se je počasi umirjalo, ostala pa je trdna zavest, da bodo v novem letu napor borcev še uspešnejši.

Leto triinštirideseto smo pozdravili z optimizmom, zadovoljstvom in prepričanjem, da je najhujše že za nami in da je vse tisto, kar smo gradili, resnično svoboda in novi odnosi med ljudmi, že dovolj močno zabetonirano, da bo ostalo in raslo.

SERGEJ VOŠNJAK

Razstava partizanskega tiska

V počastitev dneva republike in letošnjih jubilejev so v čitalnici goriške knjižnice »Franceta Bevka« odprli razstavo z naslovom: »Partizanski tisk in brošure na Primorskem«. Razstavljenih je preko 200 knjig, brošur in časopisov, ki so izšli med zadnjo vojno na tem območju.

Posebno mesto na razstavi ima »Partizanski dnevnik« kot predhodnik »Primorskega dnevnika«. Partizanski dnevnik, ki je bil edini partizanski dnevnik v zaslužnji Evropi, so začeli izdajati 26. novembra 1943 v vasi Zakriž nad Cerknim, zadnja številka pa je izšla 8. maja 1945 v osvobojenem Trstu.

Izredno zanimivo razstavo je pripravila goriška knjižnica, ki zbira omenjeno gradivo že od ustanovitve. Tako so leta 1963 izdali ciklostirano bibliografijo o partizanskem tisku, leta 1965 pa dopolnjeno knjižno izdajo, ki jo je pripravil Marijan Breclj.

Pri goriški knjižnici so imeli v programu še izdajo štirih knjig o partizanskem tisku. Medtem ko je bil v prvi knjigi popis vseh knjig in brošur, so nameravali v drugi popisati periodični tisk, v tretji drobni tisk, v četrti pa pregledati delovanje tehnik in tiskarn. Omenjenega načrta niso mogli uresničiti zaradi pomanjkanja finančnih sredstev.

Brošure in edina tiskana številka časopisa Slovenka, natisnjene v tiskarni »Slovenija«

Primorska 1945–47

V počastitev letošnjih Titovih in partijskih jubilejev, 30. obletnice priključitve Primorske matični domovini, dneva republike in 25. obletnice Goriškega muzeja so v avli novogoriške občinske skupščine odprli zgodovinsko razstavo, »Primorska 1945–47«.

Razstavljenih je preko 600 fotografij, knjig in drugega gradiva, ki prikazuje poleg narodnoosvobodilne borbe najpomembnejše obdobje v zgodovini primorskih Slovencev. To je tisto obdobje v zgodovini primorskih Slovencev, ki se začneja z osvoboditvijo maja 1945 in končuje z uveljavitvijo določil mirovne pogodbe, ko je bila septembra 1947 postavljena nova državna meja med Jugoslavijo in Italijo. Razstava »Primorska 1945–47« ni plod neke predhodne raziskave. Osredotočena je predvsem na dogajanje pri Slovencih, politično gibanje pri Italijanih v Julijski krajini pa zastopano v najosnovnejših potezah. Sicer pa ima razstava predvsem dva zorna kota: mednarodni in lokalni. Z izjemo mednarodnega, pa omenjena problematika, ki jo obravnava razstava, zgodovinsko še ni bila dovolj podrobno obdelana.

J. A.

Odkrivanje slutenega

Z razstavo svojih olj in akvarelov v prodajnem salonu galerije Borec v Ljubljani, se nam predloži Rudi Simčič kot slikar – neumorni upodabljalec sončnic, njemu tako ljubega izpovednega subjekta, sredi pričujočega izbora njegovih del.

V vztrajnem iskanju v sebi in zunaj sebe se sooča z resnico in s slutnjami. Pred nami se odkrije ustvarjalec, izpovedovalec intimnih čustev in doživljanje. K prvinskim izvirom se vrača ta – človek današnjega časa.

Obiskovalcu se vtisnejo svojsko intonirane slike z motivacijo starega dela

mesta, »Ljubljana ponosni«. Izraz iz njegovega dokaj obsežnega opusa no-

vejših upodobitev na platnih, ki jih je zadobil s skicirko v roki, ki jih spočete na kraju samem, nato poživljene, likovno izpove v svojsko dognanem izrazu. Tako tudi že prej upodobljeni nočni prizor večjega formata »Preboj čez Sutjesko«.

Iz videnih eksponatov, razstavljenih v galeriji založbe Borec, je viden zadovoljiv izbor sicer zelo obsežnega in razvejanega ustvarjalnega opusa Rudija Simčiča. Kar zadeva svojskost tukajšnjih tihožitij, kot bi jih sicer imenovali, najprej njegovih sončnic, nato krizantem in maka ter njegovih poetično doživljenjskih krajin, to

ni povprečni dosežek ali morda samo prikaz nekega zadovoljstva, ampak doživljanje avtorja, vztrajno poglobljajočega se v razsežnost notranje zavesti, slutenega, ne zlahka dosegljivega področja.

Upravičena je ugotovitev, da Simčič prinaša v komponento že ovrednotenih dejanj še odkritje slutenega in nedosanjane- ga v vsakdanjem življenju in izven njega odsevnih, potrjujočih se sestavin. Močno zblizanje, iz elementarne sfere izhajajočega, miselnega sveta.

Prodajna razstava bo odprta do konca januarja

RUDI MIŠKOT

Prihodnost nas vse nedvomno vznemirja, preteklost nekoliko zadržuje; nam morda ravno zaradi tega sedanost uhaja? Koliko je pravzaprav resnice v tem?

Postajamo sodobna družba. Mnogi se zgledujejo po nas. V nas samih pa so še v marsičem globoko zakoreninjene navade, ki so poglajale svoje korenine globlje, kot najstarejše smreke pod mogočnim Snežnikom.

Družbeni razvoj si ne nehno in smelo utira pot. Po tej poti stopamo tudi mi! Včasih bolj smelo in hitro, pa zopet počasi in previdno. In koliko pravzaprav mi sami prispevamo k temu, da bi bila ta pot napredka čim bolj široka in ravna brez ovir?

»Kovinoplastika« v Ložu zaposluje okoli 1100 delavcev, ki hodijo ali se vozijo na delo iz bližnje in daljne okolice. Živijo s tovarno in tovarna živi in diha z njimi, jim daje kruh in jim nudi boljše življenje, kot so ga živeli tod pred zadnjo vojno.

MIRO MLAKAR

Okoli 1959. leta, torej pet let potem, ko so ustanovili »Kovinoplastiko«, je bilo v tovarni zaposlenih okoli 400 ljudi, med katerimi je bilo več kot 80 članov borčevske organizacije, ki so bili združeni v tovarniškem aktivu ZB. Veliko dela in odgovornih nalog so jim takrat naložili na pleča. Vse so zmogli, ničesar se niso ustrašili pri tem pa slehernemu »brez dlake« na jeziku povedali v obraz kar so mislili. Take jih je skovalo življenje, prekalile borbe!

Vrste članov v aktivu ZB loške »Kovinoplastike« se redčijo. Zdaj jih je le še 20. Peščica proti 1100 članskem kolektivu. Roko na srce, tudi tiste povojne zagnanosti ni več, kajti tudi način dela in življenja se je spremenil, le brez »dlake na jeziku« so

Marsikdo čaka odmeva, pa še zakričal ni!

Nam sedanost uhaja?

še vedno. To pa tudi veliko velja!

Pogovarjamo se o sedanosti, misli se prepletajo s preteklostjo s govorci, nekdanjih borcev in aktivistov MIRA MLAKARJA iz Loža ter JOŽETA ŽAGARJA in IVANA LENARČIČA iz Starega trga. Prisluhnemo tudi mislim predsednika kra-

JOŽE ŽAGAR: »Z delegati in njihovim delom nisem ne vem kako seznanjen. Sicer pa tudi delegati niso krivi, da nismo z vsem seznanjeni. Očitno se premalo zanimamo za vsa dogajanja okoli nas!«

IVAN LENARČIČ: »Delegatski sistem je lepo zamišljen, vendar menim, da so prejšnji odborniki

nosti mladim. V delo jih skoraj ne znamo uvajati, od njih pa zahtevamo veliko!«

— Pobude mladih so vredne toliko, kot izkušnje starih! Je res, da iz leta v leto vaš nekdanji revolucionarni duh voden, nekateri vam očita jo celo krmežljivost in pridobitništvo. Hkrati pa trdimo, da so borci marsikje še vedno nosilci vseh pomembnejših nalog in akcij?

MIRO MLAKAR: »Člani ZB v Loški dolini smo še vedno prisotni v vseh strukturah in organih LO in v družbeni samozaščiti. Vojaška vaja »Jesen 74« je to pokazala. Priznati pa moram, da naš aktiv v delovni organizaciji počasi le peša in izgublja na številu in moči. Prav zato je prav, da so pobudniki za nove akcije, za nova hotelnija, mlajši sodelavci, mi starejši pa jim bomo v teh prizadevanjih vedno v podporo.

Za današnji čas je značilna velika skrb za dvig življenjske ravni. Pozabljamo na tovarništvo in družabnost. Vidite, to voden!

JOŽE ŽAGAR: »To kar nam morda nekateri očita, prinesejo leta, veste! Naša učinkovitost morda zares nekoliko voden, vendar tovarništvo ne bi smelo. Sebičnost je slaba lastnost človeka, borca še posebej. Posebnih primerov pridobitništva ne poznam, motijo me le velike razlike pri osebnih dohodkih v naši delovni organizaciji. Pa nisem proti strokovnjakom, veste, sem le proti takim razlikam!«

IVAN LENARČIČ: »Z leti se tudi borci spreminjajo. To iz nas izsili čas. Krmežljivost, nezainteresiranost, zvođenitev in kaj vem še vse pa je kaj lahko očitati. Le prave vzroke temu je težko najti. So primeri izjemnega pridobitništva, ki z našo socialistično moralo nimajo nič skupnega, vem pa tudi, da so reveži velikokrat za tako stanje tudi sami krivi. Pomembno je kako zna kdo obrniti dinar!«

— Polovica življenja je želja, polovica pa nezadovoljstvo! Staro leto se izteka, na pragu je novo 1978! Želje?

MIRO MLAKAR: »V Loški dolini živi okoli 3700 ljudi pa nimamo stalnega zdravnika in za toliko ljudi urejenega zdravstvenega varstva. Že lep čas potrebujemo tu stalnega zdravnika, našega zdravnika, takega, ki bi tu stalno živel in delal med nami, kot je to delal pokojni dr. Nikola Krstić. Nimamo tudi zdrave pitne vode. Vse odplake vodijo v Obrh iz Obrha pa črpamo vodo za naš vodovod. Poleg tega pa gradimo celo naselje novih hiš brez ustrezne kanalizacije.

V našem kolektivu premalo upoštevamo minulo delo. V kolektivu imamo tudi borke, ki delajo v proizvodnji za strojem že dvajset ali petindvajset let in zahtevamo od njih enako delovno storilnost kot od mlajših svežih moči!«

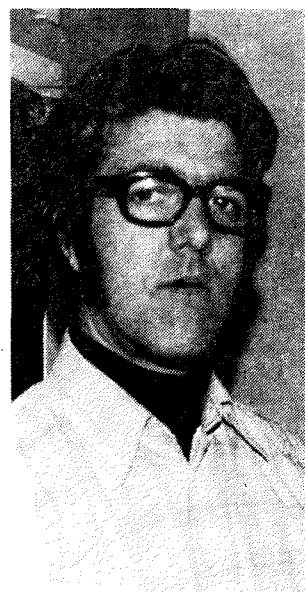
JOŽE ŽAGAR: »No, zdrav nisem, pa moram biti. Sem delovni invalid tretje stopnje in zdaj delam na nekoliko lažjem delovnem mestu. Ne, v topicah ali zdravilišču še nisem bil in verjetno tudi nikoli ne bom. Naša borčevska organizacija ima premalo denarja, sam pa tudi ne spravim skupaj za star milijon dinarjev za dobre tri tedne zdravljenja.«

Ob tem se ti nehote utrne misel, da kar naenkrat posušeni strugi nismo več hvaležni za to, kar nam je prej dajala!

IVAN LENARČIČ: »Delam v krajevni skupnosti in kadar se sestane, nenehno ugotavljam, da ni denarja. Pa ne vem ali smo mi preveč zahtevni, ali pa je denarja zares premalo. Mislim, da je v slednjem več resnice. V naši tovarni pa bi bilo nujno zgraditi skladiščne prostore za menzo, ki že komaj zmaguje sedanje potrebe. Pri vseh tistih, ki gredo v zasluženi pokoj pa naj bi upoštevali več minulega dela!«

Ne samo v »Kovinoplastiki«, temveč so o minulem delu in njegovem vrednotenju veliko govorili že v številnih delovnih kolektivih, na ustreznih republiških in zveznih ravneh. In kaj stori ptica v viharju? Ne drži se veje; sledi viharju!

TONE URBAS

RUDI MLAKAR, predsednik krajevne konference SZDL:

»V notranjskem muzeju ljudske revolucije« v Ložu je zbranega veliko dragocenega gradiva, za katerega je do sedaj skrbel svet muzeja pod vodstvom prof. Toneta Avsca. Predvsem pogršamo strokovnega delavca, ki bi poskrbel, da bi bogato gradivo iz NOB, ki se nahaja v treh notranjskih občinah našlo pot v muzej. Osebnost, da bi morala za to poskrbeti občinska kulturna skupnost v Cerknici, kot nosilec akcije, skupaj seveda z logaško in vrhniško kulturno skupnostjo, kajti prav kulturne skupnosti bi morale biti tiste, ki bi kar najbolje predstavile zgodovino NOB našim mlajšim rodovom. In v te namene denar sploh ne bi smel biti problem, kajti s tem zavestno zamočimo marsikatero zgodovinsko resnico.

Delček zgodovine NOB bodo prispevali »Notranjski listi« in to bo hkrati tudi dokaz, da se da z dobro voljo in malo denarja veliko narediti.

Pri vsem tem pa bi morali tudi borci, ne samo Loške doline, temveč vseh treh občin, postaviti zahtevo, da z njihovo pomočjo, v obliki posredovanja dokumentacije, pridejo ti enkratni primeri v javnost!«

SLAVKO BRGLEZ, dopisnik TV-15:

»Več kot dvajset spomenikov in spominskih obeležij iz NOB imamo v Loški dolini. Za vzdrževanje teh nam skoraj vedno zmanjkuje denarja. Razmišljamo, da bi skrb za posamezne spomenike in obeležja prevzele šole in posamezne delovne organizacije.

Nekdanje udeležence NOB bi pohvalil, da v zadnjih nekaj letih vse bolj česče obiskujejo učence osnovnih šol in jim govorijo o svojih borbenih poteh in doživljajih. Še bolje pa bi bilo, če bi ti borci kdaj popeljali te učence tudi na posamezna prizorišča spopadov.

Pogrebi v Loški dolini so dobro organizirani, vendar v zadnjem času opažamo, da vedno manj borcev spremlja svojega bojnega tovariša na njegovi zadnji poti. Kot da bi se namerno izmikali tej dolžnosti!«

Pred dnevi nam je prijatelj povedal, da je bil Ivan kurir...

Po starikavih hodnikih se plazi večni polmrak; po polžasto zavitih stopnicah, ob razpokanem in vlažnem zidovju. V velikih sobanah s prav tako velikimi omarami in z v vrsto potisnjenimi posteljami, se polmrak pomeša s svetlobo, nevsiljivo in zdi se, da tod tudi nepomembno. Pred sedemsto leti, kdo ve, ni bilo dosti drugače.

Miza v čitalnici, orehova in masivna, nekaj žensk ob njej in knjige. Po listih drsijo konice prstov. V zavest in srce prenašajo podobo sveta, ki je oči ne morejo zaznati.

»Tja čez morate, v poslopje, kjer sta invalidska delavnica in šola!«

Ni dosti drugače. Dolgi hodniki, zlizana in vlažna stopnišča. In ropot nekakšnih strojev.

»...Ivan Blatnik? Da, pred dnevi so nam povedali, da je bil sodelavec narodnoosvobodilnega boja. Živel je v Črmošnjicah. O njem ne vemo veliko. Oglušel je že v rani mladosti. Zdravnik meni, da si je pri padcu poškodoval nek možganski center. Kmalu po tistem je tudi oslepel. Oče mu je umrl že pred vojno. Na skromni kmetiji sta ostala sama z materjo.

Med vojno pa – pravijo, da je bil pomemben člen v kurirski verigi na tistem območju. Iz Podgrada preko Črmošnjic je prinašal pošto na dogovorjene javke, v bazo dvajset in v bolnišnico Gornji Hrastnik...

Je popolnoma slep in gluhi. Z njim je mogoče vzpostaviti stik samo s posebnimi metodami spoznavanja, ki pa jih obvlada le nekaj naših ljudi.

Po vojni je bil Ivan nekaj časa doma, dokler ga niso poslali v ta zavod – dom slepih. Usposobil se je za vrbopletarja. S svojim delom je toliko zaslužil, da je pokrival lastne stroške vzdrževanja. Priden je bil in zelo prizadevan in tak je tudi ostal. Z leti pa so stroški vzdrževanja rasli. Njegov osebni dohodek jim ni mogel slediti. S težavo smo dosegli, da mu je priskočila na pomoč novomeška občina. Pred desetimi leti je prenehal delati. Postal je naš oskrbovanec. Delovne dobe ni bil priznane, saj so smatrali obdobje, ko se je sicer sam preživljal, le za delovno terapijo. Ves čas po vojni je stanoval v zavodu. Stik z domom je skoraj prekinil. Mati je ostarela. Menda je sedaj v nekem belokranjskem domu upokojenec.

Ivan brez dela ni vzdržal. Spet je začel hoditi v delavnico, spet je pletel. Potem, ko smo pred nedavnim prenehali z vrbopletarstvom, ker je za slepe to nezdrav poklic (stalno je treba delati z mokrim vrbjem!), smo ga preusmerili za metlarja. S tistim kar zasluži, pokriva del stroškov za lastno oskrbo. Koliko zasluži? Petinštirideset starih tiso-

Z obiska v Centru slepih in slabovidnih dr. Antona Kržišnika v Škofji Loki

»Kdo zna noč temno razjasnit, ki tare duha...«

čakov na mesec; oskrbovalnina pa je približno dvesto petdeset starih tisočakov mesečno. Zdi se, da razen matere nima sorodnikov – nihče ga ne obiskuje...!

Stopam pod grajskim stolpom, v katerem se zde majhna okna kot posmeh sončnemu zimskemu dopoldnevu. Ob robu dvorišča ropočejo delovni stroji, neskončno prijetno za vse tiste, ki zdaj delajo in živijo v neustreznih prostorih Centra slepih in slabovidnih v Škofji Loki. Na drugi strani, v nekakšni ropotarnici, se vrti kolesje opasano z jermeni. Za svežnji sirkovih metel, krtač in ščetk stoji med ostalimi tudi Ivan. Za hip se zdrzne, ko ga spremljevalka Francka potreplja po ramenu. In ko se njuni prsti zapletejo v sporočilo, postane njegov obraz eno samo veselje. S Franckino pomočjo pove, da je bil res kurir, da je vesel našega obiska in da mu največ pomeni obdobje, ko je sodeloval s partizani. Pravi, da bi težko živel brez spomina na NOB in da ne bi mogel živeti brez dela...

Pred dnevi nam je prijatelj povedal, da je bil Ivan kurir...

Marija Kurt se je rodila v Novem mestu pred več kot sedemdesetimi leti. Njena ljubezen je bila glasba, njena nesreča – oči. Na konservatoriju v Brnu je morala pri enaindvajsetih letih čitati note že s povečevalnim steklom. Nič ni pomagalo, na študij glasbe je morala pozabiti. Njeno življenje je

Ivan Bizant, direktor Centra slepih in slabovidnih dr. Antona Kržišnika v Škofji Loki: »Ivan je zelo prizadeven in potrpežljiv. Pred dnevi nas je prijatelj opozoril, da je bil med vojno kurir...!«

Roke so se zapletle v govorico: »Da, bil sem kurir. Bilo je to najlepše obdobje v mojem življenju!«

Petnajst let je Marija Kurt vodila tečaje za slepe in slabovidne v zapuščini mosenjorja Zupanca na Okroglem na Gorenjskem. V detekovi metodi se je izpopolnila v Brnu na Češkem

postalo – žalost. V Ljubljani so ji svetovali, da bi se naučila brailove pisave (pisave slepih!). Zdravniki so ji napovedali popolno slepoto. Najprej se ji je zdelo, kot bi čakala na smrt.

Leta 1953 je končala tečaj. Takoj so ji svetovali, zaradi njene izredne sposobnosti, da bi prevzela opismenovalni tečaj za slepe na Okroglem. In njeno življenje je dobilo novo vsebino, nov, dragoceni pomen. Med številnimi slepimi tečajniki so bili tudi tisti, ki so izgubili vid med narodnoosvobodilnim bojem pa cela vrsta onih, ki so se ponesrečili z eksplozivni po vojni. Priporočevali so ji nepozabna doživetja. Spominja se

partizana Pavleta z Reke pa tovarišice iz Osjeka...

»...Trideset let je imela. Bila je gluha in slepa. Ves čas je stala ob strani, sama, nesrečna. Z metodo, ki je bila uporabna za poučevanje slepih, pri njej ni bilo mogoče uspeti. Jaz pa sem ji hotela na vsak način pomagati. Toda kako vzpostaviti stik? Začela sem z 'govorico' prstov. Najprej sem ji morala dopovedati, da bi jo rada naučila posebne govorice, da bi ji rada pomagala. Korak za korakom; po nekaj tednih mi je uspelo. Izvedela sem, da je oglela zaradi tifusa in da ji je škrlatinka povzročila slepoto. Spominjam se, da je na izpitu čitala tekst o tovarišu Titu. Komisija je bila presenečena, navdu-

šena. Vsa leta po tistem mi pošilja pisma. Zaposlena je in srečna.

Ivan Blatnik je bil moj drugi primer gluhega in slepega, ki sem ga usposobila v posebni govorici. Zelo lahko se je učil in je bil zelo zaupljiv. Kasneje mi je veliko pripovedoval o svojem sodelovanju s partizani. Govoril je, da je bilo to najsrečnejše obdobje v njegovem življenju.

Štirinajst let sem vodila tečaje na Okroglem. Ne vem, ne spominjam se, če sem dobivala za to kakšno plačilo. Hrano in stanovanje sem imela brezplačno – lepo mi je bilo. Denar sploh ni pomemben. Najpomembnejše je, da si human. Vsak dan se srečuje človek z najrazličnejšimi usodami, usoda slepega je še toliko bolj tragična, ker ima porušen vizualni stik s svetom. In če je ob tem še gluhi...

Ne, ti ljudje niso že kar na splošno nesrečni, v glavnem se sploh ne počutijo nesrečne. Tako se počutijo le takrat, kadar jih okolje sprejema kot reževe, kot neboljence. Družba jih mora sprejemati kot enakovredne in kadar jih sprejema tako, so srečni. Vključevati jih mora v družbene mehanizme; ni dovolj, da jim le pomagamo čez cesto, da jim odstopimo sedež v avtobusu...!

Menda je leta 1960, ko je odšla Marija Kurt na lastne stroške (sestrine!) v Brno, da bi se usposobila za poučevanje gluhih in slepih (detekova abeceda!). Obljubili so ji, tako usposobljeni, delovno mesto. Po vrnitvi v Brna na srečo, kot pravi Marija, ni bilo takšnih primerov, pa je ostala brez zaposlitve. Od leta 1970 pa je ponovno vodila tečaje za slepe v prostorih ljubljanske Zveze slepih.

Zdaj živi v zelo skromnih življenjskih razmerah brez kakršnihkoli lastnih sredstev, z moževno pokojnino in invalidnino. Je skoraj popolnoma slepa. Ne poučuje več, toda, če bi bilo potrebno, kot pravi, bi še vedno pomagala. Pri opismenovanju približno štiristo slepih in slabovidnih je pridobila mnogo izkušenj.

Pred dnevi nam je prijatelj povedal, da je bil Ivan kurir...

SILVO TERŠEK

Dati vsem kategorijam invalidov primerno socialno varstvo, je vodilo naše socialne politike že ves čas po vojni. Oblik socialnega varstva je več in ena izmed teh narekuje pripraviti invalidnega človeka za samostojni poklic. V primeru slabovidnega ali slepega opravljajo te dolžnosti posebni zavodi kot je recimo Center slepih in slabovidnih dr. Antona Kržišnika v Škofji Loki. Center v dveh letih usposobi tovrstno invalidno mladino za samostojno življenje v naši samoupravni družbi, posameznika usposobi za ustrezno delovno mesto, kjer se lahko samostojno preživlja in ne navsezadnje prispeva svoj ustvarjalni delež k družbi, ki mu je omogočila usposabljanje. Za tiste slepe in slabovidne, ki zaradi še drugih prizadetosti ne bi mogli uspeti v delovnih organizacijah, center poskrbi, da se sami preživljajo v posebnih delavnicah zaprtega tipa, nekaterim pa nudi center tudi popolno domsko varstvo. V centru je organizirano tudi domsko varstvo ostarelih tovrstnih invalidov, ki niso več pridobitno sposobni in ne želijo v drugačno sredino. Zanje je organizirano posebno varstvo s posebnim dnevnim, tudi delovnim programom.

Zavod je ustanova s samostojnim financiranjem. Sredstva zbira iz Republiške skupnosti za izobraževanje, iz dohodka vplačil skupnosti socialnega skrbstva in prodajanjem svojih storitev.

Center nudi popolno oskrbo in varstvo in s tem v zvezi ni socialno ogroženih. So pa primeri, ko so oskrbovalci popolnoma brez denarja, s katerim bi lahko drobno gospodarili. Za nekatere bi bilo potrebno urediti socialno varstvo še iz drugih, zakonitih možnosti.

Narisala: META POLJANŠEK, sedmi razred

Naš gost: LOŠKE ISKRICE, glasilo pionirjev in mladincev Osnovne šole Petra Kavčiča iz Škofje Loke

Moj očka – komunist

Moral si biti dober delavec

Še zmeraj si je treba prizadevati za poštene in pravične odnose med ljudmi, za napredek proizvodnje, razvoj naše domovine in za srečo ljudi v njej

Kdaj si se včlanil v ZK?

– V zvezo komunistov ali, kakor smo takrat rekli, v komunistično partijo, sem bil sprejet pred enaintridesetimi leti. To je bilo po končani vojni, v času, ki smo mu rekli obnova porušene domovine.

Kakšne dolžnosti ste imeli v ZK?

– Nič drugače kot danes. Truditi se, da bi sami delali in da bi pridobili vse ljudi za veliko obnovo, da bi čimprej zgradili tovarne, kjer bi ljudje dobili delo za kruh. Pa tudi za to, da bi nadomestili, kar smo zamudili med vojno.

Kaj je takrat pomenilo biti komunist?

– Biti tedaj komunist je pomenilo, da si moral biti dober delavec, moral si se veliko učiti, vneto prenašati težave, pomagati drugim in se boriti za pravice delavcev, za enakopravnost ljudi.

Zakaj si se včlanil v ZK?

– Komunist sem postal zato, ker sem videl, da bomo le skupaj s tovariši, ki enako mislijo in delajo, lahko hitreje izboljšali življenje zase in za vse ljudi.

Te je kdo povabil v ZK?

– V zvezo komunistov so me privabili tovariši, s katerimi smo skupaj delali.

Si se že prej obnašal kot komunist?

– Pred tem sem bil več kot tri leta včlanjen v zvezo komunistične mladine, v kateri smo bili zbrani mladi ljudje, ki smo enako mislili in delali kot starejši komunisti. Tej organizaciji smo rekli SKOJ.

Ali sedaj tudi delaš kot komunist?

– Tako kot vseh trideset let, je tudi danes za komuniste potrebno, da si dober delavec, da se vedno učiš in prizadevaš za napredek družbe, posebej pa še, da se vedno in povsod zavzemaš za pravice delovnih ljudi. Danes je veliko lažje kot nekoč. Veliko več ustvarjamo, veliko več znamo, bolje in lažje živimo. Toda še zmeraj se je treba prizadevati za poštene in pravične odnose med ljudmi, za napredek proizvodnje, za razvoj naše domovine in za srečo ljudi v njej.

MARKO KEJŽAR, četrti razred

Komunist je pošten, delaven in human

Član zveze komunistov ne postaneš tako hitro... Najprej moraš pokazati svojo delavnost na vseh področjih

Od kdaj si član zveze komunistov?

– Enako kot ti, sem jaz pred tridesetimi leti začel aktivno delovati v pionirski in kasneje v mladinski organizaciji.

Pa vendar nisi že takrat postal komunist?

– Ne, sploh ne. Komunist ne postaneš tako hitro. Najprej moraš pokazati svojo delavnost na vseh področjih. Jasno, da je za vsako človekovo družbeno aktivnost pogojena tudi njegova stalna pripravljenost pomagati povsod tam, kjer je pomoč človeku nujna. Delal sem v vodstvih mladinske organizacije, kjer smo prav tako, kakor danes vi, organizirali najrazličnejše zunajšolske dejavnosti, seveda v skromnejših obsežnostih, ker zanje ni bilo materialnih pogojev. Takrat smo, na primer, odpravljali zadnje ostanke administrativnega socializma. Hkrati smo obnovljali porušeno domovino. Kar trikrat sem bil v mladinskih brigadah: na avtocesti Ljubljana–Beograd, na progi Doboj–Banja Luka in pri izgradnji ljubljanskega strelišča.

Moje prvo delovno mesto je bilo v hribih Poljanske doline... Tam sem postal član takratne komunistične partije, ki se je kmalu nato preimenovala v Zvezo komunistov Jugoslavije. To je bilo leta 1956.

Kaj pa sploh pomeni biti komunist?

– Pravi komunist je človek, ki je poleg svoje aktivnosti, predvsem pošten, dosleden pri svojem delu, human, in ki je dosleden uresničevalec marksističnih družbenih misli.

Kaj pa je to – marksistična družbena misel?

– To so ideje Marxa, Engelsa in Lenina ter njihovih naslednikov. Marksist je materialist v pogledu svetovnega nazora, dialektik v prepričanju razvoja materije, človeka družbe in ne nazadnje, marksist naj bo tudi humanist.

Zakaj pa govorimo o Titu kot o liku pravega komunistu?

– Že mlad je postal komunist. Preganjali so ga, zapirali, mučili, kljub temu ni odnehal. Pa naše ljudstvo je vodil v najtežjih trenutkih naše revolucije, ki traja še danes.

NATAŠA FINŽGAR, osmi razred

Rad bi bil komunist

Pred kratkim je bila na televizijskem zaslonu oddaja o štirideseti obletnici KPJ.

Po oddaji sem sezamislil. Ni mi bilo jasno, kaj je komunist. Pa sem vprašal: »Stric, kaj je to komunist?« »Komunist je človek, ki mora v svoji poštenosti in zavednosti biti za vzor vsem drugim. Komunist mora biti tovariš in mora takoj priskočiti na pomoč. Komunisti morajo biti v prvih vrstah borcev za še boljše, pravičnejše življenje. Med partizane so v drugi svetovni vojni stopili najprej komunisti,« mi je odgovoril stric.

Tudi jaz bi bil rad komunist.

ALEŠ HABICHT, četrti razred

Kakšen je komunist

Ko sem prebiral razne zgodbe iz življenja, dela in borbe naših partizanov, je bil vedno na najbolj težavnih, odgovornih položajih borec – komunist. Ko sem poslušal o dogodkih po vojni, ko smo obnovljali porušeno domovino, so bili najbolj pridni delavci spet komunisti. Ko danes govorimo o novih odnosih med ljudmi, so nosilci našega razvoja tudi komunisti.

Tako sem si iz vsega, kar sem slišal, in tudi tega, kar sem prebral in videl, ustvaril lik, ki ga predstavlja komunist.

Predvsem je to človek, ki je razgledan in prepričan borec za ideje, ki jih je postavil že Karl Marx, dopolnil Lenin in jim dal dokončno obliko tudi naš tovariš Tito. Kot oseba mora biti pošten in odkrit, predvsem pa nepopustljiv, kjer gre za uveljavljanje idej naše revolucije. Na delovnem mestu je prizadeven in vedno pripravljen svetovati sodelavcem, jim nesebično pomagati. Če pa je treba, mora vedno odkrito povedati vsakomur njegove napake in seveda priznati svoje ter jih tudi odpraviti.

Z eno besedo, komunist mora biti zgled tako v službi, kot tudi v svojem zasebnem življenju, le tako res lahko izpolnjuje, kar od njega zahteva zveza komunistov.

TOMAŽ ŽUMER, osmi razred

Sodeloval je v večini mladinskih akcij

Mislim, da so cilji, za katere se bori KP, zelo pomembni za vse ljudi na svetu

Letos smo praznovali štirideseto obletnico prihoda tovariša Tita na čelo KPJ. Ob tem jubileju smo se tudi pionirji podrobneje seznanili z delovanjem te organizacije. Iz ilegale pred vojno, ko v njej še ni bilo veliko članov, je skozi vojno viхро zrasla v mogočno organizacijo, v kateri je na deset tisoče naprednih, zavednih, delavnih Jugoslovanov.

Biti komunist ni lahka naloga, kajti komunist naj bi bil moralno in politično neoporečen.

Tudi moj oče je komunist. V ZK se je vključil leta 1948, ko mu je bilo osemnajst let. Čeprav mlad, je poleg rednega dela opravljal mnoge odgovorne funkcije. Sodeloval je v večini mladinskih akcij v celjski občini. V aprilu leta 1960 je bil delegat 5. kongresa Socialistične zveze delovnega ljudstva Jugoslavije v Beogradu. Tega kongresa so se udeležili tudi Franc Leskošek-Luka, Edvard Kardelj in drugi znani komunisti. Na tem kongresu je govoril tovariš Tito! To je bilo za očeta prvo neposredno srečanje s Titom in mu je ostalo za vedno v spominu. Tudi kasneje je oče aktivno sodeloval v različnih akcijah. Na Jesenicah je bil štiri leta predsednik občinske organizacije SZDL. Vedno je hodil na različne sestanke, kjer so reševali pomembna vprašanja. Zavedal se je svojih nalog in jih je tudi dobro opravljal.

Čeprav bi včasih želela, da bi bil več doma, sem ponosna na svojega očeta – komunistu.

Sklenila sem, da bom storila vse, da me bodo, ko odrastem, sprejeli v to organizacijo. Upam, da bom dovolj močna, da bom lahko prava komunistka. Mislim, da so cilji, za katere se bori KP, zelo pomembni za vse ljudi na svetu.

TINA TERŽAN, šesti razred

Veliko sem delal v organizacijah

Priznam, da vsega nisem razumela, vendar se mi zdi, da so cilji zveze komunistov velikega pomena za našo prihodnost

Očka pride pogosto domov proti večeru. Mamici pove, da bo imel naslednji dan tak in tak sestanek. Včasih reče: »Jutri imam sestanek osnovne organizacije.«

Ker sem po naravi zelo radovedna, sem ga nekega dne vprašala: »Kdo te je izvolil v to organizacijo?« Očka mi je pojasnil: »Veš, Maja, v organizacijo zveze komunistov te nihče ne izvoli. Če želiš postati član zveze komunistov, moraš s svojim delom pri raznih akcijah in v drugih organizacijah dokazati, kakšen je tvoj odnos do naše družbe. Mene so sprejeli v zvezo komunistov pred devetnajstimi leti, ko sem bil še mladinec. Neprestano sem delal v organizacijah in organih tovarne, kjer sem zaposlen.« »In kako bi mi to krajše povedal?« sem vprašala naprej.

»Komunisti so napredni delavci, ki se borijo za boljše pogoje dela delavcev in lepše, srečnejše življenje vseh v naši socialistični družbi,« je še rekel moj očka, komunist.

Očka se je med pripovedovanjem kar utrudil. Priznam, da vsega nisem razumela, vendar se mi zdi, da so cilji in naloge zveze komunistov velikega pomena za našo prihodnost.

MAJA KALAN, četrti razred

Na mizi leži zajetna knjiga – kopija izdaje Partizanskega dnevnika. Tovarišu Bolteju Gorupu iz Kopra jo je ob 30-letnici osvoboditve poklonila njegova delovna skupnost »Primorski tisk«.

Kolikokrat je že Bolte prelistal to knjigo! Koliko spominov se mu utrinja! Natančno ve: »Te črke so iz Postojne, te pa iz tiskarne »Ančka«. Natančno tudi pozna stroje, na katere so med vojno tiskali ta list, edini partizanski dnevnik v okupirani Evropi. Bolte je bil namreč med NOB tiskarski strojnik in stavec in še vse, kar je bilo potrebno pri takem delu in v takratnih razmerah.

Svojo partizansko zgodbo najrajši začne tam, kjer je prejel povelje, da mora spremljati tiskarski stroj iz Predjame do Čepovana in še naprej do tiskarne 9. Korpusa.

»Nekega aprilskega dne leta 1944,« pripoveduje »sem bil s svojim sovaščanom Mirom Bizjakom iz Zaloga pri Postojni, na straži na robu hriba pri Sv. Lovrencu. Tako sva imela razgled nad vso pokrajino od Postojne do Razdrtega. Prav takrat je vozil po cesti pod nama z veliko hitrostjo gasilski avto. Svojemu sostražarju sem pomenljivo rekel: nekaj so nam pripejli.«

Avto se je že vračal iz Bukovja proti Belskemu in Postojni. Res, štirje gasilci (Dolenc, Milharčič, Miklavčič in Podboj) so dobro uro prej, sredi belega dne, pred nemško stražo naložili pred Šeberjevo tiskarno v Postojni tiskarski stroj Tigel in ga ob presunljivem tuljenju sirene, kot da gre za nujen požar, odpeljali skozi zastražen blok pri Zagonu in naprej proti Bukovju, vse tja do hrušičkih gozdov.

Prav tiste dni je Miro Bizjak prinesel Bolteju pismo, v katerem mu je tov. Marko (intendant 9. korpusa) sporočal, naj pride v Predjamo; komandanta Dolomitskega odreda naj prosi, naj mu da dve četi spremstva, da bi stroj prepeljali do Čepovana.

Tako so stroj res naložili nekje v gozdu, naprej od Bukovja, tam, kjer so ga bili gasilci odložili. Stroj je vozil Jože Simčič s konjsko vprego. Odpeljali so ga proti Podkrajju, Colu in naprej. Noč je bila temna kot v rogu. Držali so se za voz. Tema je bila taka, da je še konj zašel s poti. Nad Otlico jih je močil dež, nato proti Čepovanu še sneg.

»Nekje smo se ustavili in celo nekaj popili,« pripoveduje Bolte. »Tam je bilo vse razsvetljeno, vse je bilo partizanske pesmi. To me je popolnoma prevzelo, saj nisem mogel verjeti tako velikemu kontrastu med strogo zastraženo Postojno in tem osvobodjenim krajem.

Iz Čepovana proti Gorenji Trebuši smo šli čez »Kobilico«; križišče so partizani močno porušili, da bi preprečili vdor sovražnika. Tako smo morali

Vse je bilo tako težko in vendar . . .

Spomini partizanskega tiskarja Boltežarja Gorupa iz Zaloga pri Postojni

stroj raztovoriti, vse tiste, kvitale težke, dele znositi na drugo stran porušene ceste, celo razdreti voz in ga po kosih spraviti na drugo stran. Tam smo voz spet sestavili; ponovno natovorili stroj in vpregli konje. Tako smo nadaljevali pot proti Gorenji Trebuši. Na nekem mestu nam je kurir Srečko (s Krasa) povedal, da bo treba zdaj vse znositi po strmih skalah v barako, ki je bila že pripravljena za tiskarno. To je bila vojaška partizanska tiskarna »Julij 63«, ki je spadala v štab 9. korpusa. Tam je že bil Peter Cvek iz Nemškega Ruta, ki je pomagal graditi barako.

Kaj bomo pa tiskali?

S strojem je bil najbolj domač Gorup, ki je še nedavno prej delal na njem pri Šeberju v Postojni. Montiral je stroj, potem pa vprašal: »Kaj pa bomo tiskali, ko ni črk?«

»Nekega dne,« nadaljuje Bolte svojo pripoved, »me pokliče komandant 9. korpusa tovariš Novljan in me vpraša, če bi lahko tiskali časopis. Pojasnil sem, kakšen format bi lahko tiskali, a imamo premalo črk. Potem pa se je razformirala tiskarna »Ančka 222« in dobili smo črke.

Prve stvari, ki so jih natisnili, so bile glave na pisemskih ovitkih za intendanturo štaba 9. korpusa. Nato mapo Doreta Klemenčiča-Maja »V imenu Kristusovih ran«. Tiskanje te zbirke je bilo sila težavno. Bolte se spominja, kako je kar na stari kuhinjski mizi rezal papir. Ker ni bilo rezalnega stroja, ga je rezal kar z nožem. Na rebrastem lesu je marsikdaj spodletelo.

Nekoč so tiskali neke partizanske dovolilnice. Ker ni bilo linij za črtkaste razmake, si je Bolte pomagal tako, da je izrezal iz ovojnega papirja dolžino linije, kar pa je vzdržalo le za nekaj kopij.

Spominja se dogodka 4. septembra 1944. leta, ko je v tiskarni »Julij 63« izšla prva tiskana številka »Partizanskega dnevnika«. »Proti večeru nas je obiskal tov. Ciril Lukman-Anjo (vodja Pokrajinske tehnike KPS za Slovensko Primorje) in nas poh-

valil. Potem je naročil našemu vodji tov. Juletu (po njem se je imenovala ta tiskarna), naj preskrbi malo pijače, da bomo proslavili ta velik dogodek. Vrnil se je s steklenico žganja. Tako smo proslavili izid prve številke s krepkimi požirki »morale«, da smo še naprej z navdušenjem opravljali svoje delo, pa čeprav je bilo treba začeti že jutraj ob 4. uri in delati do polnoči.«

Vesele in žalostne – stavca in strojnika.

Bolte je bil stavec in strojnik. Delal je tudi v tiskarni »Doberdob« in v »Sloveniji«. Utrinjajo se spomini – zdaj prijetni in veseli, zdaj z grenkim priokusom.

»Prav v »Doberdobu« so nas večkrat pestile nevarne nevšečnosti,« pripoveduje Gorup. »Nekoč je Srečko ponoči začutil dim. Stikalo stroja je bilo namreč slabo montirano, pritrjeno le na lesen regal.

Ponoči se je vnelo in začelo se je kaditi, se nato vnelo. Vsi smo zbežali. Zaradi požara se je nekaj črk stopilo.

Drugič je začelo nekaj škripati. Nastal je preplah in spet smo bežali. Baraka je bila namreč tik zemlji, ob griču. Spodkopano drevo je začelo pritiskati na barako in je povzročalo škripanje. Vendar se je vse srečno končalo.

Nekoč je na streho priletela precej velika skala: Stane in Zdenko sta z belim papirjem oblačila strop, da bi bila notranjost lepša in svetlejša. Skala pa je zgrmela prav na tisti tram, kjer sta ravno hip pred tem delala, vendar je – k sreči – priletela v trenutku, ko sta odšla iz barake pokadit cigareto.

Rad se spominja Petra Kogej z Vojskega, ki je opravil nad 300 voženj za to tiskarno. Peter se ni mogel načuditi, kako ti stroji, te »mašine« delajo. Včasih je pri centrali zmanjkalo vode in je bilo treba turbino zapreti in čakati, da se je voda nabrala v rezervoarju; šele

nato so lahko spet nadaljevali delo.

»Kako veselo je bilo, ko sta se poročila Mimica in Jože Bergman. Tedaj smo dobili celo jabolčni zavitek,« se spominja Bolte.

»Ker ob nedeljah ni izšel časopis, smo imeli ob sobotah prosto. Po navadi smo imeli ples. Meh sva vlekla Janez Zemljic-Mazač in jaz. Od nekdaj smo dobili ovčjo kožo in si naredili pravi boben. Tako smo imeli kar dve glasbili. Igrali smo tudi na glavničke; seveda, ko smo bili prepričani, da sovražnika ni v bližini. To so bili čudoviti trenutki. Zdelo se nam je, da je svoboda že tu.

Miško Porenta je po navadi spravil kolektiv v dobro voljo s svojimi domislicami; pa je šlo delo še bolje od rok. Tovarištvo je bilo takrat tisto najlepše – delili smo dobro in slabo.«

Najtežji trenutki v »Sloveniji«.

Najtežje trenutke so tiskarji v »Sloveniji« doživljali proti koncu vojne, ko so se v marcu 1945. leta začele vse okupatorjeve in kvizlinške čete umikati z Balkana. Na Primorskem skoraj da ni bilo pediti zemlje, koder se ne bi valila ta drhal. Tako je bila tudi tiskarna obkoljena. Začelo je primanjkovati hrane. Petindvajset ljudi je sklenilo, da se prebije iz tiskarne. Nekaj časa jih je vodil tudi Gorup, ki je dobro poznal tamkajšnji teren. Šli so proti Gorenji Trebuši, lezli po grapi proti Govcu. Povsod so bili Nemci. Previdno so se tovariši prebijali proti Mrzli Rupi, Mali Lazni in naprej. Tam nekje so padli v zasedo. Tovarišica Ida je bila ranjena.

Bolteju se zmračil obraz, ko pripoveduje o tem: »Noč, tema, lajež strojnic, pokanje pušk. Nismo vedeli, kam naj gremo. Z največjimi napori smo se po skupinicah prebijali naprej skozi Trnovski gozd, se skrivali ob drevesih. Neprestano so švigale rakete, ki so režeče paralele. Ob šviganju raket smo na vsakem koraku opazili obrise nemških postav. Saj je pravi čudež, kako smo se izmazali iz tega gostega svinčenega obroča. Samo skrajna pre-

vidnost, in tista stoletna debela Trnovskega gozda in pa seveda trdna volja do življenja, so nam pomagali do rešitve.

Priplazili smo se nekje do roba Otliske planote in poiskali kritje. Pobočje se je že prevesilo v Vipavsko dolino. Bili smo sestradani. Tovarišica Planinka, ki je bila z nami, se je opogumila in šla iskat hrano do najbližjega zaselka. Prinesla nam je polento. Kako nam je teknila!

Zvečer smo šli nekje pri Lijaku skrajno previdno čez vipavsko cesto proti Lanišću pri Vogrskem.

»Ustaši so tu!« – nas je opozorila neka domačinka. Skrili smo se v ruševine porušene hiše in opazovali, kako je šla mimo vsa ta drhal.«

Zadnja številka Partizanskega dnevnika v gozdu.

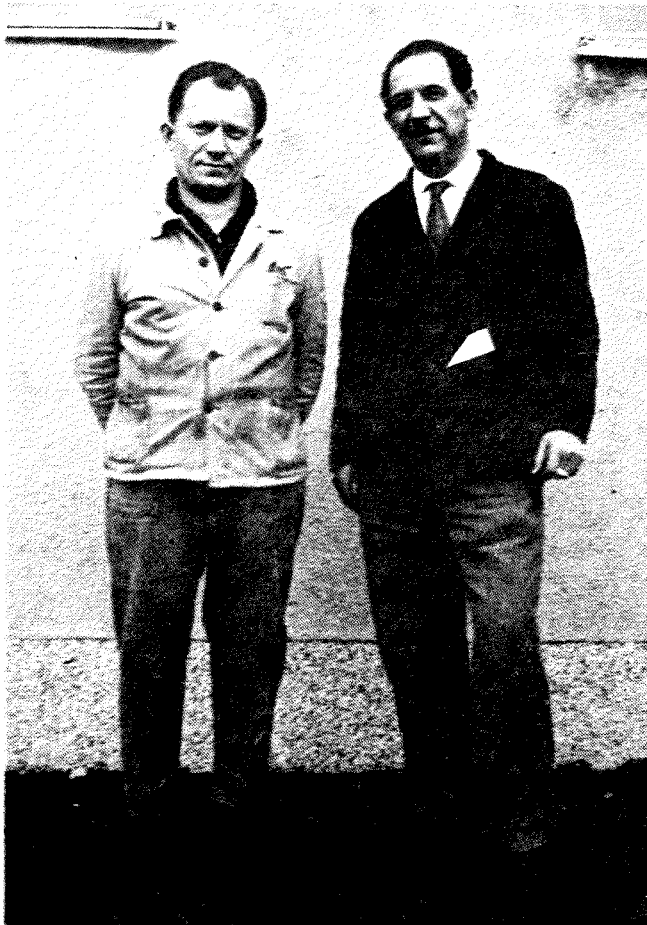
Ko se je vse poleglo, se je Bolte s kurirji vrnil na Banjško planoto – nazaj v tiskarno. Tu je dočakal svobodo. Spomin na tisto zadnjo noč v partizanski tiskarni je najlepši, kar se mu jih je vtisnilo v spomin.

»Bila je noč med 30. aprilom in 1. majem leta 1945,« pripoveduje veselo. »Pripravili smo slavnostno številko Partizanskega dnevnika z rdečo glavo. To je bila zadnja številka tega lista, tiskana v gozdu. Med tiskanjem je prispela vest, naj se začnemo pripravljati, za pot v dolino, ker da je konec vojne. Novico je prinesel kurir tiskarne Štefan Rijavec.

Bili smo nepopisno veseli... S podrobnostmi odhoda nas je seznanil tov. Žarko (Boris Race, ki je bil tedaj namestnik vodje Pokrajinske tehnike). Menda je bilo okrog polnoči, ko smo stroj ustavili in se pripravili na odhod. Ure čakanja na povelje so bile neskončno dolge. Šele ob 4. uri jutraj se je naša kolona spustila v dolino proti Kanomlji. Delal se je dan, ko smo nad Kanomljo zavili proti Dolenji Trebuši in se z avtobusi odpeljali naprej proti Gorici in Trstu. Od navdušenja smo začeli streljati v zrak, da smo dali duška svojem kipečemu veselju, saj je bila zmaga – naša...!«

Bolteja Gorupa je tudi po osvoboditvi vodila pot po tiskarnah na Primorskem: v Gorico, Postojno, nato v Koper, kjer je v tiskarni Jadran delal vse do upokojitve leta 1973. Tudi zdaj ga pot še pogosto zanese v tiskarno.

Ko sklene svoj pogovor z nami, še vedno lista debelo knjigo – kopijo izdaje partizanskega dnevnika. Že večkrat je vso prelistal. Gleda dopise, črke, naslove, podnaslove, kolone... V vsej svoji skromnosti ne more prikriti tihega zadovoljstva, da je tudi sam prispeval svoj mali kamenček k velikemu mozaiku partizanskega tiska. MIRA PAGON

Boltežar Gorup-Bolte iz Zaloga pri Postojni (v temnem suknjiču) in Peter Cvek iz Nemškega Ruta (v svetlem suknjiču); oba sta med NOB delala v tiskarni 9. korpusa »Julij 63« (kasneje Doberdob). Oba sta bila po osvoboditvi zaposlena v tiskarni Jadran v Kopru.

KRANJ

Borci v ospredju

Kot je bilo nekoč, ko so borci v prvih vrstah, pripravljeni na prelivanje krvi, jurišali skozi boje v novi svet, so tudi danes še vedno pripravljeni darovati svojo kri, saj so prav borci že vrsto let zvesti člani Rdečega križa.

To je bilo tudi med drugim poudarjeno v pozdravnem govoru predsednika KO RK na tradicionalnem vsakoletnem sprejemu krvodajalcev terena Vodovodni stolp v Kranju Franca Smukavca, kajti med aktivisti in tudi med krvodajalci je velika večina bivših borcev in članov ZK. Njihova zasluga pa je ta, da za to plemenito dejanje pridobivajo vse več mladih, vse več delavcev in kmečkega prebivalstva.

Na sprejemu so slovesno podelili 60 odličij, za 5 in 10 ter 15-kratno daritev krvi. Mnogi so jo darovali tudi že 20-krat, 30-krat, Jožica Žagar celo 50-krat!

Krajevna organizacija RK Vodovodni stolp v Kranju sodi med najaktivnejše v občini. Pristrčnega sprejema so se udeležili predstavniki družbenopolitičnih organizacij občine in kraja. Učenci osnovne šole Simona Jenka ter 20-članski moški pevski zbor »Tuga Vidmarja« je krvodajalcem pripravil lep kulturni program.

K. MAKUC

PODČETRTEK

Borci Podčetrška o svojem delu

Krajevna organizacija ZB Podčetrtek je sklicala redni letni občni zbor, ki je bil v osnovni šoli v Virštajnu. Od skupno 95 borcev se ga je udeležilo 62, ker so borci večinoma kmetje in že precej ostareli.

Uvodoma je spregovoril predsednik Jože Pečnik, borec 14. divizije, in poudaril vlogo borcev pri uresničevanju delegatskega sistema, o dodeljevanju občinskih priznawalnih, o pomoči bolnim in ostarelim članom, ki naj bi jih tovariši čimbolj pogosto obiskovali, ter o potrebni zdravniški pomoči borcem. Spregovoril je tudi o časopisu TV-15 in poudaril, naj bi bil na list naročen vsak borec.

Ravnatelj osnovne šole Podčetrtek tovariš Jože Brilej se je zahvalil borcem, ki so učencem v šoli večkrat govorili o času narodnoosvobodilnega boja in tako prenašali tradicije NOB na mlajše.

FRANČEK PLEVNİK

MURSKA SOBOTA

Seja štaba TO

Ob letošnjem praznovanju dneva oboroženih sil SFRJ, je imel štab teritorialnih enot občine Murska Sobota sejo, ki jo je vodil komandant Aleksander Krpič. Seji v dvorani občinske skupščine, so prisostvovali pripadniki teritorialnih enot, predstavniki družbenopolitičnega življenja občine, JLA ter pokrajinskega štaba TO.

Jože Siherle je orisal slavno pot graditve ljudske vojske, ki je zrasla iz delavskih in kmečkih množic v času najhujšega terorja v zgodovini jugoslovanskih narodov in narodnosti. Poudaril pa je tudi pomen graditve koncepta ljudske obrambe in družbene samozaščite, še zlasti pa pomen enot teritorialne obrambe, ki so v murskosoboški občini dosegle zavidljivo raven organiziranosti in usposobljenosti.

Najboljšim enotam in posameznikom so podelili priznanja in pohvale republiškega, pokrajinskega in občinskega štaba teritorialne obrambe, najboljši enoti prekmurske brigade in prekmurskega odreda (prvi bataljon in jurišna četa) pa sta dobili prehodni zastavici.

Prebrana pa so bila tudi povelja o napredovanju posameznih rezervnih vojaških starešin v višji vojaški čin za njihovo prizadevno in marljivo delo v preteklem obdobju. Ze nekaj dni pa je občanom na voljo razstava fotografij, ki govorijo o življenju mladih, ki se v okviru usposabljanja za ljudsko obrambo in družbeno samozaščito udeležujejo različnih pohodov in akcij skupaj z borci NOB. Razstava je v izložbene oknu skupščine občine Murska Sobota.

FILIP MATKO

VITANJE

Priprava na letno skupščino ZRVS

Pretekli petek se je v Vitaju sestal odbor osnovne organizacije ZRVS v razširjeni sestavi s člani ZK in pripravil materiale, ki jih bo podal na letni skupščini, kot obračun enoletnega dela organizacije rezervnih vojaških starešin. Udeležba je bila sto odstotna, kar je med drugim tudi dokaz, da se ta organizacija v Vitaju zelo resno pripravlja na letno skupščino.

Pri analizi izvajanja programa dela za leto 1977. so ugotovili, da so zastavljene naloge v popolnosti izvršili. Vsi člani ZRVS so prisostvovali strokovnim predavanjem in prišli na teoretični del izpita, ter se udeležili nočnega orientacijskega pohoda. Posebno pozornost pa so v tem letu vitanjski vojaški starešine posvetili sodelovanju ob izdelavi obrambnih načrtov tako v svojih podjetjih, v osnovni šoli in v krajevni skupnosti. V osnovni šoli so prevzeli strokovno izvedbo obrambnega dne, na katerem so praktično preizkusili nekatere postavke iz obrambnega načrta. Prav zaradi tako aktivnega in zavzetega dela rezervnih vojaških starešin s šolsko mladino je obrambna vzgoja zelo uspešna. Večina učiteljev v šoli so rezervni starešine, pa je zato povezava z organizacijo ZRVS zelo tesna. Ti tudi skrbijo na šoli za za evidentiranje in kandidiranje mladine v vojaške poklice, v vojaško gimnazijo in v druge šole za vojaške službe. Prav ti so tudi skrbeli za obveščanje prebivalstva o obrambnih pripravah in za širše informiranje preko javnih občil.

V spomladanskem času je osnovna organizacija ZRVS Vitanje organizirala za svoje članstvo in za vitanjsko mladino pohod po poteh XIV. divizije. Pohod je trajal ves dan in so šli iz Vitanja preko Basališča na Paški Kozjak in od tam k Paki ob Hudi luknji. Med potjo so počastili spomenike padlih borcev in kraje hudih borb.

Odbor je temeljito pregledal tudi stanje članstva ZKS med rezervnimi starešinami. Izmed vseh je kar 35,8% članov ZKS. S tem pa odbor še ni bil zadovoljen, ker imajo še mnogi vse pogoje, da postanejo dobri člani ZKS. Še posebno je to pomembno, ker so ti večina mladi in jih večina živi na vasi med kmečkim prebivalstvom.

Odbor je tudi osvojil predlog za podelitev priznanj in odlikovanj najzaslužnejšim članom. Po tem predlogu naj bi podelili letošnjo plaketo Slavku Pogorelcu, dolgoletnemu predsedniku organizacije. Priznanje za uspešno delo naj bi prejela Tone Ošlak in Edo Petelinšek. Za odlikovanje pa so predlagali Alojza Klokočevnika, tajnika odbora ZRVS Vitanje.

Letno skupščino osnovne organizacije ZRVS Vitanje bodo sklicali v prvi polovici januarja 1978.

FRANJO MAROŠEK

KOBARID

Za še bolj tvorna sodelovanja

Staro selo pri Kobaridu je bilo 16. decembra prizorišče srečanja med predstavniki ANPI za Videmsko pokrajino in predstavniki občinskega odbora ZZB Tolmin s predstavniki družbenopolitičnih organizacij tolminske občine.

V imenu organizatorja srečanja – občinskega odbora ZZB Tolmin je udeležence pozdravil predsednik tolminske občine Anton Ladava. Poudaril je zasluge borcev v NOV, ki so med borbo in tudi kasneje prebrodili vse težave, da danes lahko govorimo o meji, ki je najbolj odprta. Poudaril je tudi, da je zasluga organizacije ANPI, da v krajih v Italiji, kjer so se jugoslovanski in italijanski borci borili skupaj, stojijo zdaj grobnice in spomeniki padlim partizanom. Prijateljski in delovni stiki med organizacijama z obeh strani meje so dokaz, da lahko v različnih sistemih obstaja sožitje med narodi. To pa velja še posebno za te kraje ob meji.

Predsednik pokrajinskega odbora ANPI za videmsko pokrajino Federico Vincenti je govoril v imenu italijanskih partizanov. Predstavil je svojo delegacijo, v kateri so bili zlasti tisti, ki so največ sodelovali pri izgradnji partizanskih grobnic v Št. Lenartu, Matajurju, Štoblanku, Černetičih in drugih krajih Benečije in Režije. Med temi je bil tudi borec Rezijskega bataljona Enzo Lettig, nekdanji župan Rezi-je.

Vincenti je govoril tudi o delovnem programu za prihodnje leto, ko bo med drugim zgrajena nova grobnica v Topolovem. Takrat pripravljajo tudi veliko srečanje borcev NOV z obeh strani meje. Omenil je tudi sodelovanje ANPI s koroškimi partizani in izrazil željo, da nacionalne zveze koroških partizanov prihodnja leta prinesejo še bolj pristna in plodna sodelovanja organizacij z obeh strani meje.

JOŽE CIMERMAN

SLOVENSKA BISTRICA

V spomin na junaški boj

V občini Slovenska Bistrica so že izdelali obširni program proslav ob občinskem prazniku, ki ga v tej občini pod partizanskim Pohorjem že nekaj let praznujejo v spominu na herojsko borbo prvega Pohorskega bataljona, ki je v času naše revolucije izkrvavel pri Treh žeblih nad Osankarico, kjer si je bataljon v drugi polovici decembra 1942. leta uredil prezimovališča.

Nad 2000 do zob oboroženih sovražnih vojakov in polici-je je 8. januarja 1943. leta napadlo bataljon. Borci so sprejeli boj. Niso vedeli, da jih je napadel 30-krat močnejši sovražnik. Boj je trajal 150 minut in v tem boju je padlo 69 borcev in bork prvega Pohorskega bataljona. Tudi sovražnik je imel 19 mrtvih in 20 ranjenih.

Kot že vrsto let bo tudi 8. januarja 1978 osrednja proslava ob 35-letnici boja, na Osankarici, kjer bo vsem udeležencem spregovoril Stane DOLANC, sekretar izvršnega komiteja predsedstva CK ZKJ. Ob tej priložnosti bodo izročili namenu tudi povsem preurejen muzej na Osankarici. Obnova je veljala 1,5 milijona dinarjev. Denar za obnovo pa so na široko zasnovani akciji, ki jo je vodil Slavko Soršak, zbrali v številnih delovnih kolektivih mariborske, delno pa tudi koroške regije.

V Zgornji Polskavi bodo izročili namenu novo šolo. Posebne skupine pa bodo še pred praznikom obiskale nekdanje borce in sodelavce pohorskih partizanov ter jih tudi obdarile. Pričakujejo, da se bo – jubilejne proslave na Pohorju udeležilo rekordno število ljudi.

FRANJO HOVNIK

PODNART

Ob dnevu JLA

Minulo soboto je bila v kulturnem domu v Podnartu kulturna prireditve v počastitev dneva JLA. Sodelovali so moški pevski zbor in dramska skupina DPD »Svoboda« iz Podnarta in pionirji osnovne šole Ovsiše. Slavnostni govornik je bil predsednik odbora za ljudsko obrambo, varnost in družbeno samozaščito Peter Šleger. Po kulturni prireditvi je bil za vse udeležence družabni večer.

Slovesnost sta organizirala KO ZRVS in odbor za LO, varnost in družbeno samozaščito.

CIRL ROZMAN

ŠMARTNO OB PAKI

Pred novimi nalogami

Na volilni konferenci ZZB NOV Šmartno ob Paki so borci kritično ocenili svoje delo v preteklem obdobju ter spregovorili o nalogah v prihodnjem.

V organizaciji je vključenih še 178 članov, med katerimi pa je skoraj polovica bolehnih in ostarelih, zato se konference niso mogli udeležiti.

V preteklem obdobju so obnovili centralni spomenik, na katerem so pozlatili 143 imen padlih borcev in žrtev fašizma. Precej borcev je bilo tudi na zdravljenju v Topolšici in vsi so bili z zdravljenjem in bolniško nego zelo zadovoljni. Takšna oblika pomoči je še toliko pomembnejša, ker se je zdravstveno stanje borcev zaradi let in zaradi posledic vojnih razmer občutno poslabšalo.

Na volilni konferenci je bilo ocenjeno, da je organizacija tudi na drugih področjih zadovoljivo delovala. Posebno uspešno je bilo sodelovanje s šolsko mladino, tesneje pa si borci želijo sodelovati s krajevno skupnostjo in z drugimi organizacijami.

Upajmo, da bo novi odbor kos nalogam, ki stojijo pred njim in da bo deloval v korist naši organizaciji in celotni skupnosti.

ZORKO KOTNIK

Beseda »odmiranje« je odveč!

BELTINCI

FILIP MATKO

JANEZ JERAM

ŽALEC

Priprave za jubilejno konferenco na Šmiglovi zidanici

Na zadnji seji predsedstva OK ZSMS so izbrali poseben odbor, ki bo skrbel za izvedbo številnih nalog. Pred dnevi je ta odbor že imel prvo sejo. Odbor si je zastavil dokaj bogat program. Neposredno pred osrednjo proslavo bodo pripravili kviz na temo 40. let I. konference KPS. Poleg kviza pa bi isti večer zavrteli film o Titu in neuvrščenosti. Na sam dan proslave pa naj bi prikorakali na slavnostni prostor tudi mladinci prostovoljci, člani enot teritorialne obrambe, ki bi se dan poprej podali na pohod obujanja trdnjave NOB in poti delegatov konference. Podobno kot na Čebinah pa predlagajo žalski mladinci, da bi po možnosti potekala tod tudi štafeta mladosti, saj bi nedvomno to dalo temu jubileju še svečanejšo obeležje. Vsekakor pa velja omeniti še nekatere druge akcije, ki niso skorajda nič manj pomembne. Tu gre predvsem za organiziranje slikarske kolonije v Šmiglovi zidanci, za orientacijski pohod, za kurjenje kresov na predvečer proslave, za številne delovne akcije pri urejanju zidanice, dostopa in komunalnih ureditev, organiziranje likovnih razstav po OŠ na to temo in še več drugih akcij in prireditev. Vsekakor pa bodo mladi iz žalske OK ZSMS svoj program usklajevali in dopolnjevali še z osrednjim občinskim odborom.

DARKO NARAGLAV

RADOVLJICA

Proslava dneva JLA

Pred praznikom je aktiv ZRVS pripravil v šolski avli zanimivo razstavo fotografij iz življenja in dela JLA.

JR

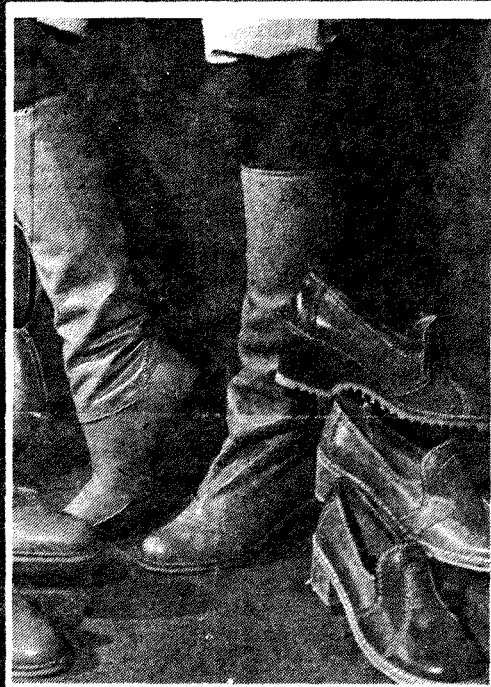
NAGRADNA KRIŽANKA »PEKO« št. 161.

Model jesen - zima '77/78

TOVARNA OBUTVE **PEKO** TRŽIČ

SESTAVIL: KOPRIVSEK	GORNJI DEL SOBE	NEUMNICA	LOPAR	TRSKA	PITANA ŽIVAL	161			
RISANA ZGODBA S TEKSTOM						FRANCOSKI DRAMSKI PESNIK	PRINCIP ZLA ST. PERZOV		
SINTETIČNO VLAKNO									
IZDELOVALEC RAKET								ST. CER. KV. SLOVANSKA ČRKA	ARZEN
KIRURSKI POSEG									
BOONNE				MESTO V FRANCIJI					
				ROJSTVO ONEVA					
„PEKO“ TRŽIČ	TUJA LETALSKA DRUŽBA	GR. DIDAKT. PESNIK	PLAČILNO SREDSTVO RADIJ						ŠAHOVSKA FIGURA
ARABEC								DOBOJ VLADAVINA KANA	
OTOK OB IRSKI					M. IME	ZAČETNIK ARIJANSTVA	PROSTOR ZA UČILA		
PREDSTOJNIK SAMOSTANA									
RISAL: JAK	BANJA	BRANŽADA	FANT VODNA ŽIVAL		RINA MEZNANKA V MATEMA		VRAŽNI OBESKI		
SOPONAV- LJALEC							KING COLE JAKA AVSIC		BAJKA ROMAN ALBREHT
POGORJE V BURMI					PREDMET V ŠOLI			Ž. IME	
AM. ZVEZNA DRŽAVA					DRHAL			TROPSKI PLAZILEC	

NAGRADNI KUPON 161.

Ime in priimek

Točen naslov stanovanja

.....

.....

.....

.....

Razpis nagradne križanke

Tovarna obutve »PEKO« iz Tržiča je letos vsa v znamenju delovnega jubileja 75-letnice obstoja tovarne. K jubileju iskrene čestitke v imenu vseh naših štiridesettisoč naročnikov – želeč jim mnogo delovnih uspehov, hkrati z iskrenimi estitkami za uspešen pričetek v novem 1978 letu.

Kolektiv je pripravil tudi novo spomladansko kolekcijo obutve za mlade in stare. Upajmo, da jo bo naš potrošnik kmalu zasledil na prodajnih policah.

Križanko, 161 po vrsti, nam dostavite rešeno na upravo TV-15, 61000 Ljubljana, Miklošičeva 28/1. najkasneje do 16. januarja 1978. Podelili bomo dve nagradi – keramično vazo unikat, poslovalnice Založbe BOREC v Ljubljani, na Titovi cesti 17.

Vsem reševalcem nagradnih križank želimo srečno, uspešno, zdravo in zadovoljno novo leto 1978, ki je tik pred durmi.

Uredništvo in uprava

LASTNA SUROVINSKA
BAZA

lastni vinogradi
lastni sadovnjaki
lastne poljedelske
površine

SLOVIN

SODOBNA
TEHNOLOGIJA

nove polnilne linije, nove
in modernizirane kleti
stalna kontrola kvalitete
dostavni park po vsej
državi

v predelavi grozdja
donegovanju vina

SPECIALIZIRANA
PROIZVODNJA

po področjih za
posamezne vrste vin
žganih pijač
ter brezalkoholno
dejavnost

Danes ime Slovin pomeni:
enega največjih jugoslovanskih pridelovalcev vseh vrst vin
pomembnega proizvajalca žganih pijač
največjega proizvajalca brezalkoholnih pijač
poleg tega še:
kmetijstvo s poljedelstvom in živinorejo, vinogradništvom,
sadjarstvom in predelavo, trgovino, uvoz-izvoz, gostinstvo.

STOLETNA TRADICIJA
IN NOVA SPOZNANJA

1978 25
DOKAJEV

PAVLIHOVA
PRATIKA

KOLEDAR • IMENA • VREME •
PRIPOROČILA IN NASVETI
DELOVNIH KOLEKTIVOV •
KAJ PA ZDRAVJE? • DOBRA
VOLJA • IZUMI IN ODKRITJA
• MARSIKAJ O SLOVENCIH
• UGANKE IN KRIŽANKE •
ŽIVALI KAR TAKO IN V BASNIH
• ZANIMIVOSTI • HUMOR •
vesela • debela •
brana • iskana

MESOKOMBINAT
PERUTNINA PTUJ

TOZD proizvodnja, predelava, obrati
TOZD Kooperacija
TOZD Tiskarna Ptuj

— meso mladih piščancev — valilna in konzumna jajca —
enodnevni piščanci — kokoši — izdelki iz perutninskega mesa
— sveže goveje, telečje in svinjsko meso — mesni izdelki vseh
vrst — piščančji paprikaš v konzervi — kokoši golaž v konzervi
— odkupujemo vse vrste divjačine

Delovnim ljudem in poslovnim prijateljem čestitamo za novo
1978 leto z najboljšimi željami.

tovarna strojev in opreme
61111 Ljubljana
gebičska 101
poštni predal: 12
telefon:
centrala 61 586 61 102
prodaja 61 134
obdelava 61 870
računovodstvo 62 452
žičnica
teleks 31 459 yu sloes
tekoči račun:
skl. 50103-601 23217
traziska 145
telefon 61 185
servisna služba
viska 40
telefon 61 918
obrat za izdelavo
zračne tehnike
61310 ribnica (na dol.)
telefon: (061) 81 134

Proizvaja: stroje za obdelavo lesa, sušilnice za vse vrste lesa,
stena za lakiranje, naprave za dovod svežega zraka — Iz
programa poslovno tehničnega sodelovanja in zastopanja
inozemskih firm nudimo kompletne linije za lakiranje in suše-
nje vseh vrst površin (pohištvo, stavbno pohištvo) — firma
HACKEMACK Detmold — avtomatska in polavtomatska regula-
cija sušenja lesa — firma GANN Stuttgart — moderne sušilnice
za vse vrste in kapacitete furnirja firma SCHILDE Bad Hersfeld.

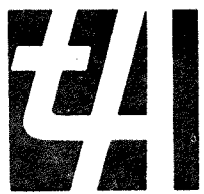
IGM

INDUSTRIJA GRADBENEGA MATERIALA

ZAGORJE OB SAVI

Proizvodnja

SAVSKA CESTA 1 — JUGOSLAVIJA hidriranega apna

TRGOAVTO • Koper

TOZD TRGOVINA IN ZASTOPSTVO TUJIH FIRM

Prodaja rezervnih delov za osebna in tovorna vozila — servisiranje vozil

OBRATNO PODJETJE

mizarstvo in
tapetništvo DRAVOGRAD

Tapetniška
in mizarska dela

TOVARNA
BARV
IN LAKOV

Estetska rešitev barvne kompozicije, ki smo jo namenili našim stanovanjskim prostom, delovnim sobam, vnanosti hiše ipd., je odraz človekovega pojmovanja lepote, njegovega smisla za harmonijo, njegove kulture in ne nazadnje tudi njegovega standarda. Razumljivo je, da gre pri različnih ljudeh za različne, posebne rešitve, ki prehajajo pravzaprav že v značilnostne poteze posameznika, ki si v svetu barv išče svoje odtenke. COLOR vam je namenil posredovati vrsto nasvetov, ki naj bi bili posamezniku kačipot do

pravilne rešitve na različnih področjih uporabe barv in lakov.

Kako obarvamo okna, polknice, vhodna vrata, zidne površine, fasade ter lesene dele hiše? Ustrezna izbira barv in lakov jamči dolgotrajno zaščito, je geslo ekonomike in zadovoljstva. Za zunanje površine smo predvideli Unicol sistem, Extra oplatin F, Syntol in Medolux emajl. Pri metalnih površinah je treba predhodno opraviti ustrezno antikoro-
zivno zaščito, ki jo dosežemo z enkratnim, ali še bolje, dvakratnim opleskom obdelavne površine z Distemper minijem ftalnim, Syntol temeljno barvo za radiatorje sivozeleno.

Za pleskanje zidnih površin so se uveljavile disperzijske barve. Znani so naši Extra synkoliti 2 + 9. Odlikujejo se po enostavnem načinu nanašanja, razredčevanju z vodo, nevnetljivosti, odpornosti na drgnjenje, brisanje in umivanje. Poleg navedenega Synko-
lita za barvanje notranjih in zunanjih prostorov pa izdelujemo še Spektrolit barve v 9 nasičenih tonih, ki so namenjene predvsem za niansiranje notranjega in zunanjega Extra synkolita, vendar so uporabne tudi kot samostojno premazno sredstvo in ga uporabljate, kadar želite določen detalj ali površino obarvati v nasičeni barvi.

Brez posebne umetelnosti si lahko z našimi Synkoliti olepšate svoj dom, prebrati morate samo navodilo in s poqumom prijeti za čopič in valjček.

Če bi popleskali samo notranjost hiše, bi opravili samo polovično delo. Lotiti se je treba tudi zunanega izgleda hiše. COLOFAS je zaščitni premaz, namenjen za pleskanje novih in obnovo starih fasad iz betona, ometa, azbest cementa idr. Izdelan je na osnovi visokokvalitetnih umetnih smol, svetlobno obstojnih pigmentov ter nevtralnih topil. Ob maksimalni odpornosti na vplive atmosferilij in industrijskih plinov, nudi zgradbi tudi dovršen estetski videz. Visoka odpornost na alkalije omogoča hitrejšo izgotovitev fasad, kjer ni potrebno večmesečno čakanje na nevtralizacijo alkalne podlage. Barva ne vsebuje vode, zato omogoča delo v vseh letnih časih in podnebju in tako občutno podaljša gradbeno sezono.

Lesene površine vaše hiše boste najbolje zaščitili z dobrim premaznim sredstvom za les. LESOL je zaščitno premazno sredstvo za les za zunan in znotraj. Je brezbarven ali prozorno obarvan ter vsebuje dodatke proti gnitju in plesnjenju lesa. Premaz LESOLA pusti na lesu odprte pore, les diha, premaz pa se zaradi tega ne lušči ter je odporen proti vremenskim nepravilnostim. Brezbarvni LESOL ohrani lesu naravno strukturo, tonirani pa mu daje dekorativno estetski izgled. Hoteli smo vam pomagati, biti kačipot vsem tistim, ki bi s čopičem radi kljubovali času in skrbeli za prijetno vnanost vsega, kar nas obdaja.

TO-MO-DI

TOPLI MONTAŽNI DIMNIK
Z GIBLJIVO
KISLOODPORNO
OGNJESTALNO
ŠAMOTNO CEVJO

MONTAŽNO INDUSTRIJSKO PODJETJE

61000 LJUBLJANA, OPEKARSKA 13

Tel. 22-113, 20-641

Telex 31420 YU KIP

Tekoči račun 50103-601-23236

Rešitev križanke 159.

Vodoravno: Atika, nalom, Saga, nakup, Metlika, etapa, barok, jelenar, karamela, antagonist, adamit, rn, Irci, Otta, Tata, op, kipar, Emona, dovoz, tristo, spalne, Astor, Ariana, tara, tarnavec, Ted, erato, Ika, srajce, Enos, Tana, trakt, Aka, Ive, retorika, iterativ, namakalo, Aran, Nan

Keramično vazo — unikat prejmeta od poslovalnice Založbe BOREC v Ljubljani, Titova c. 17.

1. Silva JESENŠEK, Senovo 200, p. 68281 Senovo in

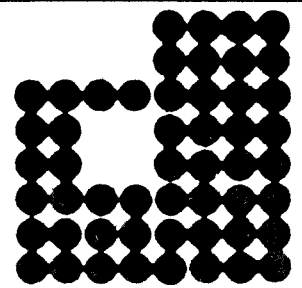
2. Dragica BEVETEK, Polje, C. V/3. p. 61260 Ljubljana-Polje.

Nagrajenkama iskreno čestitamo.

Uredništvo in uprava

Perutnina Zalog

DELO
Časopisno
in grafično
podjetje, Ljubljana

Tiska časopise, revije, knjige, publikacije, razglednice, prospekte in reklamne tiskovine.

Izdeluje enobarvne in večbarvne klišee v najmodernejši tehniki.

V sklopu podjetja je specializirani obrat za večbarvni tisk, lakirnice in plastificirnice.

Izdaja osrednji slovenski dnevnik »Delo«.

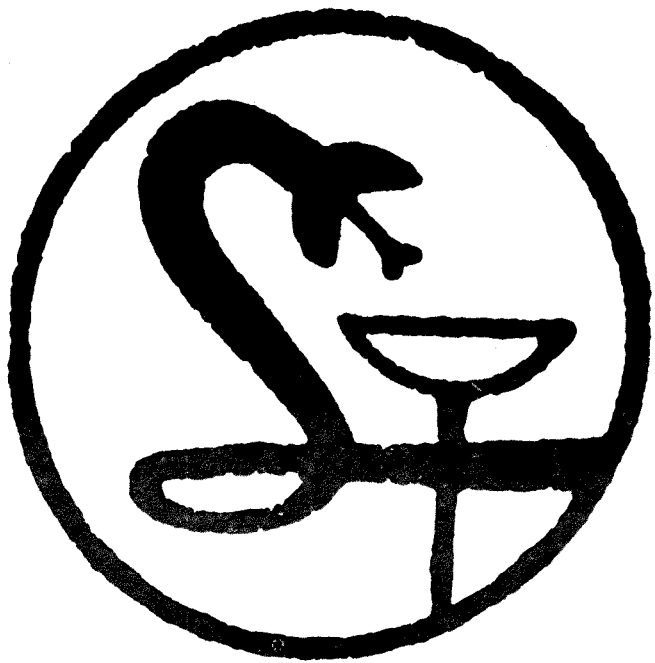
Telex, štirinajstdnevnik, Naši razgledi,

revijo Avto, revijo Stop, revijo Jana, Zabavnik.

Komunalno podjetje

KOMUNALNI SERVIS,
Koper Novogoriška 6.

čestita delovnim ljudem ob vstopu v
novo 1978 leto — komunalne usluge

LEK

LJUBLJANA
Tovarna farmacevtskih
in kemičnih izdelkov

Vsem delovnim ljudem
in občanom Jugoslavije
čestitajo

SREČNO NOVO LETO 1978

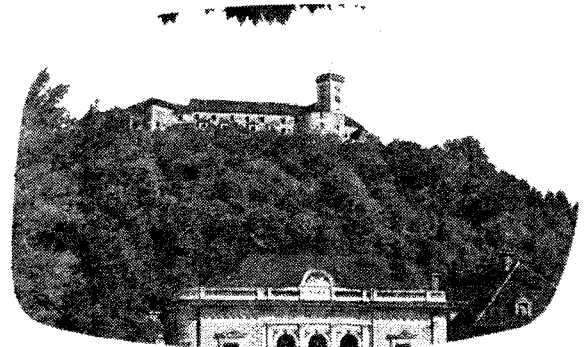
delavci OZD LEK
Ljubljana

SKUPŠČINA MESTA LJUBLJANA

in njeni organi

čestitajo delovnim ljudem,
občanom in delegatom in
družbenopolitičnim organizacijam za
ново leto 1978
z najboljšimi željami za plodno in
ustvarjalno leto, ki je pred nami.

ISTRAMETAL p.o.

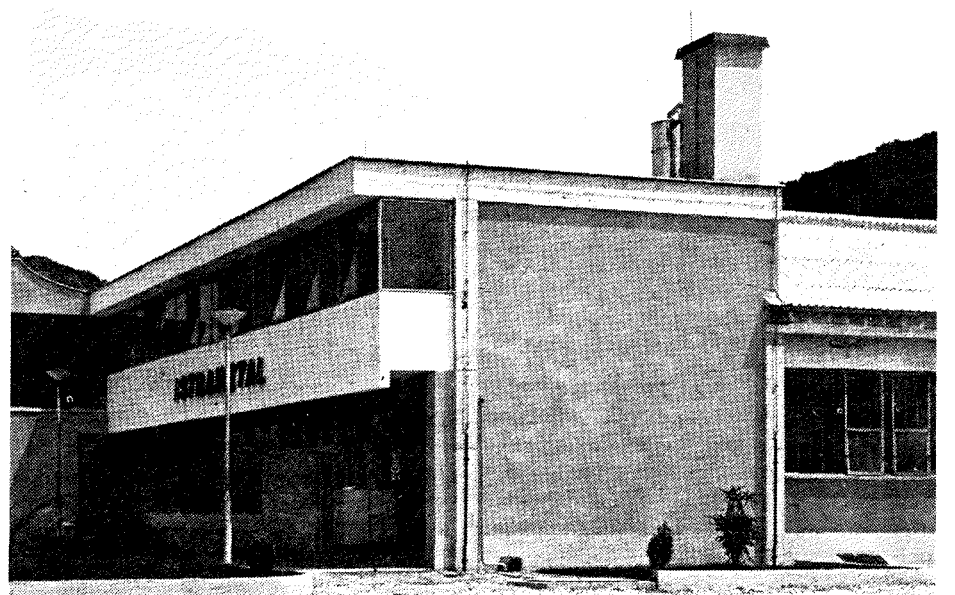
DELOVNA ORGANIZACIJA ZA PROIZVODNJO
KOVINSKIH IN OSTALIH IZDELKOV

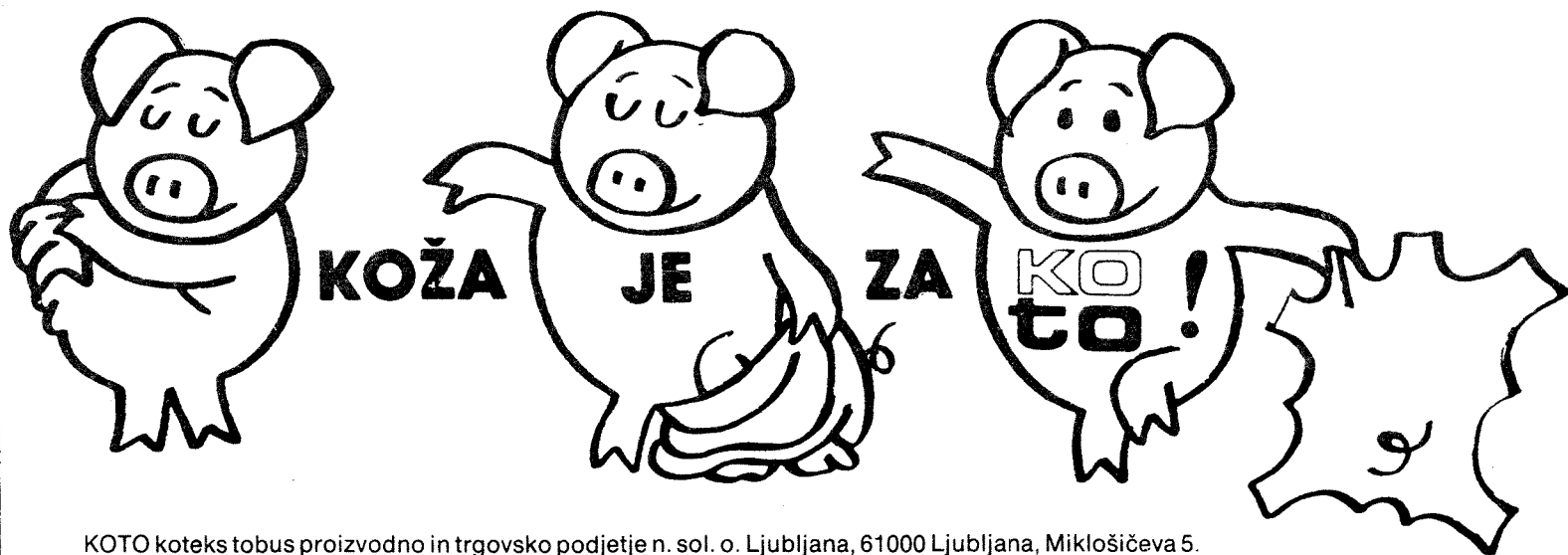
66320 Lucija, Obrtna cesta b. š.

PORTOROŽ · JUGOSLAVIJA

BRZOJAV · ISTRAMETAL PORTOROŽ
POŠTNI PREDAL · 91
BANČNI RAČUN · 51410-601-10836
TELEFON · (066)
H. C. · 75-971, 75-972
DIREKTOR · 75-963
TAJNIŠTVO · 75-961, 75-962
KOMERCIJALA · 75-974, 73-586

Delovnim ljudem in poslovnim prijateljem
srečno in uspešno **ново leto 1978.**

KOTO

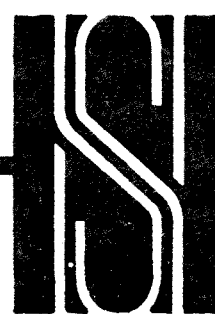
KOTO koteks tobus in zbiralnice kmetijskih zadrug odkupujejo svinjske kože po ugodnejši ceni kot prejšnja leta

KOTO koteks tobus proizvodno in trgovsko podjetje n. sol. o. Ljubljana, 61000 Ljubljana, Miklošičeva 5.
telefon: (061) 323-24

SPLOŠNO
GRADBENO
PODJETJE

STAVBENIK

KOPER
N. SOL. O.

SEDEŽ PODJETJA: KOPER, ulica 15. maja št. 2; p. p. 136; TELEGRAM: STAVBENIK 66000 KOPER; TEL. h. c. 22-041; ŽIRO RAČUN PRI SDK KOPER 51400-601-10259; ŽELEZNIŠKA POSTAJA KOPER

SEDEŽI TOZD: TOZD GRADBENA OPERATIVA OBALE, Koper, ul. 15. maja št. 2, tel. 22-759, 22-041; TOZD GRADBENA OPERATIVA LJUBLJANA, Ljubljana, Hotimirova 19, tel. 57-891, 57-892, 57-915; TOZD GRADBENI POLIZDELKI, Koper, ul. 15. maja št. 2, tel. 22-041; TOZD OBRJNIŠKI OBRATI, Izola, Tomažičeva 18, tel. 71-140; TOZD AVTOSTROJNI PARK, Izola, Tomažičeva 18, tel. 71-164, 71-140.

TOZD PROJEKTIVNO KONSTRUKCIJSKI BIRO, Koper, ul. 15. maja št. 2, telefon 22-041

s svojimi temeljnimi organizacijami:

- Gradbena operativa obale Koper
- Gradbena operativa Ljubljana
- Gradbeni polizdelki Koper
- Projektivno konstrukcijski biro Koper
- Obrtniški obrati Izola
- Avtostrojni park Izola
- Družbeni standard Izola
- Delovno skupnostjo skupnih služb Koper

- gradi s sodobnimi tehnološkimi postopki stanovanja, turistične, poslovne, industrijske in družbene objekte, ter objekte nizke gradnje;
- projektira in izdeluje investicijsko tehnično ter urbanistično dokumentacijo;
- projektira, gradi in prodaja udobna in funkcionalna stanovanja usmerjene stanovanjske gradnje in za individualne naročnike;
- proizvaja in prodaja betonske, konstrukcijske elemente, betonske cevi in druge betonske izdelke;
- izvršuje vsa zaključna dela na gradbenih objektih, prodaja material in nudi strokovne usluge inženiring organizacije.

Instalacija

MONTAŽNO
PODJETJE
N. SOL. O.

CENTRALNE KURJAVE
PREZRAČEVALNE NAPRAVE
SANITARNE NAPRAVE
STAVBNO KLEPARSTVO
IZOLACIJE
PROJEKTIRANJE

LJUBLJANA, KAMNIŠKA ULICA 48 a — TEL. H. C. 320 243

Delovnim ljudem in poslovnim prijateljem želimo ob vstopu v novo **1978** leto mnogo delovnih uspehov, sreče, zadovoljstva in napredka.

dekorativna

LJUBLJANA
Celovška cesta 280
p. p. 44
Telefon: 54-241
Telex: 31305 yu dekor
Telegram: Dekorativna

Ustanovljena leta 1919.

proizvaja:

- sodobne in stilne, listne, jaquardske in lasaste pohištvene tkanine,
- dekorativne tkanine,
- enobarvne in tiskane pohištvene jerseje,
- posteljna pregrinjala,
- ročno tkane volnene tapiserije,
- ročno tkane gobelinske in vozličaste preproge,
- okrasne blazine, pregrinjala, prtiče

Prodaja po tovarniških cenah v industrijski prodajalni, Ljubljana – Celovška cesta 280. Odprto od 8. do 19. ure, sobota od 8. do 13. ure. Strokovni nasveti – avtobus št. 1 in 8. Parkirni prostor.

gradbeno
industrijsko podjetje
OBNOVA
n.s.o.
Ljubljana titova 39

SOZD Združena gradbena podjetja
GIPOSS Ljubljana, o. sol. o.

30 let dela, odrekanja in razvoja

Pred 30 leti je bilo GIP »Obnova« ustanovljeno kot Mestno gradbeno adaptacijsko podjetje s 30 delavci, opremljenimi z nekaj lopatami in samokolnicami, vendar pa z neomajno vero, da s svojim delom pomagajo pri obnovitvi v vojni porušene domovine.

Že pred 27 leti so delavci prevzeli podjetje v svoje roke in so z udarniškim delom šli enotno na pomoč pri vseh objektih, kjer je bil ogrožen rok dovršitve.

Tako je podjetje rastle od 65 zaposlenih z realizacijo 540 tisoč din v letu 1951 do 1937 zaposlenih z realizacijo 607 357 tisoč din v letu 1976. Izposojena konja za prevoz materiala so šele v letu 1953 zamenjali prvi kupljeni stari kamioni. V istem letu je bil kupljen tudi prvi žerjav. Iz leta v leto je rasla usposobljenost strokovnih kadrov, rasla pa je tudi opremljenost podjetja v mehanizaciji z vrsto specializiranih obratov in sodobno avtomatizirano betonarno ter poligonsko betonarno elementov za težko montažo.

V letu 1953 je podjetje prešlo od adaptacij na novogradnje, najprej enostavne, nato vedno bolj komplicirane.

Leta 1960 smo se zavestno odločili za stanovanjsko gradnjo in od skromnih začetkov do današnjega dne je minilo 30 let dela, odrekanja in razvoja, ko si je podjetje z vrsto solidno zgrajenih objektov priborilo svoje mesto v slovenskem gradbeništvu, zlasti v stanovanjski gradnji, saj se je število zgrajenih stanovanj povzpelo na več kot 6000.

Vedno večje pomanjkanje strokovnjakov je sililo vodstvo podjetja k mislim za montažno gradnjo in v sodelovanju projektivnega biroja s pripravo dela, smo v letu 1965 prešli na sistem lahke montaže »Jugomont«. Po tem sistemu smo zgradili približno 2000 stanovanj.

Leta 1972 smo edini v Sloveniji prešli na naprednejši sistem težke montaže, ki so ga razvili strokovnjaki in po njem zgradili 1200 stanovanj. Novost pri tem sistemu je armirana betonska sanitarna kabina, ki je popolnoma opremljena in se lahko montira v vsak objekt, kjer je možnost priključka na instalacije.

Podjetje je ob elementarnih nesrečah vedno priskočilo prizadetim takoj na pomoč z vsemi potrebnimi sredstvi, tako v Skopju, za kar smo dobili leta 1964 plaketo mesta in odlikovanje predsednika republike, kot Kozjanskem in Posočju. Solidarnostno smo tudi pomagali ob potresu v Banja Luki in poplavih v Pomurju.

Podjetje se je tudi razširilo s priključitvijo GP »Graditelj« Ljubljana in GP »Domžale«. Domžale v letu 1964 ter tudi sedaj predvideva možnost nadaljnje vertikalne in horizontalne ekonomske upravičene integracije.

Bili smo ena redkih delovnih organizacij gospodarstva, ki smo že v letu 1970 postali partner Republiškega računskega centra, katerega storitve s pridom uporabljamo.

V letu 1963 smo pričeli z gradnjo gostinskih objektov ob morju, kar je bilo zelo ugodno zaradi milejše klime z ozirom na sezonski značaj dela v gradbeništvu.

Leta 1975 smo razvili proizvodnjo in montažo armirano betonskih industrijskih hal, za kar smo kupili tudi avtodvigalo. Zgradili smo veliko skladišče Metalke v Vižmarjih.

Razen stanovanjskih in industrijskih objektov je podjetje gradilo še kmetijske, trgovske, poslovne, gostinske, šolske in objekte nizkih gradenj.

Zgradili smo upravno trgovsko stavbo »Metalka« in skupno z GIP »Gradisom« in GP »Tehnika« Klinični center v Ljubljani. Skupno z GP »Gradibec« Kranj gradimo papirnico Količevo.

V letu 1967 je podjetje pričelo z gradnjo objektov vzhodni in v letu 1969 v zahodni Nemčiji. Mnogo objektov je gradilo v sodelovanju z GP »Tehnika« in SGP »Slovenija ceste« preko poslovnega združenja »Rudis« in Agrokombinata »Emona« ter samostojno.

V sodelovanju z GP »Tehnika«, je naše podjetje zgradilo farmo kokoši in klavnico v Königswusterhausnu in Möckernu, pivovarno v Arnstadt, tovarno porcelana v Lichteju, farmo prašičev v Eberswaldu in objekte v železarni Eisenhüttenstadtu ter druge. Trenutno dokončujemo dela na mednarodnem trgovskem centru v vzhodnem Berlinu ob sodelovanju z inozemskimi firmami. V Zahodni Nemčiji smo zgradili v Berlinu, na območju Frankfurt, Stuttgarta in Münchna, razne objekte kot npr. trafa postaje, garažne hiše, skladišča, računski center, stanovanjske in poslovne objekte ter mostove. v Münchnu imamo svoje predstavništvo in firmo Giposs G. m. b. H. V Luxemburgu smo skupno z GP »Tehnika« zgradili industrijsko halo in večnamenske stavbe.

Smo člani konzorcijev za države v razvoju in pripravljamo nekaj ponudb preko »Rudisa« in »Imosa«.

Od nove ustave v letu 1974 do danes so nastale korenite spremembe v samoupravni organiziranosti DO, ki ima 5 TOZD in skupne službe. Delavci na delegatski osnovi urejajo svoje ekonomske odnose v proizvodnji in delitvi ter zadovoljevanje posameznih in skupnih potreb. Za razvoj samoupravnih odnosov v DO imajo posebno zaslugo družbeno politične organizacije in sindikat. Danes pa se razširja samouprava tudi na področju ljudske obrambe in družbene samozaščite.

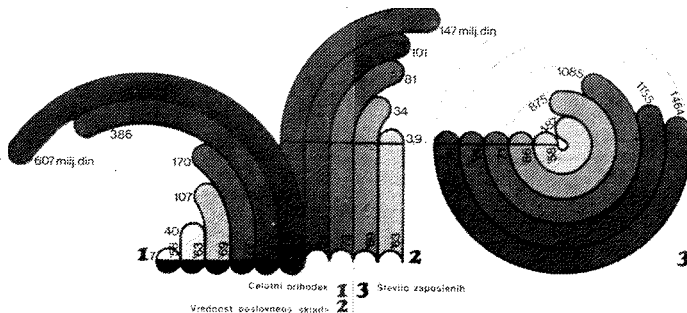
V teku je reorganizacija podjetja, od katere pričakujemo večjo učinkovitost v proizvodnji in boljši poslovni uspeh. Naš bližnji cilj pa je nova tovarna gradbenih elementov, da bi dosegli nižje proizvodne stroške, hitrejšo gradnjo, večjo finalizacijo izdelkov in boljši kos kruha za delavca.

Za dosedanji razvoj podjetja gre zahvala vsem delavcem, posebej še tistim, ki so žrtvovali veliko svojega prostega časa za udarniško in neplačano nadurno delo, delo v samoupravnih organih in družbenopolitičnih organizacijah v podjetju in izven podjetja ter so tako še dodatno pomagali k napredku.

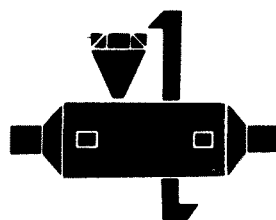
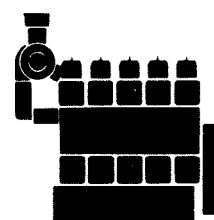
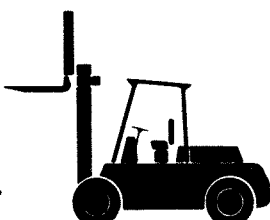
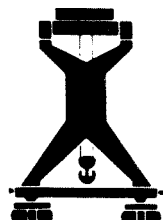
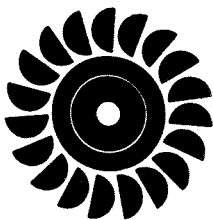
Ob koncu se zahvaljujem vsem poslovnim partnerjem za dobro sodelovanje z željo, da bi tudi v prihodnje stremeli, da bi dosegli še boljše uspehe.

Vsem zaposlenim in upokojemcem čestitam ob jubileju naše delovne organizacije, prav tako pa svojem našim delavcem, ki jih ni več med nami in se jih ob tej priliki s hvaležnostjo spominjamo.

ING. IVAN HOJS

30
LET

Izdelujemo:

- hidroelektrarne
- črpalne naprave
- industrijska dvigala in vozila
- procesne naprave

- zobniški prenosniki
- dieselski stroji
- preoblikovalne naprave
- tipizirani sklopi
- neobdelani in obdelani ulitki

Telegram: Litostroj Ljubljana
Teleprinter: 31-100 yu tzi
Telefon: 556-021
Poštni predal: 308

SREČNO IN USPEŠNO NOVO LETO 1978

LITOSTROJ

Konec oktobra je po težki bolezni umrl Anton Potočnik iz Primskovega pri Kranju. Rodil se je pred 79 leti. Borci in aktivisti so imeli v času NOB pri njem javko in zatočišče. Ohranili ga bomo v lepem spominu.

Brez dvoma je naša revolucionarna dediščina stalni spremljevalec pouka in vzgoje v vseh enotah in ustanovah ljubljanskega armadnega območja. Pri tem bi veljalo poudariti, da ne gre le pripovedovanje »zgodbic iz vojne« ali temu podobno. Ne zato, ker se izkušnje iz naše borben preteklosti, z več ali manj uspeha, povezujejo z vsakdanjim življenjem in delom vojaških enot. Te vrednote, ki jih je, kot vemo, ustvarila vojna generacija živijo in so sestavni del današnjih in prihodnjih nalog ob enem pa tudi ključ za izhod iz takega ali drugega položaja, ki bi ga narekovala morebitna vojna. Negovanje izročila je torej revolucionarna akcija, ki se nenehno dograjuje in dopolnjuje, seveda z izkušnjami časa v katerem živimo. Zato so za pripadnike vojaških enot, ki nadaljujejo tradicije te ali one partizanske brigade ali divizije, izročila NOB moralna moč, ki mladega človeka spodbuja za doseganje novih in predvsem praktičnih rešitev na področju obrambne vzgoje, tovarištva, sodelovanja z ljudstvom, razvijanja poguma in ljubezni do domovine in tako naprej. Prav zaradi tega so izročila našega ljudskega boja naša ustrezno mesto v programih družbenopolitične vzgoje, bojovniškega urjenja, kulturnem življenju in svobodnih aktivnostih vojakov in starešin ljubljanskega armadnega območja.

Razmišljanja mladega oficirja

Nedavno tega smo potrkali na vrata vojaške enote, ki nadaljuje tradicije XIV. divizije in se z mladim starešino ter tremi vojaki pogovarjali o tem, kaj jim danes pomenijo izročila njihovih neznanih prednikov in bojevnikov. Najprej je mlad starešina Milosav Bojović, doma iz Srbije opozoril, da se je tudi sam udeležil letošnjega pohoda mladih po poteh štirinajste divizije. Za njim je korakalo tudi štirideset vojakov iz vseh krajev Jugoslavije.

... In spomnil se je plavalasi oficir doline Gračnice in spomenika padlim. Spomnil se je tudi živega ščita, skupine slovenskih otrok, ki je korakala izpred nemških bajonetov.

»Najprej moram reči, da so izkušnje iz bojovniškega zaklada štirinajste divizije vtakane v naš vsakdanjik. Učimo se na teh svetlih primerih in jih, kadar se le da, prilagajamo potrebam naše sodobne obrambe. A ne gre le za vojaškostrokovni pouk, ali urjenje, temveč tudi za moralnopolitično vzgojo vojaških kolektivov.«

»Toda, ko razmišljam o letošnjem pohodu mladine in vojakov,« je nadaljeval povojni starešina naše

Izročila NOB v enotah oboroženih sil

Moralna moč in spodbuda

armade, »se pogostoma sprašujem, kaj je tisto, kar se je med pohodom tako globoko vrezalo v moj spomin? Ali je to morda doživetje pravega partizanskega tovarištva? Ali ponos, ker sem korakal skupaj z nekdanjimi borci štirinajste? Ali nova poznanstva z mladimi brigadirji in ljudmi krajev skozi katere smo hodili?«

Odgovora sobesednik ne najde, čeprav v sebi, globoko v srcu čuti nekaj svetlega, plemenitega in velikega.

»Ne, to se ne da z besedami povedati. Zato sem ob koncu letošnjega pohoda mladih po poteh štirinajste, v svojem imenu in v imenu vojakov vodstvu akcije dejal: Pokličite nas tudi prihodnje leto, prišli bomo.«

Spoznal sem tovariša in brata

Zoran Marković, sin padlega uslužbenca tajništva za notranje zadeve v Višegradu, je prvič kot vojak stopil na tla Slove-

nije. Že prve dni vojaščine so ga starešine seznanili s tradicijami kraja v katerem služi vojaški rok, po končani »obuki« pa je Zoran, skupaj s svojimi tovariši odhitel v vasico Pridvor, da bi tamkajšnjim ljudem pomagal pri gradnji vodovoda. Srečanje z vaščani ga je prijetno presenetilo in se je v Pridvoru, kot sam poudarja, počutil kot doma.

Delo na tem trdem kraškem zemljišču ni bilo lahko. Trdovratni kamen, slabo in deževno vreme...

»Nekega dne, medtem ko sem kopal jarek, se mi je približal mlad vaščan Bojan. Precej časa sva kramljala in se razumela, nato je mladenič sezul čevlje, zgrabil kramp in mi pomagal kopati. Postala sva dobra tovariša, saj mi je večkrat pomagal. In ker je Bojan bil zaposlen, mi je vsakič, ko je hitel v službo prinesel jabolko, hruško pa tudi vino.«

Pridvorjani so torej dobili vodo, vojska jim je pomagala. A vendar vojak Zoran še danes obžaluje,

ker ob slovesu s Pridvorom ni videl Bojana. In ko so mladi sivoolivni graditelji zapuščali vas, je vojak Zorana objela neka starka in ga s solznimi očmi vprašala: »Sin moj, zakaj odhajate? Pridite spet...«

»Tudi ta trenutek je zame nepozaben,« se spominja vojak Zoran. »Mislim, da sem takrat, pa tudi ves čas bivanja v Pridvoru doživel vso razsežnost tistega, kar imenujemo bratstvo in enotnost, čeprav sem o Sloveniji, kot tudi o usodi Primorske, pred prihodom v vojsko le malo vedel. To ne velja le zame, ampak tudi za vse moje sotovariše, ki so požrtvovalno in nesebično pomagali sočloveku in bratu.«

Ob koncu je vojak Zoran ne brez ponosa poudaril, da z gradnjo vodovoda sodelovanje s Pridvorjani ni končano. Nasprotno, vezi vaščanov z Zoranovo enoto so okrepljene in trše.

»Ko smo nedavno praznovali dan naše enote, so

ljudje iz Pridvora bili naši gostje. Srečali smo se z našimi znanci in se z njimi pogovarjali. In ugotovili smo, da nam nikdar ne bo težko najti skupni jezik za skupne obveznosti do domovine.«

In res je tako. Pred praznikom naše armade, je skupina vojakov, graditeljev vodovoda, odslužila vojaški rok in se pripravljala za odhod domov. Preden so se usedli na vlak, so vojski prvi dan v civilni obleki preživeli v gostoljubnem in hvaležnem Pridvoru.

Vsi smo armada

Letošnjega mladinskega pohoda po poteh štirinajste divizije, se je udeležil tudi vojak Mišo Miljković iz Beograda. Ko obuja spomine na ta dogodek, se Mišo zelo rad spominja besed borcev štirinajste, kot tudi tovarištva v tej mladinski pohodni enoti.

»Korakali smo po snegu in mrazu z občutkom, da smo nasledniki tistih, ki

so v tem krvavem maršu pred več kot tridesetimi leti utirali pot današnji svobodi. In v tej naši mladi koloni je nekatere pohodnike zeblo, drugi pa so omagali in niso mogli naprej. Dali smo jim dele svoje obleke, delili smo jim rokavice, jih nosili. Vsi smo prišli na cilj...«

Tako torej razmišlja brkati vojak, ki je, kot sam poudarja, na letošnjem pohodu opazoval »mlado štirinajsto divizijo«, ki je tudi bila deležna ljubezni ljudstva krajev skozi katere je korakala.

»Na tem pohodu,« je nadaljeval Mišo, »smo se naučili precej partizanskih pesmi in recitacij. Peli smo pesmi, ki so se porajale iz krvi naših junakov, te melodije pa so pohodnikom vlivale nove moči in pogum... Tudi v naši vojašnici zelo negujemo borbene pesmi. Veste, bojovniško usposabljanje vojakov je dokaj naporno. Pridejo trenutki duševne ali telesne utrujenosti in nam takrat pesem pomaga. S partizansko pesmijo premagujemo slabo vreme in kilometre naporne marša, pesem nas nosi v nove juriše in zmage na poti našega bojovniškega usposabljanja... Poglejte, v moji enoti ni vojaka iz prve ali druge čete, kajti vsaka enota ima svojo pesem. Mojo četo boste poznali po pesmi »Mi smo mlada vojska Titova.«

Spomenik ni le kamen

Ena od mnogih oblik negovanja izročila v enotah ljubljanskega armadnega območja je vzdrževanje spomenikov padlim borcem NOV in žrtvam fašističnega nasilja, kot tudi obiski zgodovinskim krajem. Ta prostovoljna dejavnost vojakov poteka v prostem času, njen pobudnik in usmerjevalec pa je mladinska organizacija vsake enote. O tovrstnem negovanju izročila je vojak Ibrica Dervišić iz Kamnika takole dejal: »Zame in za moje tovariše spomeniki revolucije niso le kamen. Spomeniki so knjige, ki govore o tem, kako so se naši predniki bojevali, kako so zmagovali in vztrajali na poti do svobode. In ko se ob spomenikih pogovarjamo s partizanskimi borci, ko se skušamo poglobiti v čase o katerih vemo le iz knjig, smo pravzaprav veseli, da lahko varujemo tisto, za kar je žrtvovano blizu dva milijona življenj.«

Zatem se je Ibrica spomnil dogodka, ko je s skupino vojakov, pred letošnjim praznikom mrtvih urejal spomenik padlim borcem NOV. Njihovo delo je opazoval neki sivolaški starček. Vojakom je ponujal cigarete, da bi jih navsezadnje objel in jim povedal: »Krasno vojsko imamo, fantje! Tu, izpod tega kamna so tudi kosti mojega sina. Padel je v boju. Toda, ko vas vidim, se ne morem odtrgati vtisu, da ste vi moji sinovi.«

Besedilo in slike
BRANE JAKOVLJEVIČ

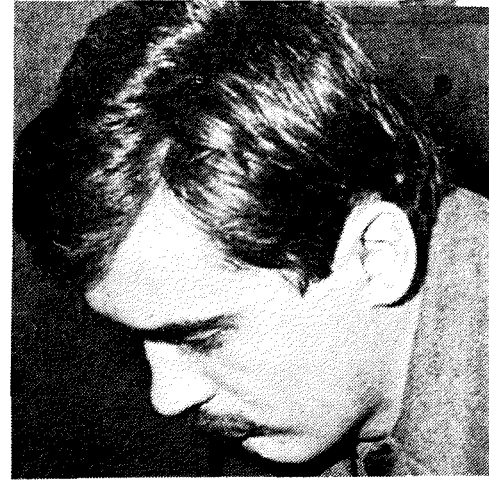
— Milosav Bojović: »Vsi smo bojevnik in borci, vsi smo dostojni nasledniki junakov štirinajste divizije.«

— »V rojstno Bosno bom odnesel številne in nepozabne spomine na bratsko Slovenijo,« pravi Zoran Marković.

— Ibrica Dervišić: »Kraji, kjer so se naši partizani bojevali so tudi priče naše preteklosti.«

— »Vsako srečanje z borci NOV vlija nove moralne moči za ohranitev vsega, kar je naše,« poudarja vojak Mišo Miljković.

Dne 21. decembra letos smo se na slovesnosti, ki jo je v počastitev dneva JLA v ljubljanskem klubu delegatov priredil republiški štab za teritorialno obrambo, pogovarjali z desetimi najbolj prizadevnimi mladinkami in mladinci – prostovoljci teritorialnih enot iz vseh slovenskih pokrajin.

Tudi priznanja so prejeli! Z njimi je želel republiški štab za teritorialno obrambo poudariti izreden pomen akcije vključevanja mladih v enote teritorialne obrambe ter ne nazadnje opozoriti na izredno prizadevnost, ki so jo mladi pokazali v enotah pri urjenju, vojaškostrokovnem usposabljanju, družbenopolitični vzgoji in drugih pripravah za uspešen boj v morebitni ljudski obrambni vojni. »Na vse, kar potrjuje izredno visoko idejnopolitično osveščenost naše mladine in njeno vsestransko pripravljenost, da se prav tako, kakor mladi v narodnoosvobodilnem boju, uspešno postavijo – če bo treba – po robu slehernemu sovražniku, ki bi želel ogroziti pridobitve naše socialistične revolucije«, kot je v nagovoru med drugim povedal generalmajor Lado Kocijan, načelnik republiškega štaba za teritorialno obrambo.

»Prostovoljni vstop, to nekaj pomeni!«

Prvi sogovornik je Martin Kocjan, ki obiskuje četrti razred gimnazije, v enote teritorialne obrambe pa so ga sprejeli januarja letos.

»Kaj pomeni v besednjaku teritorialne obrambe biti najbolj prizadeven?« vprašam.

Kaže, da vprašanje ni najbolj posrečeno izbrano, saj je skromnost ena izmed vrlin mladih pripadnikov teritorialnih enot. Odgovor je kratek: »Prostovoljni vstop, to nekaj pomeni!« (Pomeni to, da brez prizadevanja vseh, enako zavzetega, ne bi bilo rezultatov?)

In kaj pove Mojca iz Kranja, študentka prvega letnika filozofske fakultete? »Takrat, bilo je septembra lani, so nas sprejeli več kot sto in lahko si mislite, kako je bilo veličastno.« Rada ji verjamem. Spomni se tudi avgusta in Bohinjske Bele, kjer se je v obrambnih pripravah urilo enajst enot teritorialne obrambe. »Slabo vreme, nič prijetno, pa smo vztrajali!«

»Od kot ta moč za premagovanje naporov, ki bi jim človek v nevojaškem življenju morda ne bil kos?« vprašam.

»Že dostikrat smo se o tem pogovarjali,« razmišlja Mojca. »Morda zavest, da je treba... Kdo ve!«

»Graditev sistema splošne ljudske obrambe se neposredno vteka v vse celice naše družbe in je postala skrb, pravica in obveznost vsakega delovnega človeka, Jugoslavija pa nezavzetna trdnjava za vsakega napadalca.«

TITO

Mladi v obrambi miru

Anton Subic iz Kranja je po pripadnosti že star teritorialec. Tri leta je tega, kar so ga sprejeli. Z njim je še vedno spomin na ta dan. Na Trgu revolucije v Kranju je bilo, skupaj s slovesno zaobljubo pripadnikov Jugoslovanske ljudske armade. »Se vam ne zdi, da to nekaj pomeni?« vpraša.

Tudi Anton v pogovoru poudarja pomen prostovoljne zaobljube, da boš branil domovino. Čeprav vneto zatrjuje, da je pač nekdo moral biti izbran, ko vztrajam, vendarle poskusi izluščiti odgovor na vprašanje, kaj krasi posebno prizadevnost. »Morda je to višek napore pri izvrševanju nalog, ki so bile za vse enake,« odgovori. Še dolgo ne bo pozabil zadnje vojaške vaje. Ne stiska rok mentorjev – rezervnih starešin ob koncu uspešno opravljenega dela in ne tovariškega srečanja, kjer so si bili vsi neverjetno blizu, enaki.

Trenutkov, ko ni bilo več čutiti koprene mentorstva! In še nekaj ga vedno znova in znova preseneča: sestava teritorialnih enot je pestra, od delavcev do študentov, razlik pa ni čutiti.

»To daje človeku trdnost, varnost, vero,« pravi mladi Kranjčan. (Vsem nam, si mislim!)

»Še je v meni, ta ponos«

Boris Štefančič iz Slovenske Bistrice obiskuje višjo tehniško šolo v Mariboru, teritorialec je postal decembra lani, na dan Jugoslovanske ljudske armade.

Takoj v začetku pogovora potoži, da doslej še ni imel priložnosti sodelovati v vojaških vajah in da mu je vzdevek »prizadeven« verjetno prineslo so-

delovanje v akcijah, ki prispevajo k uveljavljanju in podružbljanju zamisli splošne ljudske obrambe, posebno v okviru osnovne organizacije ZSMS. Ali pa športno udejstvovanje, saj si je v tekmovanju iz vojaških spretnosti, bilo je v Kopru, priboril naslov republiškega prvaka.

Janko iz Smarij pri Jelšah, strojni izdelovalec v štorski železarni, ni posebno zgovoren. Beseda steče šele, ko pove, da je bil letos na avnojskem pohodu. »Pohodi po revolucionarnih poteh so šola neprecenljive vrednosti,« pravi. In spoznanja, ki mu jih je prinesla, Janko lahko koristno uporablja v enotah teritorialne obrambe.

Danica Skubic iz Loga pri Brezovici dela v Industriji usnja na Vrhniki.

V enote teritorialne obrambe je bila sprejeta pred tremi leti. Godba je igrala, sončen dan je bil,

in v srcu ponos, ki bi ga človek težko opisal. »Še je v meni, ta ponos!« pravi. Sicer pa pridno dela v domači krajevni skupnosti. In ko pove, da imajo v Logu štiri teritorialce, Ireno Čok, Vero Gradišar, Antona Marinčiča in Rafaela Škodlarja, vem, da je to tudi njeno delo.

Še misel, vezana na Bloke in vojaške vaje: »Najbolj priročno ljudi, krepijo tovarštvo,« pravi Danica. »Bili smo prepoteni, premočeni, utrujeni, a vendar zadovoljni.«

Janeza Kovačiča iz Senovega, po poklicu avtomehaničar, so sprejeli v enote teritorialne obrambe 25. maja 1977. »Na Titov rojstni dan, v jubilejnem letu,« poudari. Bilo je na stadionu v Krškem. »Človek se nenadoma počuti večjega, močnejšega,« nadaljuje. »Veselje je to, veselje!« Govori tudi o sedemdnevni vojaški vaji v Kočevju in o obisku Sergeja Kraigherja,

ko ga je kapetan določil, s še devetnajstimi tovariši, za izstrelitev salve. »To je priznanje, ki človeku godi. Kaj morem!«

»Kje je še takšno tovarštvo?!«

Mira Javorič iz Brestanice, diplomirana pravnikinja, o sprejemu v teritorialne enote ne govori z nič manjšim navdušenjem. Dosti je tega, kar ni moč pozabiti. Tudi to, da so dekleta povsem enaka fantom, daje občutek zadovoljstva. In če niso zmogle, so jim priskočili na pomoč, brez besede. »Kje je še takšno tovarštvo?!« reče Mira.

»Zakaj so te izbrali za današnje slavje?« poskusim še enkrat.

»Nisem vpraševala... Nekaj mora biti. Morda sem se vendarle nekoliko bolj izkazala, čeprav mislim, da smo prav vsi enako prizadevni.«

»In kakšne so želje za novo, 1978. leto?« vprašam.

»Da bi se čim več mladih, deklet in fantov, vključilo v enote teritorialne obrambe!« odgovori. (Spomnim se besed Danice iz Loga pri Brezovici: »Da bomo pripravljeni, če bo treba, in četudi ne bo, je znanje samo sama prednost.«)

Ljubka Gianina iz Tolmina, predmetna učiteljica kemije in biologije, je bila v vrste teritorialcev sprejeta kot pohodnica pohoda Po poteh Gregorčičeve brigade.

»To je čustven doživljaj, ki človeka impresionira,« zapišem v beležnico.

Še besedo, dve z Vido Lačen iz Ptuja. V Leskovcu poučuje prvi razred osnovne šole. »Veličastno je bilo v Mostju, pred letom dni,« se ponavljajo vtisi, nič manj prijetni ušesu. »Ne vem pa, če sem med najboljšimi... Trudim se.« Zvem, da so posebno vznemirljive vojaške vaje in z njim rokovanje z orožjem, politične ure.

Izkoristim priložnost in vprašam: »In kako te vrednote, ta topel tovariški odnos in to veliko domovinsko pripadnost, prenašate na prvošolčke?«

»Majhni so še in prazniki so najbolj primerne učne ure,« se nasmehe Vidica. »Prazniki in... Tito. Kot da ima ta beseda v sebi neko magično moč. Ni se ji moč upreti. To je simbol, ki ga naši najmlajši najbolj razumejo, ki jim je najbližji.«

Tako odgovori mlada teritorialka.

★

Mladi pa so bili in ostali glavna moč obrambe, njen steber in njena najmočnejša vrsta. In jutri, če bo treba, bodo spet nosili največje breme bojevanja! »Za obrambo miru,« kot so skoraj v en glas rekli naši sogovorniki, »za obrambo pridobitev narodnoosvobodilnega boja.«

MILENA STRAJNAR

S podelitve priznanj najbolj prizadevnim mladinkam in mladincem – prostovoljcem teritorialnih enot iz vseh pokrajin

Foto: MARJAN GARBAJS

Taborišče je bilo dobro skrito očem

Lojze Veljavcevič iz Idrskega je postal terenski aktivist ob koncu leta 1942. Jeseni leta 1944 so ga Nemci in domobranci aretirali in odgnali v nemška taborišča, od koder se je vrnil po končani vojni.

Zadnje mesece pred aretacijo je sodeloval v okrajni gospodarski komisiji za Goriško, katere načelnik sem bil šest mesecev. Komisija je imela svoj sedež v gozdu Klina na območju Matajurja (nad vasjo Idrsko). V taboru smo imeli več zamaskiranih bunkerjev, nekakšne majhne lesene kolibe. Nekaj jih je bilo pod zemljo, ostale pa postavljene po gozdu, v grapah in kotanjah. Na vsak način smo hoteli poskrbeti za varnost. V eni kolibi je bila kuhinja, v drugi skladišče, v tretji pisarna... Ker se nam je zdelo, da je koliba, v kateri smo imeli kuhinjo, preveč oddaljena od kolibe v kateri smo spali, smo zgradili novo. Stare nismo podrli.

Prav tiste dni nas je obiskoval aktivist Veljavcevič. Z nami se je kanil pogovoriti glede dobave in zbiranja hrane in posojil na terenu za partizansko vojsko. Ko je prišel na območje gozda, kjer smo imeli razporejene in zamaskirane kolibe, je zgubil orientacijo. Tudi vse stezice so bile zamaskirane. Lojze se ni več znašel. Na glas klicati ni mogel, ker bi lahko izdal celotno taborišče gospodarske komisije.

Uporno nas je iskal, hodil iz kraja v kraj, iz grape v grapo, a vse zaman. Po dolgem tavanju pa je le prišel na uglajeno stezico, za katero je upal da ga bo pripeljala do naše kolibe. Res jo je zagledal, ampak tisto opuščeno, kjer ni bilo žive duše. Sedel je vanjo in čakal, čakal... Tovarišev pa od nikoder. Sonce je zatonoilo za Matajurjem. Mrak je lezel v gozd. Pa je vzel Lojze list papirja in svinčnik in zapisal:

Preljubi moj gozdni škrat
pripelji me do hišnih vrat
poplačal ti bom tisočkrat

izgubljeni sin Lojze

Verz je pustil na ognjišču in odšel domov. Zapisano smo našli čez nekaj dni, ko smo prišli podirati staro kolibo. Iz srca smo se nasmejali. Dogodek pa nam je tudi utrdil vero, da smo taborišče dobro zamaskirali. Če ga ni mogel odkriti terenski aktivist Veljavcevič, nas tudi zlepa ne bi mogli odkriti Nemci in domobranci.

IVAN KURINČIČ

Borci-kurirji,
srečno novo
leto!

Odbor 4. brigade VDV
- partizanski kurirji Slo-
venije - želi vsem bor-
cem-kurirjem srečno no-
vo leto v želji, da bi se
ponovno srečali na tradi-
cionalnem pohodu Po po-
teh partizanske Ljubljane,
in na umetniški razstavi,
ki bo posvečena dnevu
osvoboditve.

Srečanje
borcev
Briško-
beneškega
odreda

Odbor sekcije Briško-
beneškega odreda vabi
vse borce in aktiviste tega
področja na prvo srečanje
v letu 1978.

Srečanje bo v četrtek, 5.
januarja 1978 ob 18. uri v
Klubu delegatov v Ljub-
ljani, Puharjeva ulica 7.

Odbor želi vsem bor-
cem in aktivistom srečno
in zdravo novo leto.
ODBOR LJUBLJAN-
SKE SEKCIJE
BRIŠKO-BENEŠKEGA
ODREDA

Iščem
tovariša
Makota in
njegovo
ženo Elko

Skupaj smo bili s Sreč-
kom Perkom v devetem
korpusu na vojnem odse-
ku! Tovariš Perko je pa-
del 29. aprila 1945, v zadnji
ofenzivi na Oblakovem
vrhu nad Idrijo. Mahkota
in Elko sem nazadnje vi-
del leta 1946, ko so še
stanovali v Ajdovščini.
Prosim, če se mi javita na

naslov: Vilka Kompara,
Ulica Toma Brejca 9, p.
Nova Gorica.

Iščem
tovarišico,
ki je bila
februarja
1942 pri-
meni v Črni
na
Koroškem

Bilo je februarja leta
1942. Pri meni v Črni na
Koroškem je bil več kot
teden dni Rudi Janhuba.
Z njim je bila neka tovari-
šica, katere naslov bi želel
zvedeti. Naj povem, da
smo imeli pri nas več se-
stankov s tovarišem Jan-
hubo in mladinsko skupi-
no, katere člani so bili
pozneje vsi borci v NOV.
Tovarišico prosim, da
se oglasi na naslov: Ivan
Hercog, Center 67, p.
Črna na Koroškem.

Martin Kos-Martinov

7

Spomini na Rašiško četo

Opis Rašiške čete, življenja v njej, njenih akcij in nekaterih dogodkov, ki se nanašajo na tedanjo dejavnost čete.

Drugi dan smo hoteli ugotoviti, kaj je s požganim avtomobilom. Iz našega novega taborišča smo tja poslali patroljo treh partizanov, ki so jo sestavljali: Franc Karmelj iz Pirnič, Štefan Ložar iz Črnuč in Leon Zajc iz Zg. Gamelj, ki je patroljo vodil. Odšli so po isti poti, kot je šla četa v napad na avtomobil. Ko so prišli do njiv z žitom, nad »pasjim potokom«, je zaropotalo. Sovražnikova zaseda je bila skrita v žitu. Z brzostrelko so zadeli v noge Franca Karmelja in Štefana Ložarja.

Prva ranjenca

Po ukazu komandirja sem z deseti-
no hitro odšel v smer, od koder je bilo
slišati streljanje. Našli smo našo pa-
truljo z ranjencema, ki sta še lahko
hodila. Hitro smo ju spravili v zavetje,
potem pa smo skupaj z Leonom Zaj-
cem pregledali kraj streljanja. Šva-
bov ni bilo več. Takoj po napadu na
našo patroljo so se umaknili. V našem
taborišču so oba ranjenca obvezali in
potem odnesli zahodno od Rašice na
hrib Veliki vrh. Skrili smo ju v velik
kup posekanega vejčja in jima pusti-
li nekaj alkohola, obvez in hrane.

Mislim, da so nas že naslednji dan
zjutraj napadli Nemci. Kot se spomi-
njam, smo bili tedaj zbrani v novem
taborišču. S tovarišem Burnikom sva
se ravno hotela na hitro obriti, ko je
sovražnik udaril iz vseh strani. Nemci
so nas presenetili. Tiste dni naša ob-
veščevalna služba skoraj ni delala.
Naše patrolje in straže niso bile obve-
ščene o premikih sovražnika po goz-
dovih. Le sami smo že ponoči opazili
večje število avtomobilov na cestah
okrog nas.

Ob jutranjem napadu sem opazil,
da sovražnik prodira po gozdu z vseh
strani. Po skupinah smo se jim upira-
li.

S komandirjem Koscem in njegovo
ženo Maro smo se borili skupaj. Sku-
paj smo bili še tedaj, ko je bila Košče-
va žena lažje ranjena. Mislim, da ji je
sovražnikov strel oplazil prst na roki
in lase.

Streljanje se je vse bolj stopnjevalo.
Ko sem opazil, da postaja odpor vse
šibkejši, sem pogledal, kje je koman-
dir ali komisar. Ker ju nisem opazil,
sva se s tovarišem Burnikom dogovo-
rila, da s preostalimi partizani oddide-
mo proti Povodju.

Tam smo si izbrali s trnjem pora-
ščen in strm breg in se utaborili. V tej
skupini smo bili: Vinko Burnik, nje-
gov brat Srečo, Anton Sever, Pavla
Cedilnik (Straka), Vido Knez, Rezka
Dragar in jaz. Vedno mislim, da je bila
skupina večja, vendar se drugih imen
ne spominjam. Dež je za nami zabrisal
sledil zasledovalcem s psi. Le ti so
hodili prav mimo nas. Zaradi njihove
premoči jih nismo napadli.

Skrb za ranjenca

29. septembra je napad na nas v glav-
nem prenehal in s tovarišem Burni-
kom sva šla na zvezo k Andreju Pu-

stovrhu v Povodje. Povedal nam je,
kaj se je tiste dni dogajalo. Dogovorili
smo se, naj uredi, da pride dr. Arko iz
Šentvida isti ali naslednji dan v vas
Selo, kjer naj bi pomagal ranjenima
partizanoma. Nato smo odšli.

Vrnili smo se k ranjencema, ki sta
bila še vedno pod kupom vej. Dogo-
vorili smo se, da bomo ranjenca odne-
sli v vas Selo. Naredili smo zasilna
nosila in ju odnesli. Med potjo smo z
vrha Rašice slišali strel s puško. V
gozdu nad vasjo Selo smo se srečali s
Francem Rozmanom-Stanetom in s
Tinetom Rožancem. Vprašala sta za
komandirja Kosca, vendar nihče ni
vedel, kje trenutno je. Ko sta videla,
da nas je malo in da imamo celo ra-
njenca, sta me zadolžila, da do priho-
da komandirja Kosca prevzamem od-
govornost za četo.

Nad vasjo je Maks Pečar predlagal,
da skrijemo ranjenca v Tomažinov
kozolec, saj je bil tam doma naš bolni-
čar Franc Kristan. Za nego ranjenca
sem določil partizanki Rezko in Pa-
vlo, s skupino, v kateri so bili bratje
Zajc, Vido Knez in še nekatere druge
pa sem določil za varstvo ranjencev.
Vodjo skupine Ivana Zajca sem obve-
stil, da bo ranjenca obiskal dr. Arko.

Kako zbrati četo

Ko smo poskrbeli za ranjenca, smo
začeli zbirati četo. Eno skupino sem
poslal k piramidi na Rašici, kjer je
bila naša stalna javka, vendar patrolja
tam ni našla nikogar. Zaradi večdnev-
nega divjanja Nemcev po gozdovih
smo računali, da so se borci umaknili
v vasi in da bodo iskali zvezo pri
Burnikovih na Skaručni. Odšli smo
tja. Z menoj v skupini so bili še Vinko
Burnik z bratom Srečom in Anton
Sever. Pred odhodom sva se z Iva-
nom Zajcem domenila, da bo zbirali-
šče čete v gozdu nad vasjo Selo in da
me bo sproti obveščal o položaju.

Na poti v Skaručno smo se morali
na cesti Povodje-Vsca dvakrat pre-
bijati skozi sovražnikovo zasedo. Ob
prihodu v Skaručno sem se takoj se-
stal z Julko Burnik-Bradeško, in Min-
ko Burdih, sestri Vinka Burnika, s
katerima sem se pogovarjal pozno v
noč. Pozno zvečer, ko smo bili že na
dvorišču, je prišel bolničar Franc Kri-
stan. Trdil je, da je v njegovi hiši
nevarno, zato moramo ranjenca pre-
nesti drugam. Tovarišu Zajcu o tem
ni spregovoril niti besede, zato sem
začutil, da nekaj ni v redu. Rekel sem
mu, naj se vrne v Selo in vse, kar je
povedal meni, pove tudi Zajcu, ki
sem mu popolnoma zaupal.

Po Kristanovem odhodu smo odšli
v vaško mrtvašnico. Zvezo z nami sta
imeli sestri Burnik, s katerima smo
bili zmenjeni, da nas obveščata o vsa-
kem partizanu, ki bi prišel v vas. O
partizanih naj bi povpraševali tudi v
sosednih vaseh.

(se nadaljuje)

Nikola Ljubičić

Torek, 20. decembra 1977

Podpredsednika in zunanjega ministra Demokratične republike Sudan – Rašida el Tahira, ki se je mudil na uradnem obisku v naši državi, sta sprejela podpredsednik predsedstva SFRJ Stevan Doronjski in predsednik ZIS Veselin Djuranović.

Pri časopisno založniškem podjetju »Stvarnost« v Zagrebu je izšla dokumentarna publikacija »Tito – življenje in delo«.

Etiopija in Sudan sta podpisali sporazum o prekinitvi sovražnosti med državama.

Sreda, 21. decembra 1977

Pred dnevom JLA je vrhovni komandant oboroženih sil Jugoslavije, maršal Josip Broz Tito na Brionih sprejel delegacijo oboroženih sil Jugoslavije, ki jo je vodil zvezni sekretar za narodno obrambo armadni general Nikola Ljubičić.

Delegacijo SZDL Jugoslavije, ki se je pod vodstvom Marina Cetinića mudila v Romuniji, je sprejel generalni sekretar KP Romunije, predsednik republike in fronte socialistične enotnosti Nicolae Ceausescu.

Četrtek, 22. decembra 1977

Po vsej Jugoslaviji smo z različnimi slavnostmi proslavili dan JLA.

V Beogradu so zaradi novoletnih praznikov prekinili zasedanje konference o evropski varnosti. V naslednji fazi po 17. januarju naj bi se delegacije dogovorile o vsebini sklepnega dokumenta in o kraju naslednjega srečanja.

Petek, 23. decembra 1977

Predsedstvo republiške konference SZDL Slovenije je sklenilo, da bosta osrednji republiški proslavi prihodnje leto ob stoletnici rojstva pesnika Otona Župančiča in ob 35-letnici kočevskega zbora odposlancev slovenskega naroda ter ustanovitvi divizij in korpusov NOV Slovenije.

V Celovcu so odprli klub »Prežihov Voranc«, v katerem bo tudi uredništvo glasila »Kladivo«.

Fronta za osvoboditev Zahodne Sahare je izpustila iz ujetništva osem Francozov, ki so se v spremstvu generalnega sekretarja OZN Kurta Waldheima vrnili v Pariz.

Nedelja, 25. decembra 1977

V Ismailiji sredi Sueškega prekopa sta se sešla egiptovski predsednik Sadat in izraelski predsednik Begin ter nadaljevala pogovore o miru na Bližnjem vzhodu. Begin je prvi izraelski predsednik, ki je stopil na egiptovska tla.

Ponedeljek, 26. decembra 1977

Predsednik Tito je odlikoval 26 univerzitetnih profesorjev in sodelavcev ljubljanske Univerze za njihovo uspešno pedagoško, znanstveno in raziskovalno delo.

Na Soči pri Solkanu so začeli graditi hidroelektrarno, ki bo začela obratovati konec leta 1981.

Včeraj za danes – danes za jutri

Mira Svetina-Vlasta:

»Da, spominjam se prestradane Ljubljane, ko je bila zaprta v blok s pomanjkanjem najosnovnejših življenjskih potrebščin... Takrat smo s pomočjo visoke stopnje solidarnosti preživljali ilegalce in njihove družine in skrbeli za tisoče zapornikov in internirancev. Dobesedno od vrat do vrat so hodili in zbirali že tako minimalne količine hrane in obleke. Uspeli smo poslati tudi številne pakete v taborišča, kjer so bili zaprti naši domoljubi. Danes smo priče premagovanju naravnih katastrof, gradnje posameznih objektov družbenega standarda in vse to s pomočjo visoke zavesti in solidarnosti delovnih ljudi in občanov, ki je tem močnejša čim bolj neposreden je stik med ljudmi. Zato moramo to vrednoto skrbno negovati in jo razvijati kot trajno vrline naše humane družbe.

DOGOVORI – 24. november 1977

V vasi Jasenovo...

Pred kratkim je prišel k nam, v Jasenovo tovariš iz Beograda, da bi nam predaval o samozaščiti. Dobro je to, potrebno in pazljivo smo ga poslušali, pa vendar smo na koncu, ob čašici, rekli: »Poslušaj, tovariš, lahko bomo mi s sovražnikom! Njim smo bili kos tudi takrat, ko smo bili lačni, slabo oblečeni, slabo oboroženi. Povej nam rajši, kaj naj s krompirjem, korenjem? Rodilo je, da zemlji ni lahko, pristudil se je še nam in živini.«

ILUSTROVANA POLITIKA – 6. december 1977

Pod obronki Murternice

Tudi danes mora biti armada tisti dejavnik, ki utrjuje bratstvo in enotnost med našimi narodi. Še vedno imamo sovražnike, še vedno se srečujemo z notranjimi sovražniki, ki bi hoteli, da bi se povrnilo nazaj staro, tisto kar je bilo včasih. Tega ne smemo dovoliti. Naša armada pa mora ne le budno bedeti na mejah, temveč biti tudi nenehno navzoča v državi. Zato mora biti armada enotna, ne glede na narodnosti, ki jo sestavljajo, enotna mora biti pri nadaljnjem razvoju socializma. Ne gre le za zatiranje nacionalizma, kar moramo še vedno delati, pa še kako. To je grda bolezen, ki kot rak zahrbtno izpodjeda organizem, ne le posameznika, temveč bi se utegnili razpasti na cele organizacije in okolje. Zelo budni morate biti in preprečevati, da bi se v armadi kaj takega ne zgodilo. Nikomur ne smete dovoliti, da bi posegel po pridobitvah naše revolucije, da bi spodkopaval bratstvo in enotnost.

(Tito, iz odgovora na zdravico armadnega generala Nikole Ljubičića ob dnevu JLA.)

DELO – 22. december 1977

Mi in naša svoboda

»Kaj je svoboda, katere del in sopotniki smo?« je bilo vprašanje, ki smo ga postavili nekaterim znanim političnim in kulturnim delavcem z namenom, da se že v začetku sporazumemo v nečem: Ljudje, ki verujejo v danost svobode, ki namerno ne vidijo nesvobod, ne morejo biti niti sopotniki gibanja, ki svobodo gradi.

MLADOST – 9. december 1977

Propade, kdor misli, da je dovolj, če osvobodi le lastni prag

Vida Tomšič:

»... Za vse komuniste je bilo ukvarjanje z zunanjo politiko nuja in sestavni del političnega delovanja. Ves čas smo se zavedali, da se lahko upremo in zmagujemo le združeni z ostalimi silami v svetu. Vsak, ki misli, da je dovolj, če osvobodi le lastni prag, od tam naprej pa da se ga nič ne tiče, mora propasti.«

TELEKS – 16. december 1977

Upokojenci

Skoraj ni organizacije združenega dela, ki ne bi, vsaj enkrat na leto, povabila svojih upokojencev. Večina njih to stori le enkrat na leto. Zdi se nam, glede na to, da je v Jugoslaviji okoli 1,3 milijona upokojencev, da bi morale organizacije združenega dela svoja dosedanja izkustva v vzdrževanju zvez z upokojenci vendarle razširiti. To je odnos, ki ima večstranski, moralni, socialni in drugi pomen. Ima pa tudi svojo čustveno stran: spoznanje o ljudskem, tovariškem upoštevanju minulega dela in ne nazadnje praktični pomen: upokojencem je nemalokrat potrebna čisto konkretna pomoč.

BORBA – 15. december 1977